

BİR DOĞA KORUMACININ YAŞAM ÖYKÜSÜ: BAHATTİN SÜRÜCÜ

Sökeli bir Yörük çobanının, Kuşadalı bir doğa korumacıya dönüşümü

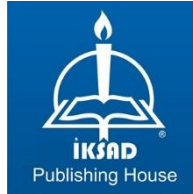
Çağrı ERYILMAZ

**BİR DOĞA KORUMACININ YAŞAM ÖYKÜSÜ:
BAHATTİN SÜRÜCÜ**
Sökeli bir Yörük çobanının
Kuşadalı bir doğa korumacıya dönüşümü

Çağrı ERYILMAZ¹

DOI: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.14253772>

---

¹ Prof. Dr. İzmir Bakırçay Üniversitesi cagri.eryilmaz@bakircay.edu.tr ORCID:0000-0001-9972-9245

Copyright © 2024 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic Development and Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TÜRKİYE TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E mail: iksadyayinevi@gmail.com

www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-367-965-1

Cover Design: İbrahim KAYA

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

ÖNSÖZ

Türkiye gibi kalkınmakta olan ülkelerde doğal ve kültürel varlıkların korunması gibi konular lüks olarak görülmekte ve yeterli önem verilmemektedir. Tamamen gönüllü yürütülen doğa korumacılık çalışmalarına ömrünü adanmış değerli insanların yaşam öyküsünün hazırlanması hem kendilerine hem de doğaya vefa borcumuzun gereğidir.

Yirmi yılı aşkın süredir doğal ve kültürel varlıkların korunması için gönüllü ve etkin bir biçimde mücadele eden Bahattin Sürücü'nün yaşam öyküsünün, ülkemizdeki doğal ve kültürel varlıkları koruma süreçlerine ve yerel çevre hareketine örnek olacağına ve ilham vereceğine inanıyorum.

Bu kitap, İzmir Bakırçay Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından BBAP.2022.004 numaralı “Bir Yaşam Öyküsü Araştırması” başlıklı proje kapsamında desteklendi. Proje çerçevesinde sosyoloji bölümü öğrencileri kitap çalışmasına yardımcı oldular. Projede araştırmacı olarak çalışan Zeynep Çalışkan'a ve görüşmeleri deşifre eden Çağla Ekiztaş, Beste Şimşek ve Merve Bostancı'ya teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Prof. Dr. Çağrı ERYILMAZ
İzmir Bakırçay Üniversitesi
Sosyoloji Bölümü

2024 Aralık, İzmir

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	iii
GİRİŞ	5
1. ÇEVRE HAREKETİ ve BAHATTİN SÜRÜCÜ	9
1.1. Dünya’da ve Türkiye’de Çevre Hareketi	9
1.2. Farklı Bir Doğa Korumacı: Bahattin Sürücü ve EKODOSD	10
2. METODOLOJİ	12
2.1. Nitel Araştırma	12
2.2. Yaşam Öyküsü Araştırması	13
2.3. Örnek Çalışmalar.....	15
2.4. Neden Bahattin Sürücü’nün Yaşam Öyküsü?	17
3. BULGULAR	18
3.1. Çocukluk ve Söke.....	18
3.1.1. Ören Yerleri	21
3.1.2. Sinema.....	22
3.2. Akrabalar ve Evlilik	24
3.3. Çalışma Hayatı	26
3.3.1. Kuşadası’na Geçiş ve Esnafılık Deneyimi	30
3.4. Güreş	31
3.4.1. Çocuklukta Güreş	32
3.4.2. Askerlikte Güreş.....	35
3.4.3. Güreş Sayesinde Fabrikaya Giriş.....	38
3.4.4. Güreş Hakemliği	42
3.5. Sualtı	45
3.5.1. Zeki Müren’le Tanışma	46
3.5.2. Çevre Kaygılarının Öne Çıkışı	48
3.5.3. Dalışı Bırakma	50
3.6. Dernek (EKODOSD)	52
3.6.1. Gezi Merakı.....	52

3.6.2. Spor Salonu Etkinlikleri	55
3.6.3. Ekoturizmden Derneğe Geçiş	57
3.6.4. Derneğin İlk Çalışmaları	59
3.6.5. Kamu Kurumlarıyla Güvene Dayalı İlişki	64
3.6.6. Medyayla İlişkiler	66
3.6.7. Günümüzde EKODOSD	69
3.7. Kültürel Varlıkların korunması	70
3.7.1. Latmos ve Anneliese Peschlow	70
3.7.2. Kaya Resimleri Şenliği.....	74
3.7.3. Tiyatro Yönetmenliği	79
3.8. Dilek Yarımadası.....	80
3.8.1. Milli Parka İsmi Verilen Dilek Hanım	80
3.8.2. Rosemary Baldwin	81
3.9. Kuşadası'nın Yapılaşması ve Çevre Sorunları.....	84
4. SONUÇ.....	88
4.1. Kent ile Köy Arasında Yaşayan Biriyim	89
4.2. Doğa Korumacılık	91
KAYNAKÇA	94

GİRİŞ

Bahattin Sürücü ile 2007’de Kuşadası’nda, eski dernek ofisinde tanıştım. O zamanlar 20’lerimin sonunda ve uzun saçlarımla Doğal Hayatı Koruma Vakfı’nda çalışıyordum. Sulak alanlar ekibi olarak başarılı geçen Konya projemizden sonra yeni çalışma alanları arayışındaydık. “Eski bir deniz” olarak kıyıya yakın olması ve Büyük Menderes Nehriyle bağlantısı nedeniyle Bafa Gölü uygun bir seçenek olarak karşımıza çıkmıştı. Alanda çalışan çevreyle ilgili kurum ve kişilerle görüşmeleri planlamaya başladım. EKODOSD yeni kurulmuştu ama etkin çalışıyordu. Dernek başkanı Bahattin Sürücü’den randevu aldım. Kuşadası’nda eski dernek ofisinin olduğu merkezdeki iş hanına girdim, merdivenleri çıkarken Kuşadası’nın canlı turizm ortamını yansıtan kuaför ve gece kulübü gibi işletmeleri geçtim. Bahattin Sürücü’yle bugünkü dernek binasına göre çok küçük ama deniz manzaralı küçük ofiste tanıştım. Birbirimize neler yaptığımızı anlattık ve Sürücü bu sıradan görüşmenin fotoğrafını çekti. Ertesi gün görüşmemiz EKODOSD’un listesindeki binlerce kişiye e-posta olarak gitmişti bile. Türkiye’nin farklı bölgelerinde doğa korumacı alanında çalışmış biri olarak alanda çalışkan ve hızlı bir dernek görmek beni hem şaşırtmış hem de sevindirmişti.

Sonraki görüşmelerde Dilek Yarımadası, botanik park, Bafa Gölü, Büyük Menderes Nehri ve Deltası gibi alanları gezdirip bilgilendirdi. Alanı, Söke’yi, Kuşadası’nı, köyleri iyi biliyordu. Hatta yolları, park yerlerini ve nasıl park edileceğini herkesten iyi biliyordu ama araba kullanmıyordu. Derneğin o sırada arabası da yoktu. Ama dernek üyesi olan ve herkesin “enişte” dediği Alman bir üyesi vardı, onun arabasıyla ve şoförlüğünde her yere gidiyorlardı. Ayda bir yaptığım Bafa Gölü ziyaretleri benim için verimli ve öğretici oluyordu. Bahattin Sürücü tanıyan herkes gibi benim için de “Bahattin Abi” olmuştu. “Doğal alanları içindeki insanlara rağmen korumaya çalışan” ve yerel halka tepeden bakan çevreci gelenekten uzak durmaya çalışıyordum. Kendisi alana hakimdi. Hem insanları hem doğayı hem de tarihi tanıyor ve seviyordu. Alışık olduğum üzere “doğaya yakın, insana uzak” kentli çevrecilerden değildi. Alanı gezerken bir yandan Yörük geçmişinden bahsedip babasının mezarlığını gösteriyor diğer yandan milli parktaki bitki türlerini tanıttırıyor, Kuşadası’nın tanıklık ettiği yapılaşma sürecini anlatıyordu. Bir doğa korumacı olarak alanın

yerlisiyle birlikte çalışmak ve Ankara'daki vakıf ofisinde öğrenemeyeceğim şeyleri öğrenmek benim için farklı ve aradığım bir deneyimdi.

Fotoğraf 1: Yörük Kadınlarla Sohbet (2018)

Bahattin Abiyle birlikte birkaç projede çalıştıktan sonra çalıştığım vakıftan ayrıldım ve akademiye geçtim. 10 yıl sonra İzmir'e gelince Bahattin Abi'yle tekrar iletişime geçtim. Hemen bir ekoturizm planı projesi hazırladık ve alanda Bahattin Abinin hep istediği ekoturizm fikrini yaymak ve potansiyelini geliştirmeye çalıştık. Proje sürecince insanları ikna gücüne hayran kaldığım Bahattin Abinin hızına yetişmek mümkün olmadı. Kuşadası caddelerinde proje ekibinden en az 100 m önde ve hızla yürürdü, yetişemedik. Proje etkinlikleri bitiminde değerlendirmemizi dernek çıkışında havalı bir kahve zincirinin deniz manzaralı verandasında, yabancı isimli içeceklerimizle yapardık. Ancak korona salgını, proje sonrasında ekoturizmi yaygınlaştırma amacımızı olumsuz etkiledi. Yine de birlikte Kuşadası'nın kıyıya uzak köylerini tanımak ve eski Kuşadası'nın doğal güzelliğine tanık olmak çok eğiticiydi.

Salgın sonrasında EKODOSD'un doğa ve tarihi birleştiren kültür gezilerine katıldım; özellikle Bafa Gölü çevresindeki Latmos bölgesinde inanılmaz güzelliğe sahip eşsiz doğada yürüdüm. Gününbirlik geziler, iki-üç saatlik yürüyüşle başlayıp yakındaki bir ören yerinde dernek üyesi bir profesyonel rehber (Hakan Bahçecioğlu) eşliğinde turla devam ediyordu. Sonra Bahattin Abinin aklına her an gelebilen yeni duraklarla devam edip mutlaka

yörenin en iyi pidecisi, köftecisi veya kebabçısında mutlulukla tamamlanıyordu. Üç günlük gezilerden birinde Datça ve Kaş'a gittik. Kaş'taki tekne turunda yüksek sesli canlı müziğe eşlik ederken beni bir koyda unuttu. Türkiye'nin en güzel noktası olan Knidos'u bizlere tanıttığı Datça'daki tekne turunda ise koyları beğenmeyip suya girmede. Nihayet son koyda dipten bir karış büyüklüğünde kıpkırmızı bir deniz yıldızı çıkardı ve teknedeki biz turistlerin aklını başından aldı. Aksesuar yapmak isteyen turistlerin hüzünlü ve hayran bakışları arasında deniz yıldızını denizin dibine bıraktı.

Fotoğraf 2: Datça-Hayıtbükü'nde Deniz Yıldızı (2019)

Ertesi yıl EKODOSD'un medya ilişkileri üzerine bir çalışma yaptım. Bahattin Abi artık duyurular için binlerce kişiye e-posta atmıyordu, Facebook'a geçmişti. Alandan sağladığı somut veri ve fotoğraflarla yerelde, bazen de ulusal ölçekte çevre gündemini belirleyip sonuç alabiliyordu. Kendisinin kaleme aldığı birkaç paragraflık fotoğraf altı yazılar etkili oluyordu. Bu konuda araştırma (Eryılmaz, 2020) yaptım; Bahattin Abi'nin doğal ve kültür varlıklarını korumak için yazıya döktüğü belagatine, medyayla ilişkilerine ve ilgili özel ve devlet kurumlarını harekete geçirmesine hayran kaldım.

Bahattin Abi hayatı boyunca çoban, kasap, güreşçi, tekstil işçisi, esnaf, dalgıç, ekoturizmcisi, arkeoloji tutkunu ve nihayet doğa korumacı kimliklerini

edinmişti. Kurduğu doğa koruma derneği EKODOSD ise hayatı boyunca edindiği deneyimlerinin ürünüydü. Çevre sosyolojisi üzerine çalışan bir akademisyen ve eski bir doğa korumacı olarak nihayet, uzun yıllardır çalışmalarını uzaktan ve yakından takip ettiğim, birlikte çalışma şansını bulduğum Bahattin Abinin hayat hikayesini yazmaya karar verdim. Böylece bir doğacı olarak üzerime düşen sorumluluğumu yerine getirme ve minnetimi gösterme fırsatı bulacaktım. Ayrıca Türkiye'nin en çalışkan ve etkili doğa korumacılarından birisinin yaşam öyküsü doğa korumacılara esin kaynağı olabilirdi. Doğal Hayatı Koruma Vakfı'nda birlikte çalışma şansı bulduğum Tansu Gürpınar'ın hayat hikayesini yazma fikri yıllardır aklımdaydı ama Ankara'dan uzak kaldığım için fırsat bulamamıştım. Ama Bahattin Abinin yaşam öyküsünü mutlaka yazmalıyım.

Fotoğraf 3: EKODOSD Üyeleriyle Doğa Yürüyüşü (2014)

1. ÇEVRE HAREKETİ ve BAHATTİN SÜRÜCÜ

1.1. Dünya’da ve Türkiye’de Çevre Hareketi

Aydınlanma geleneğine ve tüccar sınıfının yükselişine dayanan bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler, 19. yüzyılda ve tarihte ilk kez olarak doğanın fethedilmesini mümkün kıldı. İnsanlığın doğuşundan bu yana korktuğu doğa, artık üzerinde hâkimiyet kurulup sömürülebilecek sonsuz bir “doğal kaynak” deposuna dönüştü. Batı’da endüstri devrimiyle başlayıp hızlanan kentleşme, endüstrileşme ve refah artışı sonucunda doğal çevreye zarar vermeye başladı. İlk önemli çevre koruma tartışması ise 19. yüzyılda ABD’de yaşandı; doğayı olduğu gibi koruma (preservationism) ile doğayı faydası için koruma (conservationism) akımları arasına gerçekleşti (Roussopoulos, 2017, ss. 15-46). 2. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan Batı’dan başlayarak dünyaya yayılan ekonomik kalkınmaya yine endüstrileşme ve kentleşme eşlik etti. Kent nüfusunun hızlı artışıyla birlikte toplumsal huzursuzlukların yanı sıra toprak, hava, su kirliliği gibi çevresel sorunlar görünür hale geldi. Kentleri tehdit eden çevre sorunlarına karşı gelişen toplumsal kaygı, 1970’lerde modern hareketinin ortaya çıkmasına neden oldu. Nihayet modern çevre hareketi 22 Nisan 1970’te ilk kez ABD’de kutlanan Dünya Günüyle başladı (Hannigan, 2006, ss. 82-83).

Modern çevre hareketi iki eğilim arasında gelişti: Radikal ve reformist. Önce radikal eğilim ortaya çıktı. 1972’de Roma Kulübü’nün yayınladığı *Büyümenin Sınırları* raporu (Meadows, Meadows, Randers ve Behrens, 1972) mevcut ekonomik büyümenin 2100’e kadar devam edemeyeceğini ortaya koydu. Zira “doğal kaynak” olarak tanımlanan Dünya sınırlıydı. Çözüm olarak ise radikal bir biçimde ekonomik büyümenin, tarımsal üretimin ve en önemlisi nüfusun azaltılması önerildi. Ekonomik büyümeyi durdurmayı öneren bu radikal taleplere karşı devletler ve şirketler reformist bir seçenek geliştirdi. Birleşmiş Milletler’in 1972’de düzenlediği Stockholm Konferansı ve 1987’de yine BM’nin hazırladığı *Ortak Geleceğimiz* raporu (Brundtland, 1987) günümüze kadar uzanan reformist çevreciliğin çerçevesini oluşturdu. Konferansta radikal çevre hareketi dışlanıp eğitim alanına sıkıştırıldı ve 68 Hareketi’ne dayanan çevrecilik etkisizleştirilmeye çalışıldı. Raporda ise günümüzde hâkim söyleme dahil olan “sürdürülebilir kalkınma” kavramı ortaya kondu. Böylece mevcut büyüme odaklı kapitalist ekonomi ve tüketim

toplumu sorgulanmadı, aksine “doğal kaynaklar” korunarak büyümenin devamlılığı sağlandı (Roussopoulos, 2017, ss. 15-46). 1970’ten yarım yüzyıl sonra bugün çevre sorunları iklim krizi, kirlenme ve doğal ekosistemlerin yok oluşunu içeren “gezegenin üçlü krizi” (United Nations, 2022) olarak tanımlanan ekolojik krize evrildi. Diğer yandan da kamu kurumları, çevre dostu şirketleri, lobici gönüllü kuruluşları ve çevre dostu ürün ve tüketicileriyle çevrecilik gelişti; mevcut ekonomik sistemle bütünleşmiş bir sektöre dönüştü.

Diani ve Donati (1999) Avrupa’daki sivil ve politika dışı çevre örgütlerini çatışma-uyum ve profesyonel-gönüllü çerçevesinde sınıflandırmıştır. Eryılmaz (2018b) da bu sınıflandırmayı Türkiye’deki çevreci ve politika dışı sivil toplum kuruluşlarına uygulamış; sonuç olarak merkezi, profesyonel ve lobici büyük kuruluşlar ile yerel, gönüllü ve çekişmeci kuruluşların farkını ortaya koymuştur. Buna göre TEMA ve Doğal Hayatı Koruma Vakfı gibi çevreci sivil toplum kuruluşları profesyonel ve merkezi yapıya ağırlık verip kamu kurumları ve özel sektör ile çatışmadan uzak durmaktadır. Buna karşın Türkiye’nin dört bir yanına yayılan enerji ve maden yatırımlarının oluşturduğu çevre tehdidine karşı yerelde gelişen protestolar ise gönüllü katılıma ve çekişmeci mücadeleye dayanmaktadır.

1.2. Farklı Bir Doğa Korumacı: Bahattin Sürücü ve EKODOSD

Aydın-Kuşadası merkezli EKODOSD, merkezi-lobici ve yerel-çekişmeci iki eğilimin dışında yer almaktadır. Faaliyetlerine bakıldığında sıklık ve sonuç alma açısından Türkiye’nin en başarılı yerel çevre derneklerinden biridir; muhtemelen en iyisidir. 2004’te kurulmuş dernek etkili ve sonuç alıcıdır, medyanın çevre gündemini belirlemektedir. Yerel ölçekte çalışan ve kültürel varlıklara da odaklanan çevreci bir sivil toplum kuruluşudur. Çekişmeci değil iş birliğine açık olan EKODOSD, aslen Bahattin Sürücü’nün yirmi yılı aşkın sürekli ve özverili çalışmasına dayanmaktadır. 1957 Söke doğumlu Sürücü, derneğin kurucularından biridir, başkanıdır ve dernek işlerinin büyük çoğunluğunu yürütmektedir. Türkiye’de genel eğilimin aksine, Sürücü kentli değil köy kökenlidir. Çoban, kasap, tekstil işçisi, fabrika satış mağazası şube müdürlüğü, milli güreşçi, güreş hakemi, dalgıç, ekoturizmci ve

doğacı gibi çok çeşitli meslek ve kimliklere sahiptir. EKODOSD, Sürücü'nün yaşam deneyimi ve doğaya bakışının yanı sıra çalışan, inatçı ve iş birliğine açık kişiliğini yansıtmaktadır.

Araştırmada yerel ölçekte çok etkin olan, medyada gündem oluşturabilen ve tüm kurumlarla uyumlu çalışan, aynı zamanda çevre ve kültür konularına odaklanan bir çevre derneği nasıl mümkün olabilir sorusuna yaşam öyküsü görüşmeleri ile cevap aranmıştır. Araştırma sorusuna cevap vermek için derneğin kurucuları içinde yer alan ve ayakta tutan Bahattin Sürücü, yaşam öyküsü metodu ile incelenmiştir. Bu çalışma çevre sosyolojisi ve sosyal bilimler metodolojisi alanında özgün bir araştırmadır. Zira Türkiye'de sosyal bilimlerde ve özellikle çevrecilik konusunda yaşam öyküsü çalışmaları çok sınırlıdır. Araştırma bu alandaki eksikliği gidermeyi ve sonraki araştırmalara örnek olacak nitelikte bir çevreci biyografisi sunmayı hedeflemektedir.

Metnin devamında öncelikle yaşam öyküsü metodunu, örnek çevreci biyografilerini ve bu çalışmadan metodun nasıl uygulandığını ve veri analizini anlatan metodoloji bölümü yer almaktadır. Toplam on iki yüz yüze görüşme deşifre edilmiş ve nitel veri analizi gerçekleştirilmiştir. Bulgular bölümünde kronolojik sıradaki “çocukluk, akrabalar, çalışma hayatı, güreş, sualtı ve dernek” başlıkları altında ve doğrudan alıntılar eşliğinde Bahattin Sürücü'nün hayat hikayesi sunulmuştur. Son bölümde ise hayat hikayesinin önemli bulguları değerlendirilmiştir.

2. METODOLOJİ

Bu bölümde önce nitel araştırma tanımlanmış ve bu çerçevede yaşam öyküsü metodu özetlenmiştir. Bahattin Sürücü'ün yaşam öyküsünün çevreci biyografileri açısından önemi ve araştırmanın nasıl gerçekleştirildiği açıklanmıştır. Ayrıca örnek çevreci biyografiler sunulmuştur.

2.1. Nitel Araştırma

Araştırmada yerel ölçekte çok etkin olan, medyada gündem oluşturabilen ve tüm kurumlarla uyumlu çalışan hem çevre hem kültür konularına odaklanan bir çevre derneği nasıl mümkün olabilir? Araştırma bu soruya cevap vermek için derneği ayakta tutan Bahattin Sürücü'yü yaşam öyküsü metodu ile incelemiştir.

Kümbetoğlu'na göre nitel araştırmalar deneyimleri, sosyal pratikleri, bu pratiklere ilişkin dönemleri, sosyal rolleri, ağları ve ilişkileri, Hayat biçimleri ve organizasyonları inceler (2020, s. 33). Bu araştırmada Bahattin Sürücü'nün hayatı boyunca yaşadığı deneyimler, üstlendiği sosyal roller, ağlar ve ilişkiler; nihayet çevre derneğinin kurulması ve yürütülmesi süreci incelenmektedir.

Nitel araştırma sürecinin başında, araştırmacının toplumsal benliğinin kabul edilmesi ve bu çerçevede bir bakış açısı geliştirme yer almaktadır (Neuman, 2010, s. 23). Bu çalışmadaki araştırmacı, 2001-2009 yılları arasında gönüllü ve profesyonel olarak Doğal Hayatı Koruma Vakfı'nda çeşitli alan koruma projelerinde çalışmıştır ve kendini “doğacı” olarak tanımlamaktadır. Bu çerçevede, projelerde birlikte çalıştığı ve Türkiye’de yerel çevre hareketinin emektar ve örnek bir gönüllüsü olan Bahattin Sürücü'nün hayat hikayesini yazmayı görev edinmiştir.

Kümbetoğlu'na göre nitel araştırmaların ortak özellikleri başka insanların “hayatlarına girmek”, onların gerçekliklerini “onların bakış açısından anlamaya çalışmak” ve araştırmacı ile araştırılan arasında bir “kişisel iletişim” kurabilmektir. Bu çerçevede beş farklı nitel araştırma biçimi sayılabilir: Fenomenolojik araştırma, temellendirilmiş kuram, örnek olay,

etnografi ve hayat hikayesi (biyografi) (Kümbetoğlu, 2020, ss. 35-36). Bu çalışmada araştırmacı, Bahattin Sürücü ile 2007’de Bafa Gölü’nün korunması konulu proje çerçevesinde tanışmıştır. İki yıl boyunca alanda eğitim, çatışma çözümü toplantılarını ve akıllı su kullanımı uygulamalarını birlikte gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacı 2009’da çalıştığı doğa koruma vakfından ayrılıp akademik hayata geçmiştir. Bahattin Sürücü ise 2004’te kurduğu derneğin çalışmalarına yoğun, verimli ve başarılı bir şekilde devam etmiştir. Araştırmacı 2019 yılında bölgedeki İzmir Bakırçay Üniversitesi’nde çalışmaya başlayınca Bahattin Sürücü ile tekrar iletişime geçmiş ve birlikte bir ekoturizm projesi gerçekleştirmişlerdir. Sonrasında araştırmacı EKODOSD’un doğa yürüyüşlerine katılmış ve Bahattin Sürücü’yü düzenli olarak ziyaret etmiştir. Bu bağlamda araştırmacı, bir nitel araştırma gerçekleştirmenin gereği olan Bahattin Sürücü’nün hayatına girme imkânına sahip olmuştur. 2007’den bu yana devam eden arkadaşlık ve iş ilişkisi, Bahattin Sürücü’nün hayatını kendi gözünden araştırmacıya anlatabilmesi için kişisel iletişimi ve yeterli güveni sağlamaktadır.

2.2. Yaşam Öyküsü Araştırması

Kümbetoğlu’na göre “yaşanmış hayat anlatılarının bir başkası tarafından yansıtılması” anlamına gelen biyografi, günümüzde belirli farklarla farklı isimler almaktadır: Otobiyografi, otoetnografi, kişisel tarih, sözlü tarih, olgusal tarih ve hayat hikayesi. Biyografilerde araştırmacıların yaklaşımının metne yansması kaçınılmazdır. Bu nedenle belgelerden ve anlatılardan oluşan malzeme “seçim ve yorumlama aşamalarında belirli bir tercih yapılarak” biyografiye dönüşmektedir. Böylece araştırmacının yaklaşımı, araştırılan hayat hikâyesine şekil vermektedir (2020, ss. 47-48). Bahattin Sürücü’nün hayat hikayesini anlatan bu çalışma, şüphesiz ki kendini Sürücü gibi doğacı olarak tanımlayan, ulusal bir doğa koruma vakfında çalışmış ve sonradan çevre sosyolojisi alanında akademiye geçmiş araştırmacının perspektifinden; yerelde başarılı olan gönüllü bir doğa korumacıya ve çevre derneğine olumlu yaklaşımından etkilenmektedir. Çevre sosyolojisi ve çevrecilik dışından gelen farklı bir araştırmacının Bahattin Sürücü’nün farklı yönlerini öne çıkaran bir hayat hikayesini sunması ise nitel araştırmanın özelliği olarak kaçınılmazdır.

Hayat hikayesi, konu olan kişinin anlam dünyasıyla sınırlı kalmamalıdır. Bu anlatı tarihsel ve kültürel bir bağlam içinde sunulmalıdır (Cole ve Knowles, 2001, s. 20). Bu çalışma da Bahattin Sürücü'nün hayat hikayesini Türkiye'nin 1950 sonrasında geçirdiği kırdan kente göç, 1980'lerde turizmin kıyı bölgelerde neden olduğu yapılaşma, nüfus artışı ve çevre yıkımı bağlamında anlatmaktadır. Zira Sökeli bir Yörük çobanının Kuşadalı bir doğa korumacıya dönüşümü ancak bu tarihsel bağlamda anlaşılabilir.

Bu araştırma, Bahattin Sürücü'nün hayat hikâyesini Söke'den önce Aydın'a sonra Kuşadası'na; çobanlıktan ve kasaplıktan işçiliğe, kırdan kente, köylüden kentliye geçiş sürecini güreşteki başarısı ve hayatın her alandaki girişkenliği ve çalışkanlığı üzerinden incelemektedir. Araştırmacı Sürücü'nün doğa korumacılığını Söke'deki kır geçmişi, Aydın'daki fabrika ve güreş deneyimi, Kuşadası'ndaki fabrika satış mağazası şube müdürlüğü, dalış deneyimi ve hayatının her dönemindeki gezme ile gezdirme hevesi ve organizasyon becerisi çerçevesinde anlatmaktadır.

Kümbetoğlu'na göre hayat hikayesine konu olacak kişinin seçiminde öncü, lider, meslek temsilcisi, bir olayın kahramanı gibi kriterler etkili olabilir. Araştırmacının kişiye hayranlığı, kişinin ünü ve başarısı kadar kişinin sevilmemesi ve olumsuz yanları da seçim aşamasında önemlidir (Kümbetoğlu, 2020, s. 50). Bu çalışmada araştırmacı, 2007'den bu yana tanıdığı Bahattin Sürücü'nün hem insani özelliklerini hem de bir yerel doğacı olarak özgün, çalışkan ve başarılı niteliklerini takdir etmektedir. Türkiye'nin belki de en aktif ve etkili yerel çevre derneğini kuran ve ayakta tutan Bahattin Sürücü'nün hayat hikayesini anlatmak, araştırmacının doğaya ve doğa korumacılara karşı minnet borcudur. Bu yaşam öyküsünün hem Sürücü'nün hak ettiği değeri ve takdiri görmesine bir katkı sunması hem de doğa korumacılara ilham kaynağı olması beklenmektedir.

Neuman'a göre (2010, s. 137) yorumlayıcı sosyal bilim yaklaşımıyla hazırlanan nitel araştırma çıktılarının incelenen kişiler tarafından anlaşılabilmesi gerekir. Bu araştırmanın bulguları Bahattin Sürücü tarafından okunmuş ve gerekli düzeltme önerileri alınmış ve son haline getirilmiştir.

Fotoğraf 4: Koçarlı, Yeniköy’de Çocuklara Leylek Eğitimi (2017)

Hayat hikayesi araştırması doğum, evlilik gibi resmi kayıtların yanı sıra fotoğraflar mektuplar günlükler gibi kanıtlar içerir. Araştırmacının araştırılan kişi ile diyalogu ve anlatılanlar ise “güvenilir kanıt” olarak tanımlanır (Kümbetoğlu, 2020, s. 50). Bu çalışmada güvenilir kanıt olarak, araştırmacı ile Sürücü’nün 2007 yılına dayanan iletişimi çerçevesinde 2023 yılında Kuşadası’nda dernek ofisinde gerçekleştirilen 12 yüz yüze görüşme ve bunların toplamda 120 sayfayı bulan deşifreleri kullanılmıştır. Bunların yanı sıra görüşmelerde kullanılan fotoğraflar da araştırmaya dahil edilmiştir.

Hayat hikayesi araştırmasında araştırılan kişinin kendi anlam dünyasını, kendi geçmişini kendi bakış açısından sunması esastır. Kullanılan görüşme tekniği 1,5-3 saat sürer. Bu görüşmelerde araştırmacıların “kendi seslerini geriye çekmesi” gerekir (Kümbetoğlu, 2020, ss. 51-52). Bahattin Sürücü’yle yapılan 12 görüşme ortalama 1 saat sürmüştür. Bahattin Sürücü, araştırmanın etik kurul izni için gerekli onay formunu imzalarken, öngörülen 15 görüşmeyi çok bulmuştur. Ancak her görüşmede bir solukta ve bir saat boyunca aralıksız yaşam öyküsünü anlatmıştır. Görüşmelerde araştırmacının müdahalesi anlaşılamayan konuların açıklığa kavuşturulması ve hikâyenin devamlılığını sağlayacak sorularla sınırlıdır.

2.3. Örnek Çalışmalar

Dünyanın en ünlü doğa korumacısı, biyolog ve yayıncı David Attenborough’un yaşam hikayesi (Attenborough, 2022) belgesel olarak da

yayınlanıp geniş kitlelere erişmiştir. 1926 doğumlu Attenborough, çoğunluğu 20. yüzyılda geçen hayatı boyunca bir yandan doğal değerlerin keşfine diğer yandan da yok oluşuna tanıklık etmiştir. Biyografisi ekolojik krizin nasıl ortaya çıktığını ve çözümün ne olduğunu anlatmaktadır. Ünlü doğa bilimci ve doğa korumacı Jane Goodall'ın yaşam öyküsü ise *Umudun Kitabı*'nda (*The Book of Hope*) anlatılmaktadır (Goodall, Abraham ve Hudson, 2021). Şempanzelerin korunmasına dair çalışmasıyla tanınan 1934 doğumlu Goodall'ın hayat hikayesi son 60 yıldaki çevre sorunlarının çözümlerine dair somut çabalara dayanan bir umut çağrısı yapmaktadır. 1953 doğumlu Sheila Watt-Cloutier'in otobiyografisinde önce organik kirleticilerin sonra da iklim değişikliğinin tehdidi altındaki kuzey kutup bölgesi ve Eskimoların yaşamı anlatılmaktadır. Yazar, çocukluğundan günümüze kadar kuzey kutup bölgesinin ve “buz çağını ve uzay çağını gören” Eskimoların çok hızlı modernleşmesine ve bölgenin ısınmasına tanıklık etmiştir. Watt-Cloutier'in hayat hikayesi Eskimo çevre hareketinin önderlerinden birinin yaşamı üzerinden dünyanın kuzeyindeki çevre mücadelesini anlatmaktadır (Watt-Cloutier, 2018). Allen (2013) kendi yaşam öyküsü üzerinden ABD'deki merkezi ve endüstriyel gıda sistemine karşı kendine yeten ve sürdürülebilir bir kentsel gıda üretimi kurma mücadelesini anlatmaktadır. Cunningham'ın (2015) hayat hikayesi de okyanusların korunması mücadelesini anlatmaktadır.

1960'larda filizlenen çevre hareketinden dört öncü kadının; Rachel Carson, Jane Jacobs, Jane Goodall ve Alice Waters'ın hayat hikayelerini ise Barnett (2018, ss. 7-12) kalem almıştır. Barnett, dört yaşam öyküsü üzerinden teknokratik ve militarist ABD toplumunda gıdanın ve tarımın kimyasallaşmasına, kentlerde topluluk yaşamının bozulmasına karşı sosyal adaleti ve yerel çözümleri öne çıkaran kadınların mücadelesini anlatmaktadır. İlk olarak Carson, *Sessiz Bahar* (1962) adlı eseriyle çevre hareketine esin verirken Jacobs da şehir yaşamında insani ölçekte bir yaşama yönelik çevre mücadelesi yürütmüş ve bu mücadeleyi yayınlamıştır. Üçüncü yaşam öyküsünün kahramanı olan Goodall ise henüz 26 yaşındayken insanlığın şempanzelere dair anlayışını değiştirmiştir. Son olarak Waters, California'da “sürdürülebilir gıda hareketi”ni başlatmıştır.

Türkiye’den bir doğa korumacı otobiyografisi örneği de birlikte çalışma onuruna ve mutluluğuna eriştiğim, 2023’te kaybettiğimiz Tansu Gürpınar’ın hayat hikayesini anlatmaktadır. Gürpınar Türkiye’de çevre hareketinin geliştiği ve kurumsallaşmaya başladığı yıllara tanıklık eden ve emek vermiştir. 1960’larda biyolog olarak milli parklar teşkilatında görev almıştır. Gürpınar’ın kamu ve sivil toplum kuruluşlarını içeren 40 yıllık doğa korumacı kariyeri, Türkiye’nin çevrecilik tarihine tanıklık etmiştir (Gürpınar, 2016).

2.4. Neden Bahattin Sürücü’nün Yaşam Öyküsü?

Bahattin Sürücü 1957 Söke doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini Söke’de 1973’te tamamlamış ve askerliğini 1978’de Antakya’da yapmıştır. 1979’da Aydın Tekstil Fabrikası’nda işe girmiş ve 2002’de emekli olmuştur. 2004’ten bu yana kurucusu olduğu Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği’nde (EKODOSD) doğa koruma çalışmalarını ve ekoturizm gezilerini sürdürmektedir. Sürücü evlenmemiştir ve Kuşadası’nda yaşamaktadır.

Söke civardaki köylülerin “Bayittin”, diğer herkesin de “Bahattin Abi” olarak bildiği Bahattin Sürücü, bu resmi özgeçmişin çok ötesindedir. Zira yerel ölçekte etkin ve tanınmış bir isim olan Bahattin Sürücü, yöresinde 20 yılı aşkın süredir doğal ve kültürel değerleri korumak ve toplumu bilinçlendirmek üzere çalışmalar yapmaktadır. EKODOSD’un başkanlığını yapan Sürücü, yörede halkın, kamu kurumlarının ve medyanın takdirini kazanmıştır; yerel ve ulusal medyada (TRT, Habertürk TV, NTV, CNN Türk, Hürriyet, Milliyet vb.) sıklıkla yer almaktadır. Google aramasında “haberler” başlığı altında yerel ve ulusal ölçekte doğal ve kültürel varlıkların korunması konusunda yüzlerce haberde yer aldığı görülmektedir. Bu çerçevede çoban, kasap, tekstil işçisi, milli güreşçi, dalgıç, ekoturizmci, arkeoloji tutkunu ve doğacı (deniz kaplumbağaları, yunuslar, leylekler, pelikanlar, anıt ağaçlar, endemik tülüşah çiçeği ve diğer endemik türler vb. konularda) gibi farklı kimlik ve deneyimlere sahip Bahattin Sürücü’nün hayatı, özgün bir yaşam öyküsü sunmaktadır. Bu çerçevede bu çalışma, bir yandan Sürücü’nün hayat hikayesini kendi gözünden anlatmaya çalışırken diğer yandan da Türkiye’nin doğal ve kültürel değerlerini koruma mücadelesine tanıklık etme ve katkı sunmayı amaçlamaktadır.

3. BULGULAR

Tematik veri analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular kronolojik sırayla “çocukluk, akrabalar, çalışma hayatı, güreş, sualtı ve dernek” başlıkları altında sunulmuştur.

3.1. Çocukluk ve Söke

Modern çevrecilik, kentleri tehdit eden kirlilik başta olmak üzere çevre sorunlarına tepki olarak ortaya çıkmış, kent kökenli bir eğilim ve toplumsal harekettir. Kent nüfusu günümüzde kır nüfusunu geçmiştir. Çoğunluğu kentte yaşayan tüketim toplumunun bireylerinin doğa algıları ve deneyimleri medya araçları, şehir parkları ve günübirlik doğa yürüyüşleri gibi etkinliklerle sınırlı kalmaktadır (Eryılmaz ve Kıran, 2017). Buna karşın Bahattin Abinin durumu farklıdır. 1957 doğumlu Bahattin Abi, beş yaşına kadar Söke'nin Bağarası nahiyesinde yaşamış, sonra ailesiyle birlikte Söke merkeze geçmiştir. Doğa korumacıların çoğunluğun aksine köy kökenlidir. Gezme ve gezdirme hevesi, sorumluluk alma özelliği, organizasyon becerisi ve antik kentlere ilgisi çocukluğuna dayanır.

Fotoğraf 5: Bahattin Sürücü 6 yaşında ailesiyle birlikte (1963)

Bahattin Abi'nin doğayla ilişkisi çocukluk döneminde başlamış. Kırsal bölgede yaşamak ve aile işi olan hayvancılığa küçüklükten başlamak çok küçük yaşlardan itibaren doğayla yakınlaşmasını sağlamış:

“Bizde doğayla buluşma belki genetik olabilir. Benim soyadım Sürücü. Sürücü derken ‘driver’ değil yani hayvan çobanı, ‘kovboy’. Ailem ben doğmadan önce Latmos Dağlarında, o bölgede hayvancılık yapmış. Koyun sürüleri, keçi sürüleri varmış. Onlar sürekli doğanın içerisinde zaten, biz Yörük’üz. Ben de çocukluğumdan beri hayvanların içinde büyüdüm. Hayvanlar nerde olur? Hep doğada, doğanın içerisinde. E tabi, biz de doğanın içerisinde hep hayvan güderdik, çocuklukta. Daha doğrusu profesyonel anlamda değil ama kendi mallarımız olduğu için çobanlık yapardık. Hatta ben çok küçük yaşta olmama rağmen bayağı büyük sürülere hakimiyet kurardım. Tabi sürekli hayvanları güdüyorsun ama aynı zamanda çevrendeki doğayla da ilgileniyorsun, ağaçlarla, kuşlarla, yılanlarla; birçok değişik canlı türüyle. Belki o dönemden kalma benim içimde bir şey vardır, doğaya karşı.”

Eski Türk filmlerindeki gibi mahalle sakinlerinin bir kamyonu doluşup Söke'den milli parktaki İçmeler'e yaptığı piknikli geziler, Bahattin Abi'nin hem iş yaşamı hem sporculuk dönemi hem de ekoturizm dönemindeki toplu gezileri düzenlemesine esin kaynağı olmuş.

Bahattin Abi'nin tek başına sorumluluk alması ve iş bitirmesi de çocukluk yıllarına dayanır. On yaşından askere gidene kadar Söke'de babasının kasap dükkanında çalışmış ve Söke-Milas yolunda sürülere bakmış:

“Çocuktum, küçüktüm; babam bana inanılmaz sorumluluklar yükledi, o ufacık yaşta ben. Bir koyun sürüsü vardı mesela, onu ben güderdim, başkasına güvenmezdi. Sürüyü tek başıma götürüp getiriyordum, öyle bir güven varmış demek ki pederde. Aynı zamanda babam beni sabah beşte kaldırırdı, kasap dükkanına da giderdim. Küçükken hayvan pazarlarına çok giderdim. Hayvanlarımız satıldığı zaman, alıcılar adet gereği bana ‘çoban sağlığı’ diyerek para verirdi. Bu yüzden pazarları çok severdim. Güttüğüm hayvanların bedelini almak hoşuma giderdi.”

14-15 yaşında olmasına rağmen çoban kepeneğinin içinde sürünün başında köpek koruması olmadan gecelermiş ve bir seferinde sürüyü kaybetmiş. Bu ve benzeri deneyimler küçük yaşta sorumluluk almayı öğretmiş:

“Sanki babamlar beni iş için dünyaya getirmişlerdi. Küçük çocuk olmama rağmen babam beni gece koyunların başına verirdi. Gece bir sen varsın, bir de koyunlar; bazen içime korku girerdi. Bir gün ateş yaktım, koyunları yadıktan sonra yatırdım. Ben de ateşin yanına kepeneğin içine uzandım. Bir süre sonra birden uyandım, koyunlar gitmiş. Söke-Milas köprüsü yeni yapılıyordu. Şantiyenin bekçisine gittim, yalvardım, ‘Koyunları bulalım, yoksa babam beni mahveder’ diye. Onun feneri vardı, aradık ama bulamadık. Ben ağlaya ağlaya dama gittim, bir de baktım koyunlar dama gelmiş. Koyunlardan birinin boynunda benim yemek sepetini gördüm. Herhalde koyun yattığı yerden kalkmış, sepetin içinde yiyecek aramış, kafasını kaldırınca sepet boynuna geçmiş. Kafasını sepetten çıkaramayınca da içindeki çanaklar ses yaptı herhalde. Koyunların hepsi sestten ürkererek kaçıp dama kadar gelmişler. Bu olayı babama söylemedim tabi.”

Babasının kendisinden beklentileri nedeniyle hevesli ve yetenekli olduğu futbol, resim, tiyatro ve folklor gibi alanlara yönelememiş:

“Futbolu çok severdim küçükken. Ayrıca çok iyi koşardım, kısa koşularda kimse geçemezdi beni. Top oynamak için kaçardım bazen. Ancak hep tedirgin oynardım. Çünkü oyunun tam ortasında duvarın arkasında babamı gördüğümde geriye bakmadan koyunların yanına giderdim. İlkokulda arkadaşlarım insanları çubuk gibi çizerken ben gerçeğe yakın çok güzel resimler yapardım. Ancak bunları öğretmenimize göstermeye utanırdım. Yanımda oturan kız defteri alıp hemen öğretmene gösterir, öğretmen de resmin yanına yıldızlı pekiyi yapardı. Karakalem resim yapan bir adam vardı. Babama “Onun yanına ver beni” diyordum ama vermiyordu tabi. Tiyatroya ve folklorlarda girdim, bunlarda da çok başarılıydım ancak bunların hepsi okul çıkışı çalışmaları oluyordu. Babamın bana ihtiyacı olduğundan ne yazık ki katılamıyordum.”

Sorumluluk alma ve organizasyon becerisi askerlikte de devam etmiş. Hem güreşçi hem de kasap olduğu için askerlikte rahat etmiş. Alayın kasabının yanına verildiğinde gördüğü yolsuzluğu komutana hemen bildirmiş. Sonra mutfağın sorumlusu yapılmış:

“Oradaki kasap üçkağıtçılık yapmış, onu göndermişler. Geldiğim gün kasap olarak çalışmaya başladım. Biz orada kasap olarak devam ettik ve işi çözdüm orada. 8-10 tane acemi topluyordum, beni komutan sanıyorlardı. Halbuki onlarla aynı dönemdik. İş bildiğimden onlara komutanlık yapıyordum. Mutfağa 20 adam geliyorsa beşini kasaphaneye getiriyordum. Çocuklar bıçak tutmasını bilmiyordu, zor geliyordu ama onlarla sohbet ederek, motive ederek çalıştırıyordum.”

3.1.1. Ören Yerleri

Bahattin Abi'nin tarihe merakı çocuklukta başlamış. İlkokul döneminde antik ören yerlerinde mehter takımıyla gösteri yaparken eskiden oralarda yaşamış insanları düşünürmüş. Onlara dair bilgi eksikliğinden rahatsız olurmuş. Bahattin Abinin iş hayatında ve dernek dönemlerindeki gezilerde, doğa kadar antik ören yerlerine de yoğunlaşmasının temelinde çocuklukta bu ilgi ve bilgi ihtiyacı yatmaktadır. Türkiye'deki yerel çevre dernekleri içinde doğal varlıklar kadar kültürel varlıklara da ilgi gösteren; doğa yürüyüşlerine mutlaka bir antik ören yeri veya müze ekleyen EKODOSD eşsizdir. Derneğin bu özgülüğü Bahattin Abi'nin çocukluk yıllarına dayanır:

Fotoğraf 6: Priene Antik Kenti (1967)

“Küçükten beri hep giderdik böyle tarihsel yerlere. Mesela ben 9 yaşındayken mehter takımındaydım. Mehter takımı vardı ilkokulda ve herkes o mehter takımına girmeye çalışırdı. Benim boyum küçük olduğu için elimde bir çubuk olurdu, çevgen falan. Mehter takımıyla böyle antik ören yerlerinin tiyatrolarında gösteri yapardık. Mesela Priene Antik Kenti'ne gidiyorduk. Antik kentin tiyatrosunda festivaller olurdu eskiden; eski yıllar daha güzeldi ya. Daha çok sosyalleşme vardı, şimdi artık o şeyler öldü. İşte o zaman hep düşünürdüm; böyle otururdum o taşlara. Burada çok eski yıllarda insanlar oturuyordu, aynı bizim gibi. Hep onları hayal ederdim ama hiçbir bilgi yok o zaman biliyor musun? Bir bilgi veren yok. Ne olduğunu bilmiyoruz. Orada eski insanlar yaşıyor mu? Ya eski insan yaşamış da kim bunlar? Nedir? Nasıl yaşarlar, ne yapmışlar? Hiçbir bilgi yok! Şimdi bak en azından biz insanları götürüyoruz. İşte bu gezdirdiğimiz, götürdüğümüz bu insanları biz bilgilendiriyoruz.”

Bahattin Abi'nin çocukluk yıllarında, antik ören yerlerinde en az günümüzdeki dair kaçak kazı yapılmış. “Definecilik” adı verilen bu kaçak kazılara dair hikayeleri Bahattin Abi de çocukluğunda çokça dinlemiş. Ancak etkilendiği bu hikayeler onu definecilik yerine kültür turizmine yöneltmiş:

“O kadar çok hikâye dinledim ki. Sırf defineciler ile ilgili Aydın'da bir kahve vardı. Rahmetli bir pehlivan vardı, o da sürekli oraya gidermiş. Nerelerden gelmiş kadınlar, meraklılar; hep o kahveye. Oradaki konuşmaları can kulağıyla dinlemiş; hep anlatırdı bana... Harbiden o dönemde Aydın'daki Tralleis Kenti'nin nasıl soyulduğunu anlattı bana. O kadar inanılmaz soygunlar yapılmış yani. 1980-90 arası diyebilirim; o zaman antik kenti bilen yok, doğru düzgün bir kazı çalışması yok. Tek gözükten yer ne biliyor musun? ‘Üç gözler’ deriz Aydın'da, orada güreş idmanlarını, kros çalışmasını yapardık. Üç gözlerin içinden koşup giderdik. O zamanlar bu yapının ne olduğunu, niçin kullanıldığını bilmiyorduk. Ama hep merak ederdim.”

3.1.2. Sinema

Bahattin Abi'nin çocukluk anılarında, Söke'deki sinemaların ve Kuşadası minibüslerinin yeri ayrı bir yer tutar. 1970'lerde Söke'deki dört-beş yazlık sinema varmış. Bu sinemalarda Beyaz Kelebekler, Cem Karaca, Barış Manço, Edip Akbayram gibi dönemin popüler şarkıcıları konser vermeye

gelirmiş. Arkadaşlarıyla her akşam film seyretmeye giderlermiş. İlginç bir biçimde Söke’de sadece film seyredilmeyip film de çekilmekteymiş:

“Söke’ye o dönemlerde ‘küçük İstanbul’ diyorlardı. Birçok Yeşilçam filmi Söke’de çevrilirdi. Çünkü o evler Türkiye’nin hiçbir yerinde yoktu. Öyle artist evler vardı ki... O kocaman konaklar, İstanbul’da bile çok nadir görülen konaklar, Söke’de vardı. Şimdi onlardan hiçbir eser kalmadı, birkaç konak dışında. Mirasçılar çoğaldığından konakların yerine yüksek apartmanlar dikildi.”

Bahattin Abi çocukluğundaki minibüs yolculuklarındaki müzik tercihi, hayata bakışını yansıtır:

“70’lerde Söke’den Kuşadası’na ‘BMC Morris’ diye ilginç minibüsler vardı. Minibüslere bineceğimiz zaman bakıyorduk; şoför mahallinin üstündeki plaklar vardı. ‘Kırk beşlik plak’ diyorlardı, bakıyorduk: ‘Orhan mı? Ferdi mi?’ Çünkü minibüsler Orhan ve Ferdi diye ikiye ayrılmıştı. Tabii biz o dönemlerde Orhancıydık. Hangi minibüste Orhan Gencebay’ın plakları varsa ona biniyorduk.”

Bahattin Abi gençlik döneminde toplumsal konulara değinen filmlerde rol alan Kadir İnanır ve Melike Demirağ’a hayranlık duymuş. Melike Demirağ’la tanışma şansı bulmuş ama çekingenlikten konuşamamış. Çalışma hayatı ve dernek döneminde çok konuşkan ve girişken olarak öne çıkacak Bahattin Abi, Söke’den Aydın’a geçmeden önce çok çekingenmiş:

“Yılmaz Güney’in ‘Arkadaş’ filmini izledik. Bir izlemen lazım o filmi, çok etkilenirsin. Film burjuvaziden gelen bir kızla devrimci bir gencin aşkını anlatıyordu. Kültür farklılıklarını, kültür çatışmasını ve dünyaya bakış açısını. Melike Demirağ daha yeni yeni şöhret oluyordu, popüler bir isimdi. Ben de ona hayran kaldım, o kadar güzel bir kızdı ki. Zaten o film sadece beni değil, hepimizi çok etkiledi. Ondan sonra baktım fan kulübü var. Bizim çevremizde pek bilmezlerdi ama ben araştırırdım gazete ve dergilerden. Adresini bularak yazdım fan kulübüne, üye oldum. Bir hafta sonra Melike Demirağ’ın imzalı bir fotoğrafı geldi.”

Hayran olduğu Melike Demirağ, 1975’te Söke’ye konsere gelince tanışmak istemiş ve hayran kulübüne başvurmuş:

“Efes Sineması’nda Melike Demirağ ve Cici Kızlar konseri vardı. Bir yazı yazdım kulübe: ‘Söke’den fan kulüp üyeniz Bahattin Sürücü’ falan. Valla bir hafta sonra bir yazı geldi bana, bir baktım ‘Sayın Bahattin Sürücü, Efes Sineması’nda yapılacak olan konserimi ön sırada ücretsiz seyredip konser bittikten sonra da kulise gelip benimle görüşebilirsiniz.’”

Davete inanamayan Bahattin Abi, konsere gitmiş ancak kapıdaki görevli fan kulüp üyesi olduğuna ve davetiyeye inanmamış, konsere almamış. Sonra başka bir görevli Bahattin Abi’yi en ön sıraya oturtmuş. Konser bitince Melike Demirağ’la tanışmış, ancak çekingenlikten konuşamamış:

“Bütün millet bekliyor, ben aralarından sıyrıldım. Tam merdivene çıkacağım, bir adam beni tuttu arkadan. ‘Nereye gidiyorsun lan?’ dedi. ‘Melike Demirağ’ı göreceğim, bende davetiye var’ dedim. Yazıya baktı, sonra izin verdi. Ben çıktım, bir sesler geliyor kulis tarafından. Üç tane oda var, bir kız çıktı, böyle kabarık saçlı, Cici Kızlar’dan. ‘Melike, bak senin bir hayranın geldi’ dedi. Makyaj yapıyordu ama ‘Hemen geleceğim şimdi’ dedi. Sonra geldi, öptü ve elimdeki kâğıdı aldı. ‘Dur, sana bir şeyler verelim’ dedi. Gazoz aldılar bana. Sonra bana bir şeyler sordu. Ben cevap veremiyorum, sanki dilim tutuldu. Bir tek kelime konuşamadım, biliyor musun? Sonra vedalaştı ve çıktı. Otobüs geldi, onlar otobüsle gezerdi turnelerde. Otobüs yavaş yavaş gidiyor, otobüs gittikçe ben de koşuyorum. Koşup el sallıyorum, o da bana bakarak el sallıyor. Konuşamadık, o konuştu, ben konuşmadım. İşte o sahneleri çekecek bir şey olacaktı o dönemlerde.”

3.2. Akrabalar ve Evlilik

Bahattin Abi, doğup büyüdüğü Söke’de yaşamına devam etse babasının izinden gidip kasaplık ya da hayvancılık işiyle ilgilenebilirdi. 70’lerin sonlarında, diğer üç kardeşi gibi Almanya veya Hollanda’ya işçi olarak gidip yerleşebilirdi. Farklı ve özgün biri olmasını akrabalarından ve Söke’den ayrı bir hayat kurmasına borçlu:

“Ben, eğer akrabaların içinde yaşasaydım tabii durum böyle olmazdı. Hepsine karşı saygımız sonsuz. Fakat ben askere gittikten sonra tekrar Aydın’a gittim ve çok farklı grupların içine girdim. Artık akrabalarından ayrı ve tek başıyım; kimse yanımda değildi. Beni koruyacak, kollayacak, ne bileyim arka çıkacak kimse yoktu. Sen tek başınasın artık, kendin mücadele edeceksin. Her şeyini

kendin yapacaksın. Kendime özgün şeyler yarattım. Yani gruplar yarattım, ne bileyim değişik ekoller yarattım, çok farklı grupların içerisinde oldum.”

Köyü, aileyi; mevcut sosyal ve kültürel çevresini aşip kendini geliştirme, farklı ortamlara girme ve farklı uğraşlar edinme Bahattin Abi'nin hayatını etkilemiş. Sonunda kır ve kent arasında bağlantı kurabilmiş. Her ikisini de yaşamış biri olarak bu bağlantıyı anlayıp anlatabiliyor:

“Yüzlerce insan tanıdık ortamlarda. Çünkü o kadar farklı gruplar içerisinde yer aldım, sadece güreş değil... Ben aslında kent ile köy arasında yaşayan birisiyim. Ve her iki şey çok iyi. Böyle kıyaslayabiliyorum tamam mı? Neden, biliyor musun? Düşünsene! Bir dağ köyünde hiç deniz görmemiş bir insanla oturup konuşuyoruz. Sohbet ediyoruz, yemek yiyoruz ve oradaki yaşantıları görüyoruz. Bir de kente geliyorum; yani Kuşadası artık bir Avrupa kenti sayılır, yani Avrupa. Ama ben bunların her ikisini de biliyorum ve ikisini birlikte yaşıyorum. Yani arada çok güzel böyle şeyler yapabiliyorum; değerlendirmeler, kıyaslamalar vesaire. Hatta daha da ilerisine geçen İtalya'ya gittiğimde düşündüm. Portofino'yu gezerken falan filan, orası daha da farklı. Demek ki dünyayı dolaşsam çok farklı şeyler de göreceksin, yaşayacaksın.”

Kardeşleri birer birer evlenirken yoğun çabalara karşın evlenmemiş. Böylece hayatı boyunca farklı insanlarla tanışma ve farklı mekânlar görme şansına sahip olduğunu vurguluyor:

“Tabii onlar gibi değilim, onlar tekdüze bir yaşam yaşadılar. Ben çok renkli bir hayat yaşadım. Yani neden çok. Hayır, sadece evlilik değil, yani çok farklı. Çok farklı gruplarda bulundum. Hem spor açısından hem siyaset açısından, iş açısından farklı farklı yerlerde bulundum. Çok farklı insanlarla tanıştım ben, yüzlerce, binlerce. Annem babam karışmazdı bana. Ama benim arkadaşlarım, abilerimiz, yani büyüklerimiz falan çok evlendirmeye çalıştılar. ‘İşte benim teyze kızı var’, ‘Falanca yerde öğretmen’ veya ‘Bilmem nerede çalışıyor’ gibi. Bende de ‘İçki yok, sigara yok’ yani, ‘Tanırız, çok dürüst, çok bilmem ne’ falan filan. Anneme uğradığımda bazen misafirler oluyor. ‘Niye evlenmedin Bahattin?’ diye sorduklarında annem devreye girip ‘Leyleklerin yuvasını yapmaktan kendi yuvasını yapamadı’ deyip misafirleri güldürürdü.”

Bahattin Abi, evliliğin getirdiği sorumlulukların spor, doğa ve ekoturizm etkinlikleriyle geçen hayatını engelleyeceğini düşünüyor:

“Ben bu konuya sıcak bakmıyordum. Başkasının sorumluluğunu taşıyamam. Bir de özgürlüğü çok seven bir kişilik yapısına sahibim. Yani kafam bastığı zaman gideceğim. Ama öbür türlü evlendiğin zaman, o sorumluluğu mutlaka alman lazım, gidemezsin. Gitsen hem kendini hem de karşındakini üzeceksin. Zaten o zaman kararımı vermiştim. Hele Kuşadası’na geldikten sonra evliliği hiç düşünmedim.”

3.3. Çalışma Hayatı

Bahattin Abi, askerden dönünce Söke’den Aydın’a, kasaptan fabrikaya geçişi güreş yeteneği ile gerçekleştirmiş. Hayatının gidişatını belirleyecek bir kırılma noktası olarak Söke dışına çıkmasını ve fabrikada işçi olmasını güreşe borçlu:

“Askerden geldikten sonra dükkânın başına geçtim. Fakat ‘Ahmet’ diye ağır siklet bir arkadaşımdı. Darbeden önce, 79’un Haziran ayıydı. ‘Güreş takımı kurulacak’ diye beni götürdü. Ben de iyi güreşçiyim o sırada. Onlar da iyi Ege bölgesindeki iyi güreşçileri Aydın’a topluyorlarmış, ‘Dükkân ne olacak?’ dedim. ‘Aydın Tekstil’de hem çalışacağız hem yiyip içeceğiz, maaş alacağız, sigorta olacak’ dedi. Askerden sonra babam kasap dükkânını bana devretmişti. Bir yıl geçmeden Aydın’dan bu teklif gelince dükkânı kapadım, Aydın’a gittim. Fabrikaya alındım direkt.”

Kırsaldan kente, kasaplıktan ve çobanlıktan fabrikaya geçiş kolay olmamış. Fabrika, spor ve dernek hayatında çok girişken ve öncü bir kişilik olacak Bahattin Abi, kentteki ve fabrikadaki ilk günlerinde çok çekingen davranmış. Söke’den; aileden, evden ve dükkândan yeni ve farklı bir ortama gelmesinin etkisi olmuş. Fabrikadaki ilk gününde bahçede gecelemiş ve 80 öncesinde sürekli yaşanan şiddet olaylarıyla ilk kez karşılaşmış:

“İlk gündü, dediler ki ‘Seni alacağız. 1 Ağustos’ta işbaşı yapacaksınız. Biz sana haber vereceğiz.’ Aydın’a geldim, param yok yanımda, hiçbir şey yok. ‘Ne bir eşya getirin ne hiçbir şey. Pansiyon var, orada kalacaksınız’ demişlerdi. Bende de biraz utangaçlık, çekingenlik var. İlk defa işçi sınıfının içine giriyorsun, 2.000 kişi çalışıyor koskoca fabrikada. İçinde evler var, bekârlar ayrı bir yerde kalıyor. Kimse bir şey söylemedi, bekçiye gittim, ‘Sana haber verirler’ dedi. Gittim, kimse haber vermedi. Hava sıcaktı zaten, gece fabrikanın bahçesinde, açıkta yattım ilk defa çimlerin üstünde. Gece birden kalktım, ‘Neredeyim ben?’

dedim, şaşırđım kaldım. ‘Ya burası ne böyle?’ dedim. Sonra silah sesleri geldi. ‘Ne oluyor acaba?’ dedim. Kaçanlar vardı, olaylar varmış Aydın’da. Söke’de böyle bir şey yoktu, biz hep sporla ilgileniyorduk. Nüfusun yoğun olduğu yerlerde çok oluyormuş olaylar. Ana kapıya gittim, bekçi bizi çıkardı. O da silahla karşılık verdi. ‘Nereye geldik? Ne oluyor?’ dedik.”

Bahattin Abi, fabrikada görevlendirildiği ilk bölümü beğenmemiş. Kırsaldan, çobanlıktan, kasaplıktan gelmesine rağmen sıradan bir işçi olmak istememiş. Fabrika ve dernek hayatında kendisini öne çıkaracak girişkenliğin bir örneğini vererek başka bir bölüme naklini istemiş:

“Çok büyük bir fabrika. Yurt dışına ihracat yapıyordu. 1 Ağustos 1979’da başladım. İlk gün işçi büyüklerimiz ‘Bekar pansiyonu var, oraya yazıl, orda kalırsın’ dediler. Ertesi sabah beni pirina bölümüne verdiler. Zeytin çekirdeğini eziyorlar kırılınca, pirina bölümünde kazanlara koyup basınç uyguluyorlar. Onun yağını çıkartıyorlar, kalanı ise yakıyorlar. Orada çalışan insanlara baktım, hepsi benden büyüktüler. Yüzleri kırışmıştı, yılların yorgunluğunu yüzlerinde görebiliyordum. Sporcu olduğum için çoğu zaman onların yerine ateşin içine pirina atıyordum. Onlarda yılların yorgunluğu vardı, ben ise atletik ve dinçtim. Dinlenirken adamlara bakıyordum, sanki hepsi robot gibi hareket ediyordu. O sırada radyodan Zülfü Livaneli’nin ‘Eşkiya dünyaya hükümdar olmaz’ şarkısı çalıyordu. ‘Benim burada ne işim var?’ dedim. Onlar gibi olmak istemedim. Ertesi gün gittim, müdür yardımcısıyla konuştum. ‘Sabret, seni oradan alacağız’ dediler. Üç ay orada kaldım. Sporcu olduğum için bana ayrıcalık tanıdılar. Sabahları ve öğleden sonraları üçer saat Aydın Kapalı Spor Salon’una antrenmana gidiyordum.”

Yıllar sonra çevreci faaliyetlerde kendisini öne çıkaracak liderlik, sorumluluk alma ve organizasyon becerileri fabrikada kendini göstermiş. Pirina bölümünden geçtiği konfeksiyon ambarının “belkemiği” olmuş. Zor çalışma şartlarına rağmen diğerlerinin arasından sıvrılmış, fabrika dışında görev almış ve gerektiğinde amirlerine kafa tutabilmiş:

“Fabrikada çalışırken antrenmana gidiyordum, geliyordum, pirinada çalışıyordum. Daha sonra beni konfeksiyon ambarına verdiler. Ambarın bir numaralı adamı oldum. Sorumluluk aldığım zaman en iyisini yapmaya çalışıyordum. Bir dönem ‘Gestapo’ gibi bir adam geldi yönetime. Beni gördü ve ‘Senin gibi adamın burada işi yok, idari kısma, ihracat bölümüne geçeceksin’

dedi. Onunla ters düştük, sonradan arkadaş olduk ama. O benden üst ama ben kafama göre takılıyordum. Sonra müdür beni moda fuarlarına yolladı İzmir'e.”

Fotoğraf 7: Aydın Tekstil Fabrikası Konfeksiyon Ambarı (1981)

Fabrika dışına moda fuarlarına gönderilen Sürücü, liderlik ve girişkenlik özelliklerini göstermiş ve yeni ürünlerin üretimini sağlamış:

“Fuarlarda deniz mahsullerinden dekorasyon yapıyordum, kıyafetleri düzenliyordum sergiler için. Bir kadın geldi deniz kabuğunu kulağına koydu ve ‘Bunları satın mı aldınız?’ diye sorunca ‘Biz çıkarttık’ dedim. Kadının geliş amacı Türkiye’de pazar bakmaktı. Kadife üzerine çalışıyorlarmış, Adana’dan alıyorlarmış, kapitone yapıyorlarmış. Bir gün bizim fabrikaya gelmek istediler, bağlantı kurduk, anlaştık. Kapitone ceket yelek yaptırdılar, ince kadifeden. Yanlış dikildiği için Almanya’dan hepsi geri geldi. Biz iç piyasaya sunduk, hepsi satıldı. Kadife içinde elyafı var, çok hafif ve bozulmuyor. O yelekler de sırtı sıcak tutuyor ve kollar açıkta kaldığı için hareketi kısıtlamıyor. Kadınlar arasında çok rağbet gördü. Günlük kıyafet için çok uygundu. Bu sefer biz iç piyasaya kapitone yetiştiremedik. Bir yandan da ihracat yapıyorduk.”

Bulunduğu yerde sivrilmenin ötesinde kuralları değiştirmeye girişmiş ve başarılı olmuş. Sigaranın her yerde serbestçe içildiği yıllarda, fabrika ölçeğinde sigara yasağı getirmesi lider ve girişken karakterini gösteriyor:

“İzmir’den gelen yönetim kurulu başkanı Selami Bey vardı. 1980’lerde ona dilekçe yazdım; memur kesimine sigara içmenin işletmenin içerisinde

yasaklanmasına dair. Bütün memurları topladı. ‘Hepiniz okumuş insanlarsınız. Bakın bu çocuğa, bana dilekçe yazdı; çok duygulandım. Bu kadar insanın içerisinde sigara içiyorsunuz. Hem yangın tehlikesi var hem sigara dumanı insanları etkiliyor’ dedi. Yasakladı ama herkes bana düşman oldu.”

Bahattin Abi fabrikada yükselirken tepkisini sigara konusunun yanı sıra Uğur Mumcu’nun öldürülmesinde de göstermiş:

“1993’te Uğur Mumcu’nun öldürüldüğü gün, ben hemen eski gazetelerden fotoğraflarını bulup böyle sarı bir kartona yapıştırdım, bazı yazılar yazdım. Erkekler tuvaletine götürüp oraya bantladım. Altına da bir tane mum koydum, yaktım. Tabi bundan hoşlanmayanlar aşırı sağ düşünceli kişiler beni şikâyet ettiler. Sonra insan hakları evrensel beyannamesini çerçeveletip işçiler okusun diye konfeksiyon bölümüne astım. İşçiler okumaya korkuyordu. Kızdılar ama indiremediler.”

Bahattin Abi hayata bakışı ve değerleriyle kendini ‘Batıdan gelmiş’ olarak tanımlıyor. Günlük siyasi gazete okumaya fabrikada başlamış, köylerden gelen işçilerden farklıymış ve onlara iş hayatı dışında giyim tarzında da öncülük etmiş:

“Fabrikadaki çocuklar hep Aydın’ın köylerinden veya diğer ilçelerinden Nazilli, Bozdoğan, Karacasu, Germencik ve benzeri yerlerden gelmişler. Hepsinin hali vakti yerinde aslında, köyde arazileri var. Ama garanti olsun, sigortalı iş diye gelmişler. Fabrikada işe girebilmen için mutlaka torpil gerekli. O da siyasetçilerden geçer. O dönem kim iktidardaysa mutlaka onlardan torpil yaptırarak işe girebilirsin. Benim işe girmem öyle olmadı. Onlardan bana teklif geldi, öyle girdim. Fabrikayı yarı devlet gibi düşünebilirsin, TARIŞ en büyük hisseye sahipti. Bizim odada kalanlar da Aydın dağlarındaki ve ovasındaki köylerden gelmiş genç çocuklardı. Biz böyle biraz daha uyanıktık. Tek Batıdan gelen kişi bendim. Söke’ye Batı diyorum, Aydın’a göre. Koskoca fabrikada Aydın’ın Batısından gelen tek bendim. İlk kot pantolonu giyen bendim. İzmir’de, Çankaya’daki bit pazarında bir mağazada tezgâh altından kaçak olarak almıştım. Kimsede kot pantolon yoktu, bende vardı. Sonradan çoğaldı tabi. O dönemlerde hem özentiden hem de kolaylıktan rağbet görüyordu. Kotla her yere oturabiliyor ve kirlense bile yıkayabiliyordun.”

3.3.1. Kuşadası'na Geçiş ve Esnaflık Deneyimi

Bahattin Abi'nin kırdan kente yolculuğu, Söke'den Aydın'a ve sonrasında Kuşadası'na devam etmiş. Güreşle girdiği fabrikada çalışkanlığı ve girişkenliği neticesinde üretimden satışa geçmiş. Sonra fabrika dışında, 80'lerden itibaren Türkiye'nin yükselen ve popülerleşen turizm beldelerinden Kuşadası'na taşınmış. Fabrika dışında; ihracat ve pazarlama alanında çalışan Bahattin Abi, girişkenliği ile fabrikayı satış mağazası açmaya ikna etmiş. Böylece Aydın'dan Kuşadası'na, deniz kıyısına ve işçilikten esnaflığa geçmiş. Esnaflıkta da girişkenliğini göstermiş, alışılmadık bir yerel tanıtım süreci sonunda, bu kıyı ve turizm kentinde büyük rakiplerine karşı başarılı olmuş:

“Yönetim kuruluna çıktım ve kıyılara açılmamız gerektiğini söyledim. Önce Kuşadası'ndan başlama yetkisi verdiler. 1995'te geldim ve şimdi Mado'nun olduğu yeri buldum. Kimse iş yapacağına inanmadı, çünkü o dönemde buradan insan geçmiyor; gelen giden yok hiç. Yanımızda Vakko var, o dönemde çok popüler. Herkes ona geliyor, kimse Aydın Tekstil'e gelmiyor. Bizim sarı renkli plastik torbalarımız vardı. İçlerine kapitone yelek ceket dolduruyordum. Sonra arkadaşların eline verip şehir içerisinde dolandırıyorum, insanlar sorunca da 'Ucuz ve kaliteli' diye bizim mağazayı tarif ediyorlardı. Herkes gelmeye başladı, 'Sizin bu çantaları her yerde görüyorum, iyi müşterileriniz var' diyorlardı. Sonra İzmir'den otobüsler gelmeye başladı; bizden alışveriş yapıp Değirmen'e (organik çiflik) yemek yemeye gidiyorlardı. Böyle böyle tur yapmaya başladılar. En sonunda yanımızdaki Vakko kapattı dükkânı.”

Mağazada başarılı olan Bahattin Abi, Kuşadası'ndan bir yandan sosyal çevresini genişletirken diğer yandan da çeşitli spor etkinliklerine devam etmiş:

“Mağazada Kuşadası'nda yaşayan çok insanla tanışma fırsatım oldu. Fakat mağazaya bağımlı kalmak beni çok sıkıyordu. Dalışı da çok seviyordum. Yönetimi ikna ettim, aynı müzelerde olduğu gibi pazartesi günleri kapattık. O günler dalışa gidiyordum. Akşamları da spor salonuna yazıldım.”

İşçilikten yarı esnaflığa geçişte başarılı olan Bahattin Abi, değişen fabrika yönetimi ile anlaşamamış. Yönetimin “konsinye” (aracılı satış) çalışma teklifini de kabul etmemiş, böylece fabrikadan bağımsız bir esnaf olma yoluna

da gitmemiş. Kararında, Kuşadası'nda çalışırken dalış faaliyetlerinden uzak kalmasının da etkisi olmuş:

“Yeni yönetim beni yemeğe çıkardı. Ben işi bırakmayayım diye dükkân üzerinden konsinye vermeyi teklif ettiler. ‘Kendi dükkânın gibi satıp kazanma’ demek konsinye, ama ben istemedim. Artık özgürleşmek istediğimi söyledim. Askerlik borçlanması yaparak çalıştığım yılları birleştirip emekliliği hak edince bıraktım. Bir süre sonra da fabrika battı, onlar da şubeyi kapattı.”

3.4. Güreş

Bahattin Abi, çocukluktan emekli olana kadar güreşe ilgi duymuş. Önce güreşmiş sonra da güreş hakemliği yapmış. Söke'den Aydın'a; çobanlık ve kasaplıktan fabrikaya geçişi güreşteki başarısı sağlamış. Ayrıca askerlikte de güreş nedeniyle rahat etmiş. Güreş, bir hobi olmanın ötesinde hayatını yönlendirmiş. Ancak başarılı olup milli takıma yükseldiği güreş, hayatının merkezinde olamamış. Zira profesyonel seviyeye çıkacak seviyede olduğu halde, yeterli çevresi olmaması nedeniyle severek yaptığı bir hobiden geçimini sağladığı bir işe dönüşmemiş. Diğer yandan güreşle başlayan geziler ve dalgıçlık deneyimi sonradan ekoturizm ve doğa koruma faaliyetlerine dönüşmüş.

Fotoğraf 8: Aydın Tekstilspor Güreş Takımı (1990)

3.4.1. Çocuklukta Güreş

Bahattin Abi, güreşe çok küçükken Söke’de kasap esnafının çocukları eğlence olarak güreştirilmesi aracılığıyla bağlanmış. Çocuk yaşta farklı ve özgün bir güreş tekniği varmış. Bu tanınırlık fabrika, güreş ve çevrecilik yaşamında da devam etmiş:

“Ben ilkokuldayken Söke kasaplar halinde dükkanımız vardı. Ufacıktım o zaman, ilkokula yeni başlamıştım, 7-8 yaşlarındaydım. Kasapların en büyük zevki çocukları güreştirmektir. Ben de çok sakın ve utangacımdır; ufaklıktan beri çok utanırım, hiç sesimi çıkarmam. Yandaki komşu dükkânın sahibi Mehmet amcanın oğlu benden biraz iriydi ve ikimizi güreştirirdi. Ben o çocuğu yenerdim. Kimi çıkarırlarsa çıkarırsın hepsini yeniyordum. ‘Pehlivan olacak bu çocuk’ diyorlardı. Çocukları yenince babamın hoşuna gidiyordu da annem bilmiyordu bile. Restoranların etini hep ben taşırdım, 20-25 kg et verirlerdi, o etleri kafamın üstünde taşırdım. Oradaki bütün restoranlar beni çok severdi, yemek yedirmek isterlerdi; bazen yerdim de. Bir gün dondurma yapıyorlardı, oradaki makine çok ilgimi çekerti, izlerdim. Orada çocuğun biri de beni gözüne kestirmiş, arkamdan gelip bir tekme vurdu. Sonra hızla üstüme geldi. Çocuğa alttan bir girdim, aşağıdan bacaklardan kaptım. Onu havalandırdım, tur attırırdım, döndürdüm, çarptım yere. Sonra çocuk kaçtı, bir alkış koptu, ünledim orada.”

Bahattin Abi, ilkokuldan beri güreşle ilgilenmiş ve “kendine has oyunlar” geliştirmiş. Ayrıca diğer çocuklara güreş öğretmiş ve hocalık yapmış. Yenilikçilik, girişkenlik ve liderlik özelliklerini çocuk yaşta göstermiş:

“Güreşe karşı ilginç bir merakım vardı. Daha doğrusu hep izlerdim. Kendi aramızda, ilkokulda çok güreş yaptık. Mahallemizde sebze ekilen küçük yerler vardı, ‘harım’ derlerdi, orada çocuklar top oynardı. Ben de orada çocuklara güreşi öğrettirdim, hocaymışım gibi. Herkesi sıraya sokardım, aslında hiçbir şey bilmiyorum. Bizde hep yağlı güreşler vardı, onları hep izlerdik. Yani hiçbir şey bilmememe rağmen kendi kafamdan bir şeyler yaratırdım. Bende yaratıcılık vardı. Kendime has oyunlar geliştirmiştim.”

Çekingen bir kişiliğe sahip Bahattin Abi, bir arkadaşının teşvikiyle kurumsal bir çatı altında güreşe başlar. Zaman içinde özgün tekniğiyle güreşte başarılı olur ve tanınır:

“Ortaokula yeni girdiğimde, benden biraz daha büyük bir arkadaş beni keşfetti, Halk Eğitim’e götürdü. Orada popüler olmaya başladım, çok teknik oyunlarım vardı, kendi yarattığım. Bazı arkadaşlarımın babaları Söke’nin duayen ve tanınan kişileri idi, onlar gelip izliyordu. Onlar izledikçe biz şevkleniyorduk. Ben bütün kiloları alt ediyordum, çünkü teknik güreşiyordum. Güreşenlerin çoğunda güç vardı ama teknik yoktu. Hem esnek olacaksın hem de teknik olacaksın. Anlık düşünme yeteneğin olacak, saniyelik bir olayda karşındakini alt etmen lazım. Adam gelip sana bir salto atıyor, o anda senin de bir hareket yapman lazım. Ters saltoyla adamı götürüyorsun.”

Söke’de güreş kariyerine başarılı bir başlangıç yapan Bahattin Abi, gelişimini yeterli bulmamış ve daha geniş imkanlar aramış:

“Halk Eğitim’de, hocadan sonra en popüler ben oldum. Orasının yeterli olmadığını düşündüm. Farklı hocaları görmek için Aydın’a gittim. Orada beni çok beğendiler”.

Güreşte başarılı olan ve Söke’yi yeterli bulmayan Bahattin Abi, Aydın’daki antrenmanlara katılmaya başlar. Ancak aile işini aksatmadan Aydın’a gidip gelmeye çalışması, kendisini çok zorlar:

“Kasap dükkânında çalışıyordum haftada iki gün, et kesiyordum, satıyordum, çıraklar da vardı. Babam güreşmeme bir şey demiyordu. Gece de koyunlarla ilgileniyordum sabaha kadar. Sonra okul, sonra güreş; çok zorluk çektim. ‘Nasıl dayanıyormuşum?’ hayret ediyorum. Sonra haftada iki gün Aydın’a gitmeye başladım, dolmuşla gidiyordum, uzun sürerdi. Bayağı havalydık, spor çantasıyla gidiyordum. Orada hoca beğendi beni.”

Güreş konusunda kendini geliştirmek için erken yaşlarda Söke’den çıkıp Aydın’a gidip gelen Bahattin Abi, 1975’te, 18 yaşındayken babasıyla tartışıp evden kaçarak Bursa’ya gitmiş.

“Bursa’da Tofaş Güreş Kulübü vardı, Muharrem Atik de hocaydı. Güreşçilerden biri de ünlü başpehlivanlardan Milaşlı Mehmet Güçlü’yü, beni

yanına çağırdı. ‘Hemşerim sen daha yenisin, biraz pişmen lazım. Önünde istikbal de var. Ama burası profesyonel olmuş güreşçiler için’ diyerek yemek yedirdi ve beni memlekete gönderdi. Ama ben eve dönmeyip Bursa’dan İstanbul’a geçtim. Kaderin cilvesine bak! Yıllar sonra Mehmet Güçlü’nün yağlı güreş hakemliğini yaptım. ‘Mehmet Güçlü düştün elime’ diye espri yapıyordum.”

İstanbul’da güreşme fırsatı bile bulamadan Eminönü’ndeki bir gevrekçinin nasihatine uyararak Söke’ye dönmüş. Bahattin Abinin doğduğu ailenin ve yörenin ötesine geçmeye çalışması, ilk gençlik yıllarından başlamış:

“Evden kaçtım. Pederle biraz tartışmıştık. Halk Eğitim’de güreşçi çocuklar toplanmıştık, dedim ki: ‘Ben İstanbul’a gideceğim’. İstanbul, hep gazetelerden filmlerden gördüğümüz hayaldi, sene 1975-1976. İlk önce Bursa’ya gittim, orada güreşe kabul edilmeyince çok üzüldüm. Alsalar çok başarılı olacağıma inanıyordum. Ancak hepsi milli takımda olan seçme güreşçilerdi. Bense daha yeni sayılırdım. Bursa’da bana ekmek olmadığını anladım, İstanbul’a gittim. Sirkeci’de otelleri buldum, pederin verdiği harçlıkla bir oda tuttum. İki gece Sirkeci’de yattım, bir odanın içerisinde 7-8 kişi yatıyordu. Yatanların hepsi de benden çok büyük ve berduş tiplerdi. Çok az param vardı, çalmasınlara diye çorabın içine sakladım ve yastığın altına koydum. Ertesi gün Eminönü’nün karşı tarafında balık ekmek satıyorlardı; gittim, aldım. Galata Köprüsü’nü geçtikten sonra bir adam gevrek satıyordu. ‘Ne kadar çok gevrek koymuş? Nasıl taşıyacak? Bir tane alayım, azalsın.’ dedim. Aldım bir tane gevrek, öylece bakıyorum. Adam geldi ‘Sen nerelisin’ dedi. ‘Sökeliyim’ dedim. ‘Aydın Söke mi?’ dedi. ‘Evet’ dedim. ‘Ne yapıyon sen burada? Annen, baban nerede?’ dedi. ‘Onlar Söke’de’ dedim. Gevrekçi benim evden kaçtığımı anlamıştı. Kim bilir günde kaç tane benim gibi birileriyle karşılaşıyordu. ‘Bak evlat, hiç buralarda takılma. Biletini al, memlekete git’ dedi. Sonra deniz kıyısına gittim, vapurların gidiş gelişini izledim. İnsanlar sel gibi gelip gidiyorlardı. Fazla param da yoktu. Haliç tarafında bir mahalleye girdim. Evlerin hepsi ahşaptı, aynı Türk filmlerindeki gibi. Oralarda inşaat yeri aradım, ‘Belki tenekeyle harç taşır, para kazanırım’ diye. Öyle bir yer de bulamadım. Sonra da ümidimi kestim, adamın sözünü dinledim. O, benim kırılma noktamdı; 17 yaşında falandım. Bu anlattığım olay üç günlüktü. Geri geldim, annemler nerede olduğumu sorunca yalan söyledim, ‘Arkadaşlardaydım’ dedim. Çok kızdılar haber vermedim diye ama bana ihtiyaçları da vardı.”

Bahattin Abi, Söke dışına çıkma hedefine sonraki yıllarda güreşteki başarısıyla ulaşmış. Söke'den Aydın'a; sürü çobanlığından fabrika işçiliğine güreşle geçmiş ve yıllar sonra İstanbul'u bir güreş müsabakası için ziyaret etmiş. 17 yaşındayken evden kaçıp güreşmeye gittiği İstanbul'a, Aydın'daki fabrikaya girmeden önce Aydın Tekstil güreş takımıyla gitmiş:

“Bir gün Aydın Tekstil takımından beni aradılar; ‘İstanbul’a götüreceğiz sizi’ dediler. Gittik takoz bir arabayla; oraya gidesiye kadar turşumuz çıktı. Yemek yoktu. Fabrikadan patates haşlaması, yumurta, peynir, zeytin almıştık, öyle idare ediyorduk. Beşiktaş tarafında, Dolmabahçe Sarayı’nın oralarda, İnönü Stadı’nın aşağısında bir saat kulesi vardı. Orada siyah beyaz fotoğraflar çekildik. İstanbul Demirspor’un güreşçileriyle güreştik, hepimiz yenildik. Karşı takımdaki güreşçilerin çoğu milli takımdaydı. 4-1 yenildim ama bayağı beğendiler beni orada. Bizim mindere çıkmamız bile mucizeydi. Uykusuz yarı aç bir haldeydik.”

3.4.2. Askerlikte Güreş

Güreş Bahattin Abi'nin hayatının geri kalanında olduğu gibi askerlikte de önünü açmış, rahat bir askerlik geçirmesini sağlamış:

“1978’de Hatay’da askerlik yaptım. Güreş takımı kurdum, albay beni çok sevdi. Şampiyon olunca Antep’e gittik, şampiyon oldum. Oradaki tugay komutanı beni salmadı. Güreşi çok seviyordu, bazen idmana da gelirdi. Güreş takımı kurup yetiştirip Ankara’ya götürmemi istiyordu. Ben Antep’i hiç sevmedim, Hatay daha güzeldi. Sonra Hatay’da beni yemekhaneye verdiler. Ben askerde hiç askerlik yapmadım, silah kullanmadım. Ancak mutfağın tüm işlerini idare ederdim.”

Fotoğraf 9: Jandarma Gücü (1978)

Bahattin Abi'nin askerlik yaparken başarı gösterdiği güreşte ilerleme şansı varmış. Ancak çevresi ve bağlantıları olmaması nedeniyle engellenmiş. Bu durumu hayatında önemli bir kırılma noktası olarak görüyor. Zira askerlik yaparken Hatay'dan merkeze çağırılma ihtimali, Bahattin Abi'nin hayatının başka türlü devam edebileceğini düşündürmüştü:

“Hemen Genelkurmay'dan bir yazı; iki gün içinde oradan aldırıyor seni istediği yere; ama iyi sporcuyla sadece. Yani jandarma 'Beni temsil etsin' diyor, istiyor. Karaysan kara, havaysan hava; aynı durum. Tabii kendi aralarındaki mücadele var, çok büyük prestij oluyor kazanmaları. Orada kalsam ne olacaktı? Ya Ankara ya da İstanbul'dan kulübün birinde kalacaktım. Mesela Ankara Şeker Spor veya Bursa Tofaş. Orada sana maaş veriyorlar. İleride emekli oluyorsun, hoca olarak spora devam edebiliyorsun. Ama benim durum çok farklı oldu. Örneğin Silahlı Kuvvetler Şampiyonası'nda birinci oldum, beni çok istemelerine rağmen birliğime, Hatay'a döndüm.”

Bahattin Abi, Hatay'da sınırdaki askerlik yaparken sınırın diğer tarafına kaçak geçip Suriye'de bir düğüne katılıp “aba güreşi”ne katılmış. Askeriyede çalışan sivil bir aşçı Arap kökenliymiş ve Suriye'de kalıyormuş. Bahattin Abiyi Suriye'deki akrabalarının düğününe davet etmiş. Komutan izin vermeyince kışladan kaçıp sınırı geçip düğündeki güreşe katılmış ve ödül kazanmış. Bu durum girişken ve azimli karakterini yansıtmaktadır:

“Bizim aşçı 'Siz duvardan atlayın yeter, ben sizi götürürüm' dedi. Sonra nöbetçileri aşmak için yarım ekmek içine kıyma doldurup verdik. Her şeyin bir usulü var yani, sen ne diyorsun? Artık o nöbet sırasında istersen uzaya gidebilirsin. Ondan sonra duvardan atladık. Murat 124'e bindik, beş-altı kişiydik. Orada sınır yok, geç saatte vardık düğüne. Davullar, zurnalar; bir kalabalık, bir kalabalık. Ondan sonra güreş başladı, ışıklar altında. Arapça konuşular, güreşe davet ettiler. Bizde de iki tane güreşçi var, bizim çavuş korktu: 'Uğraşmam, bunlar farklı bir şey' dedi. Ben de 'Valla ben aba güreşi hiç yapmadım hayatımda, ama istiyorsanız yaparım' dedim. Böyle kepenek gibi şuradan tutuluyor, yalınayaksın. Böyle değişik oyunları var. Karşımda yarma gibi, kapı gibi bir adam. En az 1.85 boyu var adamın. Bir bakıyor böyle bana. Bir de askeriz ya; gıcık gitti bize. Güreş başladı, beni abadan tutmaya çalışıyor. Ondan sonra şuradan bir yakaladı, 'Eyvah' dedim. Aşağıdan bir dalış yaptım, bir çift daldım. Adamın ayaklarını yerden bir kestim, havalandı, üç defa döndürdüm, ondan sonra 'küt' diye attım. İyi bir güreşçiymiş adam, rezil oldu

hep. Bir de 'Ufacık adama yenildin' gibi bir şeyler söylediler. Sonra bir boynuzlu koç getirdiler, elime ipini verdiler. 'Bu ne?' dedim, 'Senin hakkın' dediler. 'Ben bunu ne yapayım, nereye götüreceğim? Damada hediye edeyim' dedim. Damat geldi, sarıldım falan. Böyle bir hikayemiz oldu yani."

Askerlik dönüşünde aile işine devam etmesi beklenen Bahattin Abi, ailesinden güreş konusunda açık bir destek görmemiştir. Bu durum kendi hayatını aileden uzakta kurmasında etkili olmuştur:

"Güreşte başarılı olabiliyordum, kariyer yapabiliyordum. Babam bir şey demiyordu, ama hoşuna gidiyordu. Aslında çaktırmıyordu fazla. Hiçbir zaman bir güreşimi bile izlememiştir. Onun kendi önceliği vardı, çünkü onun en büyük yardımcısı bendim. Hayvanlar, iş, her şey. Kardeşlerim küçüktü o zaman. Ben Aydın Tekstil'e gittikten sonra işi kendileri yaptı tabii."

Başarılı olduğu güreş konusunda ilerlemek isteyen Bahattin Abi, Söke'deki imkanları eksik ve yetersiz bulmuştur:

"Farklı bir şey olabiliyordu o dönemlerde. Böyle gitmeyeceğini anladım. Ben daha iyi olmalıyım, bu hocalardan bana bir şey gelmeyecek, onu sezdim... Yani biz öyle bir hocaların elinde büyüdük ki, bilinçsizdik. Kilo düşmemiz gerektiğinde adamlar, bizi sımsıkı dört, beş kat, eşofman, yağmurluk bilmem ne giydirip kızgın güneşin altında kafamız sadece gölgede olacak vaziyette yatırıyorlardı. Yani 'Terlesin, su kaybetsin' diye. Düşünebiliyor musun bilinçsizliği? İşte yıllarca böyleydi."

Güreşte yeteneğine rağmen yeterli çalışma ortamı bulamayan Sürücü, girişkenliğiyle Söke'de antrenmanlara yenilik getirmeye çalışmış. Bu girişkenlik güreşin yanı sıra hayatı boyunca iş, dalgıçlık, ekoturizm ve çevrecilik alanlarında da devam edecektir:

"Bir şeyler yapmamız lazım diyorum kendi kendime, tamam mı? Hocanın bilgisinin yeterli değildi bence. 'Neler yapabiliriz?' diye kendi kendime fikirler düşünüyordum. Barfiks vardı sadece, başka hiçbir şey yok. Bizim bir ağırlık, bir şeyler kaldırmamız lazım. Tenekelere beton döktük, onlardan halter yaptık. Ondan sonra araba lastiklerini, ipe yapılan şeyleri ilkel usullerle yapıyorduk. Hani öyle bir kitap yok, bir kaynak yok. Aslında hiçbir teknik yok. Ama kendi kendine yapmaya çalışıyordum."

Bahattin Abi, taşradan gelmesi nedeniyle güreşte kendini geliştirmede yaşadığı zorlukları ve bunları aşmak için sürekli çabalamasını vurgulamaktadır. Bu yaklaşım hayatının diğer safhalarında da dikkat çekmekte; azimli, çalışkan ve öncü bir kişilik ortaya koymaktadır:

“Spor hayatım boyunca iyi hocaların elinde, bilinçli bilimsel çalışmaların yapılabildiği bir yerde değildim. Hep taşradaydım ama taşranın içerisinde hep en iyi bendim. Bir de kendimden başka çevremdekilere öğretmek zorundaydım. O yüzden kendimi daha iyi yetiştirmek için çok uğraştım. Aydın’a yarışmalara falan gidiyorduk. Oradaki hocaları, sistemi görüyordum. Hocayla görüştim orada, dedim ‘Ben gelsem olur mu hocam?’ ‘Haftada bir gün olur’ dedi. Sonra buradan minibüsle, gittim Aydın’a antrenmana. İşte orada, farklı bir şekilde çalışmaların olduğunu gördüm. O, bende daha da etki yaptı. Ondan sonra kendime biraz daha güven geldi.”

3.4.3. Güreş Sayesinde Fabrikaya Giriş

Bahattin Abi askerlik sonrasını da hayatında kırılma noktalarında biri olarak tanımlıyor. Söke’de kalmak ve aile işine devam etmek yerine güreş yeteneğiyle kent merkezindeki Aydın Tekstil Fabrikasına işçi olarak girebilmiş. Zira fabrikanın takımı Tekstilspor, güçlü bir spor kulübü olarak güreş, voleybol ve masatenisi dallarında faaliyet göstermektedir (Yaşdağ, 2021, s. 57). Taşradan ve ailenin zorunluluklarından kaçma imkânı olarak Aydın’da bir fabrikaya geçiş fırsatını iyi kullanmış. Dahası fabrikada çalışmak yerine güreşeceğini vaat etmişler:

“Liseden sonra askere gittim, geldim. ‘Aile dükkânında sen çalışırsın artık.’ dediler. Askerden geldikten sonra dükkânın başına geçtim. Fakat ‘Ahmet’ diye ağır sıklet bir arkadaşımız vardı. Darbeden önceydi. Dedi ki ‘Güreş takımı kurulacak Aydın Tekstil’in. Hem orada çalışacağız hem yiyip içeceğiz, maaş alacağız, sigortamız olacak’. Ben iyi güreşçiyim, o sırada onlar da iyi güreşçileri topluyorlarmış. ‘Dükkân ne olacak?’ dedim. Ama sonra fabrikaya gittim.”

Bahattin Abi, kendisine fabrikanın yolunu açan güreş konusunda rakipsizmiş. Kilosunda rakip bulamadığı için üst kilolarla güreşmiş. Güreş

konusunda taşradaki başarısı ve kendini geliştirmek için zorlaması hayatının geri kalanını da etkileyecektir:

“Ben çıktım mı zaten karşımda bir rekabet olmuyordu. En büyük dezavantajım bu oldu, biliyor musun? Çünkü beni mutlaka zorlamaları gerekiyor. Bu yüzden yukarıdaki kilolarla maça çıkardım. Hatta bazı şampiyonalarda 57 kiloda güreşçiyim ama güreşmeye 62 kilo ve 68 kilo ile çıkardım. Onlarla mücadele ederdim. Benim en büyük dezavantajım iyi rakiplerimin olmayıştı.”

Fotoğraf 10: Ege Bölge Şampiyonası, İzmir (1982)

Bahattin Abi fabrikada işçi olduğu kadar güreşçi olarak da faaliyet göstermiş. Hem fabrikada hem de Aydın bölgesinde sporcu ve antrenör olarak çalışmış. Söke'den sonra Aydın'da da imkansızlıklarla karşılaşmış:

“Söke Halk Eğitim Merkezi'ne başladığımda acemiydik tabii. Hatta o zaman o şu son çıkan kauçuk minderler yoktu. O zaman pamuk üzeri branda kullanılırdı. Sürüttüğü zaman derimizi yüzerdi. Halk Eğitim Merkezi müdürü bu konulara çok duyarlıydı ama imkanlar çok kısıtlıydı. Soğuk kış günlerinde daha da zordu. Bir gazlı su ısıtıcımız vardı. Biri gidip onu önce yakardı, hemen ısınır. Çünkü çok uzun sürerdi ısınması. Su ısınunca bir de ‘Su yetecek mi? Yetmeyecek mi?’

meselesi vardı. Duş için diyorum. Mekân zaten soğuktu, öyle bir şansımız yoktu, yani soba falan filan yoktu. Doğru düzgün eşofmanız bile yoktu. Eşofmanları Türkiye şampiyonalarına giderken Beden Terbiyesi Müdürlüğünden alırdık.”

Fotoğraf 11: Türkiye Güreş Şampiyonası, Ankara (1981)

Bahattin Abi güreş antrenmanlarında yetersiz gördüğü konularda yenilik yapmaya çalışmış, ancak engellerle karşılaşmış. Taşrada kendini geliştirmede yenilik için çabalarken yalnız hissetmiş. Yenilikçi ve girişken yapısının taşraya uyumsuzluğu sık sık yaşamış:

“ ‘Nasıl daha cazip hale getirebilirim?’ diye düşünüyordum. O zaman Rocky var, Sylvester Stallone’un filmi, çok güzel. Bu çocukları film müziğiyle çalıştırmak istedim. Bir arkadaşın kocaman bir teybi vardı, kasetli. Onu getirip, o filmin müziğini (Eye of The Tiger şarkısı) koyuyordum. Müzik sesi salondan dışarı gidiyordu. Oranın hizmetlisi ‘Bu ne ya? Burası spor salonu! Nasıl müzikle çalışırsınız?’ diyerek hemen müdüre şikâyet etti. O da ‘Ne yapıyorsunuz siz? Müzikle çalışma mı olur?’ dedi. Bak, düşünebiliyor musun? Yıllar sonra bütün spor salonlarında müzikle çalışma yapılıyor. Biz o dönemlerde, insanları motive etmek, teşvik etmek için uğraştık. Hep yalnız kalmışız veyahut bizim düşüncemizde insanlar yokmuş.”

İmkansızlıklar güreş şampiyonalarına katılmak için yapılan takımla gidilen seyahatlerde de peşini bırakmamış. 1979'dan bir toplu fotoğrafta Bahattin Abi, otele kalamayıp yemek parası bulmakta zorlandıkları Antalya seyahatini anlatıyor:

Fotoğraf 12: Sökeli Güreşçilerle, Antalya (1979)

“Burada 1980’de, Antalya’da bir Türkiye şampiyonasına gitmiştik, başımızda hocamız var. Paramız yok, hep kendi aramızda böyle para denkleştirip otobüs bileti alıyorduk. Paramız olmadığı için otele de gidemiyorduk. Güreşler bitti, cepte para yok, dönüş parasını bile zor denkleştirip otobüse ayırdık. O gün, işte bu fotoğrafı çektiğimiz gün karnımız acayip açtı. Herkes cebinden parasını çıkardı. Orada iki tane mi ne, ekmek aldık. Yanılmıyorsam zeytin bulduk galiba, kuru zeytin. Bu kadar kalabalık grup gidip bir yerde yesek ayıp olur diye düşündük, utandık. Parkının arka tarafında karanlık bir yer vardı, denize bakıyordu. Orada çaktırmadan yedik.”

Taşradaki güreş ortamındaki yetersizlikler ve kişisel kıskançlıklar Bahattin Abi’nin güreşteki kariyerinin gelişmesini, İstanbul ve Ankara’daki büyük kulüplere transfer olmasını da engellemiş:

“80’lerde Fenerbahçe’ye alacaklardı beni, güreş takımına. Bütün büyük kulüplerin güreş takımı vardı. Ama bizim hoca vermedi. ‘Olmaz, veremem. En iyi adamım’ dedi. Bizde hoca ne derse öyledir, bir saygımız vardı yani. Gitsek her şey olabilirdi. Belki şu anda burada olamazdık. Kim bilir ne olacaktık? Öyle

kırılma noktaları var ki. Mesela askerdeyken de beni Ankara’da bırakmak istediler. Ankara’da bıraksalardı direkt milli takımda kalacaktım ve oradan da büyük kulüplere geçecektim yüzde yüz, onu ben biliyordum. Sırf Antep’ten birlikte geldiğimiz bir tane çavuş kıskandığı için olmadı. Bu durumu çok iyi hissettim.”

Bahattin Abi’nin kişiliğini ve hayata bakışını belirleyen en önemli konulardan biri gelişme kapasitesi ile bunu engelleyen taşranın çatışmasıdır. Buna rağmen doğduğu ve büyüdüğü taşrayı “Batı” ve ileri olarak tanımlayan Bahattin Abi, Aydın’ın doğu kırsalından gelen güreşçilere ve işçilere örnek olmayı ve yeni deneyimler kazandırmayı amaçlamış:

“Ben Batıdan gittim Aydın’a, yani Aydın’a göre Batıdayım ben. Biz Batıdan (Söke’den) geliyoruz, onlara göre biraz daha Avrupalı gibiyiz. Bizdeki (fabrikadaki) çocuklar da hep köyden, oradan buradan geliyordu. Ben istiyordum, çocukların gözü gönü açılsın. Çocukları Antalya’ya götürdüm, afili yerler falan vardı. Güzel yerlerde yemek yesinler istiyordum.”

Fotoğraf 13: Antrenörlük Yılları, Aydın (1987)

3.4.4. Güreş Hakemliği

Bahattin Abi, güreşte engellerle dolu sporculuk kariyerinden sonra hakemliğe başlamış. Hakemlikte de sporculuk kadar başarılı olmuş ve Türkiye’de en iyi “milli güreş hakemi” seçilmiş. Ancak yine kayırmacılıkla

karşılaşmış; uluslararası hakem olma yolunda engellenmiş ve bu nedenle güreşten uzaklaşmış:

“Uluslararası hakem sınavı açıldı, Avrupa’da bir yerde. Duydum ki oraya benim adımı yazmışlar. Ondan sonra genel müdürün bir akrabası gitti benim yerime. Bunu 2 yıl sonra bir hakemden öğrendim. Ben düzgün bir şekilde çalışıyordum fakat adam kayırma olunca canım sıkıldı. Ben de yavaş yavaş güreşten soğumaya başladım.”

Bahattin Abi, güreşten sonra Aydın bölgesinde yaygın olan yağlı güreşe ilgi duymuş. Ancak güreşteki benzer bir biçimde yağlı güreşte de gruplaşmaları ve yolsuzlukları görmüş, Yine de “Kral çıplak” demek için yağlı güreş hakemliğine devam etmiş:

“Birkaç yağlı güreşe de girdim hatta fakat hoşuma gitmedi. Kıspet giyiyorsun, istediğin gibi güreşemiyorsun. Bir de bizim kilomuz çok hafif yağlı güreş için, daha ağır kilolar daha iyi oluyor. Ama yağlı güreşe girmekteki amacım sırf güreş yapmak için değil de yağlı güreşteki bütün o düzenbazlıkları meydana çıkarabilmektir. Öyle bir üçkağıtçılık dönüyordu ki! Maçlarda numaralar çekiliyor, mahsustan yeniliyorlar birbirlerine. Süper para işleri dönüyor. Bir sürü üçkağıtçı var, yani birbirine yatıyorlar. Herkesin bir grubu var, mesela Antalya grubu, bilmem ne grubu. Ve grupların başında iyi güreşçiler var, yani baş pehlivanlar. Geldikleri zaman 20 kişi geliyorlar, hepsinin bütün masrafını karşılıyorlar, para veriyorlar yani. ‘Nasil yapabiliriz? Bunun içine girelim’ dedik. Biz ancak 5-10 kişi toparlayabildik.”

Yağlı güreşteki yolsuzluklara karşı mücadele etmiş ve başarılı olamamış. Bahattin Abi’nin yağlı güreşteki mücadelesi çevre derneğinde mücadelesine benzemektedir. Fabrika ve güreş yılları sonrasında yirmi yıldır sistemdeki sorunlara karşı mücadele etmeye, doğa ve kültürel varlıkları koruma alanında devam etmektedir.

1994’te bırakana kadar Bahattin Abi güreşte hem sporcu hem hakem hem de hakem antrenörü olarak başarılı olmuş. Sporcu olarak milli takıma kadar yükselmiş, hakemlik kariyerinde ise milli hakemliğe seçilmiş. Ancak güreşte başarılı olmasına rağmen yükselememesini taşradan geldiği için

“yalnız” olmasına bağlıyor. Aynı şekilde ailesinin de güreşteki başarılarına tanık olmadığını vurguluyor:

“Benim ailemden hiç kimse güreşimi izlememiştir. Belki ufak birader, ilk zamanlar izlemiştir ama ne annem ne babam ne diğer kardeşim; hiç kimse benim güreşimi izlememiştir. A Milli Futbol Takımıyla Aydınspor’un maçı vardı. Çok kalabalık bir seyirci grubu toplanmıştı. Orada teşvik için maçtan önce bir gösteri güreşi yaptık. Tabii herkes alkışlıyordu. Ama hiçbir akrabam yoktu. Ne annesi ne babası! Biz hep yalnızdık.”

Fotoğraf 14: A Milli Futbol Takımı - Aydınspor Maçı Öncesi, Aydın Stadı (1982)

Aileden ve Söke’den ayrıлып kentte ve güreş odaklı farklı bir hayat kuran Bahattin Abi’nin; yeni hayatındaki zorluklara da karşı yalnız olması kaçınılmazdır. Benzer durum dernek sürecinde de yaşanmaktadır. Zira Türkiye’nin en aktif, başarılı ve gündem oluşturan yerel çevre derneği esasında Bahattin Abi’nin öncülüğü ve çabasıyla devam etmektedir. Dernekte Bahattin Abi kadar etkin üye yoktur ve derneğin Bahattin Abiden sonra nasıl devam edeceği belirsizdir.

3.5. Sualtı

Sökeli olan ve nihayet 1995'te Kuşadası'na yerleşen olan Bahattin Abi'nin denize erişimi başlarda sınırlıymış. Buna rağmen güreşçi arkadaşlarıyla hafta sonu Kuşadası'na gelip zıpkınla balık avladıkları:

“Sualtı yapıyordum, 1979'da başladım aslında. Balık da vurup yedik. Aydın bölgesinde tüm güreşçiler sualtı yapardı, Bahri hocamızın teşvikiyle. Biz de bizden sonrakilere aşıladık. Bizim yüzme deneyimimiz bile yoktu. Çünkü karada, kara sporlarında canavar gibiydik. Denize gelince en arkada kalıyorduk.”

Bahattin Abi denize olan ilgisini avcılığın ötesine taşımış. Girişkenlik ve liderlik özelliklerini göstererek bir dalış kulübü kurmuş. Taşradan kente ve fabrikaya güreşle geçen Bahattin Abi, su altı sporuyla Aydın dışındaki kıyı şehirlerini ve insanlarını tanıma fırsatı bulmuş:

“Aydın Tekstil olarak ben dalış kulübü kurdum. Sonra Türkiye'nin her tarafına yarışlara giderdik. Bir tarihte Datça'ya gittim, tabii Marmaris'te Bodrum'da yarışmalar oldu. Çok güzel arkadaşlarımız oldu, çok güzel günlerimiz geçti.”

Dalış sporunda da güreşte ve gezilerde olduğu gibi arkadaşlarına öncülük etmiş:

“İnsanları arkadaş grubu çok etkiler. Mesela arkadaşların hiçbiri dalgıç değildi. Biz dalgıç olunca hepsi dalgıç oldu. Çoğu dalmayı bıraktıktan sonra federasyonlarda görev almaya başladı... Benim konumum çok farklıydı, yani ben çok insana örnek olmuşumdur, benden çok etkilenmişlerdir.”

Dalış yaptığı koyların krokisini çizmiş. Bu özelliğini sonraki yıllarda harita ve yol bulma programı (navigasyon) kullanmadan düzenlediği doğa yürüyüşleri ve gezilerde kullanacaktır. Diğerlerinin kullandığı programlara inanmaz, kendi bildiği yolu takip eder ve kaybolmaz:

“Mesela bir dalış yaptım ya bir yerde; o yerin, koyun krokisini çizerim. Denizin içinde neler gördüysem küçük küçük resimlerini yaparım. Derim ki, 'Burada deniz tavşanı var, burada deniz süngerleri var, burada orfoz balıkları var.’”

Bunları not alırdım. O zaman başka bir imkânımız yoktu. Mesela Didim-Taşburun'a baktığım zaman orada ne varsa anlayabiliyorum."

3.5.1. Zeki Müren'le Tanışma

Güreş ve dalışla yeni yerler ve insanlar tanıyan Sürücü, Zeki Müren'le de tanışma imkânı bulmuş. 1983'te Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu Bodrum'da bir sualtı can kurtarma kursu açmış. O dönemde Bodrum'da fazla bir otel yokmuş, apart bir otel tutmuşlar. Bitez mevkiindeki eğitim sırasında tesadüfen Zeki Müren ile karşılaşmışlar:

"Deniz kıyısında çalışmalar yapıyoruz. Ama su derin olmadığı için zaman zaman tekne ayarlayıp 'akvaryum' denen Bitez yalısının beri tarafında çalışma yapıyoruz. Teknenin en üstüne çıkıp oradan açık makas atlayışı falan yapıyoruz. 'Açık makas atlayışı'nda kolları açıyorsun, ayakları açıyorsun; o şekilde atladığın zaman suya batmıyorsun hemen. Öyle durabilme becerisi gerekiyor, çoğumuz batıyordu da.

İlk önce bizim Volkan hocamız atladı. Keldi kendisi, rahmetli oldu. Abartılı esprileri çok severdi, gerçek gibi gösterirdi ama biz onu bilirdik. 'Bakın çocuklar' dedi. 'Şimdi size açık makas atlayışını göstereceğim, aynı benim gibi atlayacaksınız. Saçınızda bir tek su damlası istemiyorum, suyun üstünde kalacaksınız.' Ondan sonra bir atladı, hoca kayboldu suyun içinde. Sonra bir çıktı, 'Gördünüz mü çocuklar?' diye sorunca, tabii hoca olduğu için kimse gülemiyor; gülecek, gülecek. Ama bir kahkaha sesi geldi, ama ne kahkaha! Herkes böyle başını çevirdi, 'Kim bu kahkaha atan?' diyerek. 'Sende suyu nasıl göreceğiz ki? Sen kelsin' dedi. 'Kim ulan bu?' dedik. Bir baktık, 'Bu, birine benziyor.' Ondan sonra tekneyi biraz yanaştırdık, baktık, bizim Zeki Müren. Sonra bir muhabbet ettik, 'Çocuklar sizi sevdim ben' dedi. Akşam bizi masasına davet etti.

Bodrum'da kaleye giderken barlar sokağı vardı. Onun her akşam gelip oturduğu masaya başka kimse oturmuyor, çünkü o paşanın masası. Yani herkes biliyor, bilmeyen de olursa garson gelip hatırlatıyor. Ayrıcalık tanımışlar, böyle sembolik bir şey. Biz gittiğimizde baktık, oturuyor orada, şapkalı falan. Bizleri gördü, önce tanıyamadı, çünkü elbiseliyiz. 'Paşam tanıdınız mı bizi?' dedik, tanıdı. 'Gelin' dedi, bir fotoğraf çektirdik. 'Çocuklar kesinlikle size içki ısmarlayamam, kusura bakmayın. Çünkü siz sporcusunuz, sizler bize lazımsınız. O yüzden sizlere meyve suyu ısmarlayacağım, kabul mü?' 'Tamam' dedik.

Sonra içtik artık, birer meyve suyu. Biraz sohbet ettik, gittik. Öyle bir anımız oldu Zeki Müren'le."

Fotoğraf 15: Zeki Müren'le Barlar Sokağı, Bodrum (1984)

Günümüzdeki kadar kalabalık bir turizm kenti değilken Zeki Müren Kuşadası'na gelirmiş. Bir adalı olan Bahattin Abi bu ilgiyi takdir ediyor:

"Zeki Müren'in özellikle yaz aylarında, güneş batarken en çok hoşuna gittiği şey Kalamaki Kavaklı burunda güneşin batışını Samos'un üzerinde izlemekmiş. İşte milli parkın bu tarafında, Kalamaki olarak biliyorum, üçüncü koy."

Zeki Müren'in sevdiği ve geldiği Kuşadası'nda tepki görüp Bodrum'a yönelmesinin Kuşadası'nın akıbetini etkilediğini vurguluyor:

"O dönemde ne Bodrum ne Çeşme! Kuşadası en popüler yerd. Çünkü o dönemlerde Hülya Koçyiğit burada kalıyor Kısmet Otel'de, Zeki Müren Belvü Oteli'nde kalıyor. Birçok sanatçılar geliyor, çok popüler bir yer burası. Tabii Kuşadası'nda o dönemlerde bu kadar çirkin, çarpık bir yapılaşma yoktu. Daha güzeldi, turistikti. Otelere yurt dışından çok kaliteli turistlerin geldiği bir yerd. Şu anda Bodrum bile öyle değil. Yani o dönemler çok iyiydi. Zeki Müren burada kalsaydı, tabii bir değer katardı. Kuşadası çok daha farklı olurdu."

3.5.2. Çevre Kaygılarının Öne Çıkışı

Bahattin Abi, arkadaşlarıyla birlikte güreşin yanı sıra sürdürdüğü dalış faaliyetlerinde bilinçsiz avcılık yapmış ve deniz ekosistemine zarar vermiş:

“Çok meşhurdu o zamanlar gece araçları, balık vurmak için geceleri nerelere giderdik. Çok kötü bir şey ama o dönemdeki hocalarımızdan ne gördüysek biz onu yapardık. Yani ışıkla denize giriyorsun, tabi arıyorsun, biraz zor bir iş gece. Ama daha rahat balık vurulurdu.”

Zıpkınla balık avında küçük balıkları kollamaya başlamış. İronik bir şekilde, Bahattin Abi doğaya zarar verdikçe çevre koruma kaygısı ortaya çıkmış. Zamanla doğa korumacılığa evrilecek bu kaygılar, geceleri gittiği zıpkınla balık avlarında doğmuş:

“Gece dalışları çoktu eskiden. Hocalarımızdan öyle görmüştük. Böyle yan yana arkadaşlarla giderken küçük balık görürsem hemen ışığı başka tarafa çevirirdim, yan taraftaki arkadaş görmesin diye. Görürse vuracak çünkü! Küçük balıkları korumaya çalışırdık. Enteresan biraz, bende o acıma duygusu çoktu. Bende doğal çevre konusu orada başlamıştır tabi. Çünkü görüyorsun, bu denizde balık var, yaşıyor.”

Denizde tanıklık ettiği canlılara ve yaşamlarına dair farkındalık oluşmaya başlamış. Bir yandan zıpkınla balık avı yaparken diğer yandan da yaralı balıkları tedavi etmeye başlamış. Yıllar sonra da EKODOSD çatısı altında kuşlar başta olmak üzere çeşitli canlıları tedavi edecektir:

“Bir gün, zargana balığının karnında bir yara vardı. Başka bir balık ısırması. Denizde yüzerken yanıma geldi, sanki yardım istiyordu. Onu yakaladım ve kıyıya geldim. Arkadaşı çağırdım, çantada iğne iplik vardı. Arkadaşa ‘Balığın kafası suda duracak şekilde tut’ dedim. Sonra balığın karnındaki açıklığı iğne iplikle diktim. Bir süre yaşadı, sonra öldü balık.”

Başta balık avı için tanıdığı sualtını zaman için temizlemeyi düşünmüş. Bunun için Türkiye’de ilk sualtı çevre temizliğinin yapılmasına ön ayak olmuş:

“Sanırım 86 yılıydı, federasyon başkanına bir öneride bulundum. ‘Bizler sadece balık avı müsabakası yapmayalım. Deniz kirliliğiyle de mücadele edelim, çevre

temizliği yapalım' dedim. Başkan da kabul etti, bu konulara duyarlı bir insandı. İlk sualtı çevre temizliğini Marmaris'te gerçekleştirdik. Bundan çok mutlu olmuştum."

Bahattin Abi'nin çevreci eğiliminin ortaya çıkmasında meşhur Kaptan Cousteau'nun deniz belgesellerinin yanı sıra çalışmalarına tanık ve hayran olduğu önemli bir doğa korumacının da önemli etkisi varmış. 1986-87 yıllarında, sualtı dalışı yaptığı yıllarda, "Kaptan June" adıyla tanınan June Haimoff'un (1922-2022) tek başına Dalyan'daki deniz kaplumbağalarını koruma çalışmasından (Murray, 2022) etkilenmiş. Bahattin Abiyle aşağıdaki görüşme yapıldığında Kaptan June hayattaydı, ancak 2022'de hayatını kaybetti:

"Şimdi 100 küsur yaşında, o kadın beni çok etkilemişti. Çünkü yurtdışından gelmiş, buraya yerleşmiş ve burada bizim ülkemizde bu kaplumbağaları korumak için mücadele ediyor."

Kaptan June'un doğa koruma mücadelesi kolay olmamış. Dalyanlılar başta, deniz kaplumbağalarının korunmasına karşı çıkmış. Zira yeni yapılacak turistik otellerde iş bulmayı planlıyorlarmış. Sonra bölge deniz kaplumbağası koruma alanı olunca tekne ve pansiyon işletip para kazanmışlar ve doğa koruma çalışmalarını desteklemişler. Bu durum Bahattin Abi'nin doğa koruma çalışmalarında ekoturizmi desteklenmesini, mutlaka yerel halkın katılımının ve geçiminin sağlanmasını yansıtmaktadır.

Bahattin Abi, kültürel varlıkları koruma hassasiyetini de dalış döneminde göstermiş. Yabancı dalış teknelerinin batıklara kaçak dalış yapıp yurtdışına tarihi eser kaçırmasına karşı mücadele etmiş. Yetkisi olmadığı halde yabancı dalış teknelerine binmiş. Sonra da resmi kurumlara yasal bir düzenleme yapılması için baskı yapmış:

"Almanlar dalış okulu kurdu ve yıllarca dalış yaptı. Bu dalışlarda birçok amforayı, başka bir sürü şeyi kaçak çıkarmışlar. Ben de o sırada Aydın sualtı il temsilciliğini aldım. Aslında yasal bir yetkim olmamasına rağmen adamların teknesine girerdim, kartım vardı. İşte 'Ben federasyonda görevliyim, bakmam lazım' derdim. Adamlar da korkardı, tekneye alırlardı. Teknede bakardım, ne yapıyorlar? Yabancı dilim de yok, adamlar kendi aralarında konuşuyor.

Yabancı dil bilen Türkler de vardı, onlara beni anlatırlardı. ‘İşte bu adam federasyondan, dikkat edin.’ Dedim ‘Bu işler böyle olmaz, bunların bir resmi yere bağlanması lazım.’ Sonra bakanlığa, federasyona yazılar yazdık. ‘Böyle önüne gelen yabancı gelip bu Türk kara sularında dalış yapmamalı’ dedim. Ondan sonra dalış merkezleri kurulmaya başlandı. ‘Hiçbir dalış merkezi Türk dalış rehberi, balık adam olmadan dalış yapamayacak’ diye bir kural çıktı. Bunu bayağı geliştirdiler, şu anda inanılmaz sıkı kontrol var. Kaçak dalış yapmak isteyen göze alamaz o cezaları. Bir de herkes birbirini tanıyor burada. Kimin nerede dalış yaptığı, ne yaptığı, hepsi hemen anlaşılır. Bir yerde güvenlik hemen yakalar.”

Bahattin Abi'nin kaçak dalışa karşı ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik mücadelesi yağlı güreşteki sahtekarlıklara karşı mücadelesine benziyor. Benzer şekilde, fabrikada çalışırken sigara yasağını uygulamaya geçirmesini de çağırıştırıyor. İş hayatı veya spor kariyeri fark etmeksizin bulunduğu ortamlarda sorunlara karşı gözünü yummamış, mevcut şartlar içinde tek başına da olsa çözümleri ortaya koymuş ve uygulanması için çalışmış. Bu niteliklerini ve deneyimini 2004'ten bu yana EKODOSD çatısı altında devam ettiriyor; doğa ve kültürel varlıkları koruma mücadelesine liderlik ediyor.

3.5.3. Dalışı Bırakma

Zamanla çevre koruma eğilimi artan Bahattin Abi, balık avını EKODOSD'ü 2004'te kurduğunda bırakmış:

“Balık avını 2000’li yıllara kadar yaptım. Devam ettirebilirim ama derneği kurduktan sonra aykırı olurdu. Bu (dernek) iş yapılmazdı. Yoksa millet bizi topa tutardı. O günden, 2004’ten beri elime zıpkın almış değilim.”

Balık avını bırakan Bahattin Abi, dalış faaliyetlerine çevre koruma amacıyla devam etmiş. Balık avı yerine deniz temizliği için dalış yapmış. Ancak deniz temizliği için gittiği bir dalış etkinliğinde, geçirdiği kalp rahatsızlığı nedeniyle ara vermek zorunda kalmış:

“2005-2006 yıllarında, Kuşadası’nda bir deniz temizliği sırasında dipte büyük bir lastik vardı. Büyük, çok büyük bir traktör tekerleği. Ben bunu kaldırmak istedim fakat çok ağırdı. Belli bir zorlamadan sonra o kendiliğinden kalkar ama

kumdan kurtarmak lazım. Nefessiz bir ortamda dalış yapıyorsun ve ayaklarını yere koyup o ağırlığı kaldırmaya çalışıyorsun. Kalbin için çok kötü bir olay aşılda. Onu kaldırdığın zaman o nefesi vermek gerekiyor. Yoksa kalbe çok büyük baskı yaparsın. Ben bunu yaptığım zaman 5-6 kereden sonra kalbime bir bıçak girdi sanki. Sonra bir çıktım yukarıya, teknede bekleyen kişilerden bir tanesi de doktordu, bizim Memduh abi. Bir problem olduğunu fark ettim. O ha bire konuşuyordu, ben onu hiç duymuyordum.”

Dalış sırasında ciddi bir kalp sorunu yaşayan Bahattin Abi hastaneye gitmek istememiş, yakın bir arkadaşı Prof. Dr. Metin Lütfü Baydar sayesinde hastaneye gitmiş ve anjiyo yapılmış. Arkadaşının zoruyla küçük de olsa bir operasyon geçirip sonrasında hastaneden erken çıkmak istemiş. Doktor arkadaşıyla birlikte hastaneden çıkmış ve kebabçıya gitmiş:

“Bizim Metin Hoca kardeş kadar yakın, çok samimi arkadaşımıdır. Birbirimize ‘Bilader’ deriz. Milletvekilliği yaptı, o dönemde ise Süleyman Demirel Üniversitesi’nin rektörüydü, buraya gelmişti. Dalışta yaşadığım kalp sorununu anlatınca aldı beni, üniversite hastanesine götürdü. Hemen bir efor testi falan yaptılar, koşturdular. Biz canavar gibi koştuk ama belli bir dakikadan sonra doktor dedi ki ‘Seni anjiyo yapacağız.’ Anjiyo ne? Ben ilk anjiyo lafını orada duydum, bilmiyorduk ki. ‘Ya, ben olmam’ falan dedim. Sonra hocayı aramışlar, rektörü. ‘Yok’ dedi, ‘Olacaksın.’ Sonra bir baktım ameliyat elbiseleri falan giydirdiler. ‘Ameliyat mı yapacaksınız’ dedim. ‘Yok, on dakikada bitiririz’. ‘İyi o zaman’ dedim. Adam beni hem konuştu hem iğne vurdu. Sonra kasığımdan ha bire bir şeyler sokuyor, içeri giriyor ama monitörden görüyorum. Acımadığı için hiçbir şey anlamıyorum, sonra aralarında konuşuyorlar. Dalıştaki zorlamadan, belki de güreş yaptığım zamanlardan kaynaklanan damarlarda genişleme olmuş. Sonra iki üç saat yattım, ‘Bu akşam burada kalacaksın’ dediler. Kalmak gerekirmiş çünkü kritikmiş. En az 24 saat ya da 2 gün kalmak gerekiyormuş orada. Mesai bittikten sonra Metin Hoca geldi, giyindim. Ondan sonra gittik, kebab yedik. Tabi doktordan izin aldı, ‘Ben bir şey olursa müdahale ederim’, getirim dedi.”

Çocukluğundan itibaren güreş ve dalış gibi zorlu sporları yapan Bahattin Abi, yaşlılarından çok daha hareketli bir kişiliğe sahiptir. Anjiyodan sonra da dalıştan kopmamış. Bir yandan eski performansını yad ederken diğer yandan da eskisi gibi olamayacağını kabullenmiş:

“Fazla kendimi zorlamıyorum, gene yazın böyle deneme yapıyorum kendime. 8-10 metre falan bazen deniyorum. Artık suyun altında fazla kalmıyorum. Eskiden havuzda denemeler yapardık yani, 2,5-3 dakikaya kadar çıkmıştık. Havuzda hareketsiz duruyorsun, ne kadar nefes alırsan o kadar duruyorsun. Bir efor harcamıyorsun, havuzun kenarındasın, suyun içinde çok dip de değil.”

Fotoğraf 16: Ağ Yutan Yunus, Kuşadası (2004)

Bahattin Abinin spor kaynaklı sağlık sorunlarında doktora gitmeme huyu 2020 sonrasında, 60’lı yaşlarında yaşadığı diz sakatlığında da kendini gösterdi. Beşparmak Dağları gibi zorlu parkurlarda hemen her gün uzun doğa yürüyüşleri yapabilen Bahattin Abinin dizinde ciddi bir sorun (yan bağlar ve menüsküs) yaşadığında yıllarca doktora gitmediğine şahidim. Sonunda yakın arkadaşı Metin Hoca ameliyat yaptı. Ameliyattan sonra yine dağlara tırmanmaya devam etti. Birkaç sefer yine sakatlandı ama dağlarda dolaşmaya devam ediyor.

3.6. Dernek (EKODOSD)

3.6.1. Gezi Merakı

EKODOSD doğa koruma çalışmaları kadar ekoturizm etkinlikleri de yapmaktadır. İki faaliyet için de doğal alanları bilmek, alanlara sürekli gitmek ve alanların durumunu ve sorunları takip etmek gerekir. Dernek ofislerinden dışarı çıkmayan çoğu çevrecinin aksine Bahattin Abi, sürekli alandadır;

sorunları takip eder, insanlarla diyalog kurar. Bu özelliğin temelinde ilk gençliğinden beri her fırsatta doğal ve kültürel alanları gezmesi yatmaktadır.

Bahattin Abi'nin özellikle Ege ve Akdeniz bölgesine yönelik gezi merakı gençlik yıllarına dayanmaktadır. Bugünkü ulaşım imkanlarının olmadığı 80'lerde, kıyıları gezmiş ve bekârlığın sağladığı özgürlüğü yeni yerler ve insanlar görmek için kullanmış:

“Seksenli yıllardı, tam olarak bilmiyorum ama 84 falan olabilir. Samimi arkadaşım Aydın'la buradan bir çıktık. Böyle kıyından Alanya'ya kadar otostopla gittik. Bazen pansiyonlarda kalıyorduk, bazen çadırımızda kalıyorduk. Ama bütün Akdeniz'i, Ege'yi dolaştık.”

O dönemde en önemli sorun ulaşımış. Bahattin Abi ve arkadaşları maddi imkânsızlıklara rağmen iyi kötü bir araba bulunca onu karavan gibi kullanıp dalışa ve gezilere gitmişler:

“Kuşadası'nda kervansarayın yanından arabalar işliyordu, Güvercin Ada'ya doğru. İlerisi yokuştur, kale kapısına doğru. Eskiden Massey Ferguson motorlar vardı, önüne çalıştırma demirini sokuyorsun, böyle çeviriyorsun. Bizim 1960 model Renault araba da gidiyor; o yokuşu çıkamıyor, yolda kalıyor. Metin Hoca 'Hadi çık' diyor bana, 'Çalıştır'. Orada arabayı çalıştırmaya çalışırdık. Millet bize böyle bakardı, ben utanırdım. O zaman hiçbir yapılaşma falan yoktu, şimdi her taraf doldu. Daha önce çadırda kalıyorduk seyahatlerde. Ama Metin Hoca bu 60 model Renault'yu alınca artık lüks takıldık, karavan gibi. Küçüktü, arkada koltuk yoktu, sadece önde koltuk vardı. Arkaya eşya atardık. Battaniyeden yatak yapıp yatarız ama bagaj kapağı açık yatmak zorundaydık. Benim boyum kısa olduğundan hemen hemen denk geliyordu. Ama arkadaşın boyu uzun, onun ayaklar dışarıda kalıyordu. O dönemlerde çok güzel dalış yapıyorduk. Balık çıkarıp hemen orada pişirip yiyorduk. Profesyonel dalış yapmazdık ama.”

Gezi dönüşü Kuşadası'nda berbere gitmişler. Ancak gezgin arkadaşlar tanınmamış ve turist sanılmış:

“Aydın'la Alanya'dan bir başladık, Kuşadası'na kadar otostop yapa yapa geldik, çadır da sırtımızda. Ama sakallar çok uzamış. İzin bitiyor, artık işe gideceğiz. Kuşadası'nda bir berber vardı, Sağlık Caddesi'nde. İçeri girdik, tıraş olanlar vardı, dışarıda oturduk. Öyle bakıyoruz birbirimize, hiç konuşmuyoruz.”

Birkaç kişi çıkınca içeriye girdik, oturduk. İki berber gene tıraş yapıyor, ‘Tıraş olucuz’ işareti yaptık. Adam ‘Tamam’ dedi, güldü. Oturduk, Aydın sarışın, ben tam esmer. Aydın gazeteyi aldı, baktı attı, ‘Türkçe anlamıyorum’ der gibi gözükmüş berbere; bizi yabancı turist sanmış. Başladı Aydın’ın sakallarına köpük fırçaçyla. Bir yandan da orada iki kişi tavla oynuyor; birisi dedi: ‘Mustafa sor bakalım şu ipnelere, nerelilermiş? Sen İngilizce biliyorsun.’ Mustafa bize baktı şöyle: ‘Sarışın olan Belçikalı veyahut Fransız falan olabilir. Öteki de Portekizli ya da İtalyan’dır’ dedi. Biz şaşırдық tabi bu konuşmalara. Aydın ‘Birader, şurasını ters alma’ deyince berber şaşırdı, kaldı. ‘Abi? Siz Türk müsünüz yani?’ dedi. Ondan sonra adam nasıl özürler diliyor. Kahve söyledi bize. Ne güzel bir amıydı.”

Fırsat buldukça gezmeye çalışan Bahattin Abi, fabrika yıllarında diğer insanları da gezdirmeye çalışmış. Bu amaçla yakın bölgelere günübirlik geziler düzenlemiş. İmkânsızlıklar içinde Aydın’da İncirliova Belediyesi’nin otobüsünü kiralayıp çalışma arkadaşlarını kaynaştırmaya ve eğlendirmeye çalışmış. Gezi programına eğlenceli yarışmalar da eklemiştir ve dernek döneminde öne çıkacak organizatör özelliği kendisi göstermiş:

“İnsanları böyle toparlayıp bir şeyler yapmak istiyorum. ‘Ne yapacağız?’ diyorum ‘Sizleri ben gezilere götürüyüm, yani ufkunuz açılsın, değişik yerler görün’. Ondan sonra 1981 yılında, Gökova’ya götürdüm insanları. Ama önce plan, program yapıyorum. İnsanları götürüleceğiz, gezeceğiz de bir şeyler daha yapmam lazım. Ne yapacaksın? İşte 8-10 tane çuval aldım, ip aldım. Ben de ilk kez katılıyorum çuval yarışlarına. Hatta en öndeydim, birinci oldum. Çünkü tekniği bilmiyorlar. Bunlar çuvalı tutuyor, aşağıda boşluk bırakıyor. Koştuğu zaman çuval ayağına dolaşıyor, düşüyorlar. Bir daha kalkıyor, ama zaman geçiyor. Ben iyice çekiyorum çuvalı. Zıpladığın zaman çuval kalem gibi, ayağıma falan takılmıyor, sporculuktan gelen çeviklik var tabi. Çok güzeldi ortam. Yanımızda böyle kumanyalar, yemekler. Herkes bir şeyler hazırlıyordu, aynı o eski Türk filmlerindeki gibi. Akyaka’ya gidiyorduk, Marmaris tarafına, İçmeler’e. Burada, bizim milli parka, her tarafa götürüyordum. Amacım hem insanları birbirleriyle kaynaştırmak dostluklar oluşturmak aynı zamanda kendi memleketlerinden farklı yerler görmelerini sağlamaktı. Bunlar o kadar hoşlarına gidiyordu ki yeni gezi istekleri geliyordu onlardan. Ben Aydın’dan 1995’te ayrılınca hepsinden koştuk. Ama güzel günlerdi.”

Gezi merakı zamanla fabrikadan diğer insanları da gezilere götürmeye yol açmış ve dernek dönemindeki düzenli günübürlük ve birkaç günlük gezilere dönüşmüştür. Nihayetinde EKODOSD, Bahattin Abinin yaşam boyu edindiği ve geliştirdiği ilgi alanlarına kurumsal olarak devam edebildiği bir ortamı sağlamaktadır. Bahattin Abi güreş ve dalış gibi kişisel sporlarda kendini geliştirirken etrafındaki insanları da bu alanlara yöneltmiştir. Aynı durum doğa ve kültür gezilerinde de görülmektedir.

3.6.2. Spor Salonu Etkinlikleri

Güreşi ve dalışı bırakan Bahattin Abi emekli olunca boş durmamış. Emekli olunca tamamen yerleştiği Kuşadası'nda spor salonuna devam etmiş. EKODOSD'un kuruluşunda, düzenli olarak gittiği bu spor salonu önemlidir. Zira buradaki arkadaş ortamında Bahattin Abi hem derneğin kurucularını bulmuş hem de ekoturizm etkinliklerine başlamış.

Güreş ve fabrika yıllarından gezmeyi ve gezdirmeyi seven Bahattin Abi, emeklilik döneminde yerleştiği Kuşadası'nda spora fitness salonunda devam etmiş. Burada da fabrikada olduğu gibi insanları kaynaştırmaya çalışmış:

“2002’de emekli oldum ama 1995’ten beri spor salonuna gidiyordum, oradaki insanları da örgütliyordum. Buraya dış hekimi, doktor, esnaf, turizmciler geliyordu. Kuşadası’nın en popüler zamanlarıydı. Millet çuvalla para kazanıyor ve fitnessa geliyordu, kışın özellikle. Ama buradaki insanlarda ego var, kendini beğenmişlik var. Ben de insanları birleştirme için ‘Rina Geceleri’ yapmayı düşündüm. ‘Bir program yapıp herkesin içinde olacağı şeyler yapalım’ dedim. İlk geceyi yaptık, herkese bir görev verdim. Mesela ‘Sen şiir okuyacaksın’ dedim. Tiyatro yaptırıyordum. Saz çaldırıyordum, klip çektiyordum. İnsanları birleştirip sosyalleştirdik.”

Bahattin Abi emeklilik döneminde gezme ve gezdirme faaliyetlerine spor salonunda kurduğu yeni ortamında devam etmiş:

“1990’lı yıllarda insanları yürüyüşe başlattım ben, fitness salonunda. Potansiyel bir grup vardı, salon sahibi de arkadaşımızdı, mekânımız spor salonu hocasının masasıydı. Onlara çok yardımım oldu piyasa açısından, bir de

aktivite yapıyorduk insanları kaynaştırıyorduk. Organizasyon işlerini iyi yapıyorduk, onların da işine geliyordu.”

Spor salonu grubuyla yapılan keşif ve doğa yürüyüşleri neticesinde, Bahattin Abi'nin doğaya verilen zararlara dair bilgisi ve çevre duyarlılığı artmış:

“Yavaş yavaş gezilere başladık. Tabi benim bildiğim birçok yer vardı ama insanlar bilmiyordu araziyi. Ben her tarafı biliyordum. Keşifler, yürüyüşler yapıyorduk. Keşfe sadece yürüyüş için gitmiyorsun. Aynı zamanda oradaki bir eksikliği görüyorsun veya tahribatı görebiliyorsun. Hatta daha önceki gittiğin bir yerdeki değişikliği görebiliyorsun. Bunlar hep ilgini çekiyor.”

Hem doğa yürüyüşünü hem de doğa fotoğrafçılığını salondaki arkadaş grubuna aşlamaya çalışmış:

“Bir gün doğa yürüyüşü düzenledik, milli parka gittik. Sonra her hafta gitmeye başladık. Gittiğimiz yerlerde fotoğraf çekerdim. Eski model bir fotoğraf makinam vardı, Zenit markaydı. Henüz dijitaler çıkmamıştı. İlk dijital fotoğraf makinesini ise dış hekimi Rüştü Kirman'la birlikte gidip İzmir'den aldım, 3.2 piksel. İnsanlarda fotoğraf merakı yoktu o zamanlar. Tabii fotoğraftutkunu olan birçok insan vardı ama genel anlamda fotoğrafçılık, ancak cep telefonları çıktıktan sonra yaygınlaşmaya başladı. Şimdi herkes muhabir olmaya başladı. Kendi paramdan çektiğim fotoğrafları Foto Murat'ta bastırıp sarı kartonlara yapıştırdım, salona asardım. Herkes görürdü, 'Nevin de gitmiş, Ahmet de gitmiş' derlerdi. Herkesin fotoğrafını ayrı çıkartıp zarfların içerisine koyup isimlerini yazıp verirdim. Fotoğraf merakı artsın diye insanlara fotoğraf çekmeyi aşıladım.”

Bahattin Abi emeklilik döneminde boş duramamış, spor salonu ve geziler yeterli olmamış. Girişkenliği neticesinde çevre duyarlılığı ve gezme hobisini birleştirebileceği bir şirket kurmuş:

“Şirketi kurmadan önce dernek gibiydik, faaliyetler yapıyorduk, yürüyüşler vesaire. Para almadan yapıyorduk. Sonra şirketi kurduk, turizm işine atıldık, ekoturizme. 2002-2004 arasında üç arkadaşlık; bir ağabeyimiz vardı; turizm bakanlığından emekli, bir de 'Ercan' diye yakın bir arkadaşımız vardı, halıcıydı kendisi.”

Ancak kitle turizmine alışık Kuşadası ve civarı için ekoturizm çok yeni ve yabancı bir anlayıştır:

“İnsanlar daha o dönemlerde ekoturizmin ne olduğunu anlamıyordu. Bütün turizmcilere gidiyordum ‘Ekoturizm ne ya?’ diyorlardı. Alışıl gelmiş bir kitle turizmi vardı, kruvaziyer (büyük yolcu gemisi) turizm vardı. Herkes o zaman iyi para kazanıyordu. Daha sonra bunun farkına vardılar ama geç oldu.”

Emeklilik döneminde doğa ile turizmi birleştirmeye çalışan Bahattin Abi ve arkadaşları ekoturizm girişiminde başarısız olmuşlar. Ekibin deneyimsizliği ve Kuşadası’nın ekoturizme yabancı olması başarısızlığın başlıca nedenleriymiş:

“Benim ‘Kuş gözlemi yaptırırız, bölgemizdeki bitki çeşitliliğini gösteririz’ gibi düşüncelerim vardı. Ekibi kurdum, ortaya para koyduk. A Grubu Seyahat Acentası belgesini satın aldık, başladık. Doğa Derneği’nden Meltem Arık vardı, ‘Kuş gözlemi yapın’ gibi fikirler verdi, bize yardım edeceğini söyledi. Yavuz ağabeyin bilgisayarını kullandım ilk defa. ‘Ercan’ın İngilizcesi iyi, yurtdışı iş yapalım’ dedik, olmadı. Deneyim olmadan yaptık. Düşüncemiz çok iyiydi aslında. Ortaklar arasında anlaşmazlık çıktı biri ayrıldı, iki kişi kaldık. Ha bire para ödüyorduk giderlere; iş yoktu, yeni emekli olmuştuk.”

3.6.3. Ekoturizmden Derneğe Geçiş

Başarısız ekoturizm girişiminde para kazanamayan Bahattin Abi ve arkadaşları, dernek altında ücretsiz olarak devam ettirmeye karar vermişler. 2004’te EKODOSD’u kurarken Milli Park Şefi Hakan Körbalta ve Doğa Derneği’nden Burcu Meltem Arık gibi isimlere danışmışlar:

“Milli Park şefi vardı, o zamanlar bayağı da aktif birisiydi, Hakan. Onunla da aramız iyiydi. Ona birçok şeyde yardımcı da oluyorduk. Bir dosya hazırladım. O zaman bilgisayarlar azdı, bir tek bilgisayar bizim Yavuz Ağabey’de vardı. Fakat o bile kullanmasını çok beceremiyordu. Ben daktilodan geldiğim için onun bazı yazılarını ben yazıyordum. Fakat ben de sürekli elle yazıyordum mecburen, bizde daktilo yoktu. Vallahi, şu kadar kalınlıkta bir yazı yazdım Milli Park’la ilgili. Sonra Burcu Meltem Arık geldi. O zamanlarda Doğa

Derneği'ndeydi; 'Derneği kuşlarla ilgili kurun' dedi. Yavuz Ağabey 'Tamam ya, kuşlarla ilgili kuralım' dedi. Bense 'Sadece kuşlar yetmez. Daha geniş çerçevede yapalım biz bu işi' dedim. Sonra ben başladım adam aramaya.'

Bahattin Abi, aradığı adamları spor salonunda bulmuş. Zira emekli olan ve Kuşadası'nda yaşamaya devam eden Bahattin Abinin yeni sosyal ortamı spor ve sosyal etkinlikleri bir arada gerçekleştirdiği spor salonuydu. Derneği taşıyacak kişi olan Sürücü, resmi kuruluş için gerekli diğer kişileri spor salonundan sağlamış:

"Spor salonunun sahibi ve çok yakın arkadaşımızdı. İnsanlarla güzel bir ortam, dayanışma oluşturmuştuk. Bana daha yakın olanlara açıyordum mevzuyu, 'Dernek falan ne ya?' dediler. Dernek mernek bilen yok ki. 'Bir doğa derneği kuralım' dedik. Yürüyüşler de yapıyoruz. Hem onları yasal hale getiririz hem de şu memleketin haline bak; yavaş yavaş Kuşadası'nda herkes şikayetçi olmaya başlamıştı doğa-çevre olaylarından. Bu kadar yaygın değildi tabi ama yavaş yavaş belli oluyordu sorunlar. Derneği kurmak için dokuz kişi gerekliydi, salona gittim. Orada herkes beni sevdiği için geldi; toplam dokuz kişi, dört-beş tanesi kadındı, hepsini spor salonundan buldum. 'Sen ne istiyorsan, biz imza atarız' dediler. Şunu demek istiyorum, hiç kimse belirli bir başarıya ulaşır diye tahmin etmedi. Hep 'Madem Bahattin böyle bir şeyler yapmış, üzülmesin' diye davrandılar."

Derneğin adı ve odaklanacağı konulara dair bir fikir alışverişi süreci yaşanmış kurucular arasında:

"Ben Milli Parkla ilgili dernek kuralım dedim, korumak için adı da 'Vahşi Dilek' olsun istedim, olmadı, 'Başka bir şey yapalım, sportif olsun' dedik. 'Kuşlar olsun' dediler, bense 'Sadece kuşlar olmasın, her şey olsun' dedim. 'Eko bilmem ne' dediler, ben de 'EKODOSD olsun' dedim. Dernekler kurulu anlamlı bir açıklama istedi. 'Ekosistemi Koruma Doğa Sporları Derneği' diye düşündük, o olmadı. 'Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği' olarak kurduk."

Bahattin Abi derneğin isminde "çevre" kelimesi yerine "doğa ve ekosistem" kavramlarını kullanmış. Zira çevreci olarak tanımlanmaktan hoşlanmıyor. Çevre hareketinin erken döneminde, 19. yüzyılda ABD'de doğayı

olduğu gibi koruma (preservationism) ile kaynak olduğu için koruma (conservationism) yaklaşımları ortaya çıkmıştı (Roussopoulos, 2017, s. 22). Bahattin Abi de “olduğu için koruma” fikrine yakın duruyor:

“Bu çevreci lafına da çok kıl oluyorum. Çevreci diyorlar, ben daha çok doğa araştırmacısıyım. Çevreci deyince bana biraz ters geliyor nedense.”

Fotoğraf 17: EKODOSD'un İlk Ofisi (2004)

3.6.4. Derneğin İlk Çalışmaları

Diğer insanlara doğayı anlatabilmek için Bahattin Abi önce kendi öğrenmiş. Kendini ekoloji alanında geliştirmek için çok gezmiş ve çok okumuş:

“Ben çok araştırıyor ve yazıyordum. Ekolojiyle ilgili fazla konuştukça, çok merak etmeye başladım. Çevreyi gezdirdikçe gördüm ki insanlar kendi çevrelerinde neler var, bilmiyorlar. Adamlar dünyayı gezmiş ama Kuşadası'nı bilmiyorlar. Altı yıl dernekte hiç araba olmadan gezdik. Ama sen gel bu altı yılda yaptığımız çalışmalarda kullandığımız arabaları nasıl bulduk bir sor. Kime gitsem kırmazdı, beni severlerdi. Ama onlara da ilginç yerleri gezdiriyordum, hoşlarına gidiyordu. Ofis olarak ise küçük bir oda vardı sadece, bu yerimiz de (dernek binası) yoktu.”

Bahattin Abi, yerleştiği Kuşadası'nda sabah yürüyüşleri sırasında karşılaştığı bir çevre sorununu gündeme getirmiş. Aşırı ve hızlı kentleşme

tehdidi altındaki kentte, yöreye özgü ve tehdit altındaki Akdeniz foku ile bitkileri korumaya çalışmış. Bu süreçte yereldeki milli park idaresinden destek görmüş ve doğa korumacılığa dair bilgi ile deneyim eksikliğini fark etmiş:

“Doğal botanik park dediğimiz alan var, her sabah oraya giderdim erken saatlerde. Yürüyüş yapmış oluyordum, 2005-2006’da başladım. Bir de Akdeniz foku araştırıyordum orada. Hatta bizim Galip vardır, o anlattı. Bir arkadaşı arabayla geçerken görüyormuş beni. ‘Sabahları senin arkadaşı görüyorum, kafayı kırmış’ falan demiş. ‘Niye kırmış ya?’ demiş. ‘Ne zaman görsem sabahın erken saatlerinde oralarda yürüyor, bir şeyler yapıyor’ demiş. ‘Sen ne diyorsun? Sen onun kim olduğunu biliyor musun?’ demiş. Ben ise bu alandaki bitkileri nasıl korurum diye düşünüyordum. Erdinç Bey vardı milli parkta, orman mühendisi. Bir gün çağırdım onu ‘Ya kardeş! Burada şöyle bir yer var, çok önemli burası, gel’ dedim. ‘Şurada bir araştırma yapalım, burayı nasıl koruma altına alabiliriz?’ ‘Olur abi’ dedi, bir gün geldi hakikaten, beraber gittik alana.”

Çevre sorunlarını fark etmek ve gündeme getirmek kadar çözümlerini ortaya koymak da önemlidir. EKODOSD sorunlarla çözümleri birlikte ortaya koyma, bunları gündeme getirme konularında deneyimli ve etkilidir (Eryılmaz, 2020). Kitle turizminin baskın olduğu Kuşadası’nda sürdürülebilir turizm (Mutdoğan ve Öktem, 2024; Özkan, Yıldız ve Esen, 2023) hem doğanın korunmasını hem de ekonomik getiriye sağlayacak bir seçenek olarak görülmektedir. Bahattin Abi’nin olumlu, yapıcı ve inatçı kişiliği gündeme getirdiği çoğu çevre sorununun çözümünde etkili olmuştur. Doğal botanik park örneğinde de sürdürülebilir bir turizm uygulamasını içeren çözüm önerisini belediyeye iletmış:

“Kuşadası’nın en güzel gözüktüğü alan burası. Bu alanın etrafına önce bir çevirelim. Yarın bir gün, bir otelci gelip buraya müdahale etmesin, birisi villa yapmasın. Halka yönelik bir şey yapalım, halk gelsin. Manzara izlemek için seyir terasları yapalım, insanlar gelsin fotoğraf çeksin, Kuşadası’nın manzarasını izlesinler. Burada, yürüyüş yollarında yürüyüş yapınlar. Tabela koyalım; bitkilerin Türkçe, İngilizce, Latince bilgileri varsa mitolojik hikayeleri olsun. Hatta küçük bir kafeterya yapalım. Bunun yanında küçük bir herbaryum yapalım, bitki müzesi. Artı buradan toplanan bitkilerden elde edilen çaylardan satılsın, burada çay içilsin. Belediye iyi organize eder bu işleri. Bir ekoturizm

alanı, farklı bir destinasyon, bir rota oluşsun burada; çünkü burası tam turistik bir yer. Her tarafta 5 yıldızlı oteller var, otellerde kalan insanlar gelsin. Zaman zaman adahlar gelsin, fotoğraf çeksin ve buradan bilgi alsın. Buranın doğal özellikleri, sualtı zenginlikleri var, 400'e yakın bitki tespit ettik biz. Çok güzel bir projeydi ama o dönemde belediye kabul etmedi.”

Kuşadası Belediyesi'nden doğayı kurtaran tarihi karar

Cevreciler yarınsacak
İmar ile Korunması Beklenen Çevre Kurumu ve Kontrol Müdürlüğü'nün düzenlediği bir toplantıda, Kuşadası Belediyesi'nin doğayı kurtarmaya karar verdiğini duyuruldu. Belediye Başkanı Mustafa Zengin, toplantıda konuşurken, "Bizim doğamızı korumak için bir karar aldık. Doğal botanik park ilan ettik."

Zengin bitli örtüsüne sahip
Kuşadası'nın doğası, özellikle bitki örtüsü açısından oldukça zengin. Bu zenginliği korumak için belediye, doğal botanik park ilan etti. Alanın her köşesinde hem de tepelerde doğal bitkiler yetişiyor. Bölgede birçok doğal kaynağın korunması için bu kararın alınması gerekiyor.

Sardes, müze istiyor
Lidya Kraliçesi Sarmisya'nın, tarihte ilk paralı banyosu yer aldığı Sardis, müze istiyor. Belediye Başkanı Mustafa Zengin, toplantıda konuşurken, "Sardis'in tarihi ve kültürel değerlerini korumak için bir karar aldık. Sardis'in müze haline getirilmesini istiyoruz."

Başkan Altungün'e teşekkür ediyoruz
Kuşadası Belediyesi'nin, ilçeyi geleceğe yönelik tarihi bir karar aldığı konusunda EKODOSD Başkanı Bahattin Sürücü, "Bizim doğamızı kurtarmak için bir karar aldık. Doğal botanik park ilan ettik."

Fotoğraf 18: Doğal Botanik Park Kararı (2011)

Bahattin Abi'nin doğaya ilgisi, çalışkanlığı ve girişkenliği ile gelişen dernek ilgi görmüş. Ancak kamu ve özel kurumlar tarafından ciddiye alınması için öncelikle kendini ispatlaması gerekmiş. Bunun için çevre sorunları ve doğal değerler konularında kendini geliştirmeye çalışmış; bu süreçte uzman bilgisine ihtiyacını fark etmiş:

“Yavaş yavaş sulak alanlar, milli park, Latmos dağları, yaban hayatı, kuşlar, böcekler, bitkiler konularında gelişmeye başladık. İnternet çıktıktan sonra hep internetten araştırıyordum ama oradan da bir şey anlamıyordum. O kadar çok bilgi var ki! Hangisi doğru bilemiyordum. Bir bilim insanı değilim yani. Her konuda kim ne demiş bakıyordum ama konuşsam ‘Eleştiri alır mıyım’ diye düşünüyordum, ‘Bu iş böyle olmaz’ diyordum. Kendimizi bu konuda yeterli görmüyorduk. Gördüğümüz şeyler var belki ama ‘Doğru mu? Yanlış mı?’ Onun muhasebesini yapamıyorduk. Tabii, herkes bana soruyordu, ‘Hayır’ da diyemiyorsun. Ama yeterli bilgin olmadan bunu hem kamuoyuna yansıtıyorsun hem de ‘Acaba?’ diyorsun; ‘Bir yanlış olur da bize karşı bir yanlış izlenim olur mu?’ Yeterlilik için biraz daha kendimizi yetiştirmemiz gerektiğini düşündüm.

İlk kurulduğumuz yıllarda fazla imkân yoktu. Bu bilgisayar, Google, onları pek fazla bilmiyorduk. Gelişmiş değildi bilgisayarlar. Yavaş yavaş kendimizi geliştirdik, bende araştırmacı bir ruh olduğu için. Evet, çok araştırıyordum. Doğa, tarih, her türlü kitabı alıyordum, karıştırıyordum. Onlardan faydalanarak kendimize uyarlama yapıyordum. Sonra dedim 'Bu işler böyle olmaz, mutlaka bir bilim insanından destek almamız lazım.' Ama hangi bilim insanlarına gideceğimizi bilmiyoruz, bir hoca grubu yok yani. Seçkin ve konuya bir hâkim bir akademisyen veyahut bu konuda uzman olan kimse yok. O yüzden ben çok sıkıntılı günler geçirdim o dönemde."

Fotoğraf 19: Hamile Bir Yunus Pamucak Sahili, Kuşadası (2021)

Dünya’da ve Türkiye’de çevre kuruluşları çevre sorunlarının saptanması ve çözümü konusunda diğer sivil toplum kuruluşlarından çok daha fazla bilimsel bilgiye ve uzmanlık desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Çevre sorunlarının hem uzun dönemli ve çok kapsamlı doğası hem de ekonomik çıkarları etkilemesi nedeniyle bilimsel bilgi toplumsal meşruiyet için çok gereklidir (Hannigan, 2006, ss. 63-78). Bahattin Abi de derneğin uzman bilgisi eksikliğini gidermek için akademisyenlerle iletişime geçmiş. Kendisinin alana hakimiyeti, çalışkanlığı ve doğa koruma hassasiyeti nedeniyle akademisyenlerin gönüllü desteğini almış. Günümüzde derneğe onlarca akademisyen farklı uzmanlık alanlarında gönüllü destek vermektedir:

Fotoğraf 20: Tedavi edilen Puhu'nun Doğaya Salınımı (2017)

“Bilim insanlarına el attım ben. Mesela Prof. Dr. Ali Çelik. Bir bitki vardı, o hocayı da bir yerde okudum, Kuşadası'nda bitkileri araştırmış zamanında. O zamanlar doktordur, sonradan profesör olmuş. E-mail attım, 20-25 tane fotoğraf gönderdim belki döner diye. Hoca biyolog, botanikçi. Döndü bana, 'Bir gün ziyaret ederim' falan dedi. Böyle böyle, bütün hocalarla temas kurdum. Hocalar da birbirlerine bizi anlatıyorlardı, 'Çok iyi bir dernek' falan diyorlardı, böylece geliştik. Mesela caretalarla ilgili bize e-mail geldi, 2005, 2006 ya da 2007'ydi, sanırım Dağyan'dandı. Ben hep ölen yaralı caretalar ilgili bir şeyler yapıyordum, basın hemen ilgi gösterip yazıyordu, bunu oradan okuyorlardı tabii. Gelen e-mailde bizi sempozyuma davet ettiler. Yakup Hoca göndermiş, orada onlarla tanıştık. O camianın içine girmiş olduk ve tanıştıkça görüştüğümüz orasıyla diyaloglarımız çoğaldı. Hatta yaptığımız çalışmalardan dolayı akademisyen olmamıza rağmen şu an bilim komisyonuna girdik. Ayrıca bir makalemiz, İspanya'da Barcelona Üniversitesi'nde bildiri olarak yayınlanacak. Konusu ise yeşil deniz kaplumbağalarının bölgemizdeki biyolojisi ve beslenme alanları. Daha birçok çalışmamız var, çünkü biz doku örnekleri topluyoruz. Profesör Oğuz Hocamız var; çok iyi bir bilim insanı. Bizim isimleri makalede geçiriyor; makalede yazar olarak yer alıyoruz. Barcelona'daki üniversitede de bir kız öğrencinin yüksek lisans tezi de verilecek. 'İzin verir misiniz?' diye hoca bana sordu. 'Bilim için bizde her şeye izin var, sorun yok' dedim. Şu an bilim camiası açısından tanınırlığımız fazla.”

Fotoğraf 21: Avrupa Birliği Delegasyonu ile Kuş Gözlemi, Bafa Gölü (2022)

3.6.5. Kamu Kurumlarıyla Güvene Dayalı İlişki

Kitle turizminin, hızlı kentleşmenin ve aşırı nüfus artışının hâkim olduğu Kuşadası'nda Bahattin Abi, kamu kurumlarıyla olan ilişkilerinde karşılıklı güvene dayana uyumlu bir çalışma düzenini kurmuş. Bu ilişkinin kurulmasında derneğin ilk yıllarında gerçekleşen gizli bir gemi kazasının etkili olmuş:

“Bizim ilk başarımız; bir gemi çapa atınca boruların kırılmasıyla birlikte denize kanalizasyon atıklarının dökülmesini bulmamız oldu. Eskiden kuşlar denizin ortasında toplanırsa ‘Aritma salıverdi’ diyorduk. Bunu herkes bilmiyordu. Herkes ‘Kuşlar ne güzel’ diyordu. Ama kuşlar nereye geliyordu? İşte arıtmadan çıkan pisliğe geliyordu. İşte bir gün, 2008’de buraya ‘Sky Wonder’ diye bir gemi geldi, çok büyük bir kurvaziyer gemisi. Gemi sürüklendi; ipler, halatlar koptu, marinaya doğru gidiyordu, çarpacaktı. Sığılıkta kuma gömülü kaldı, birkaç hafta falan sürdü galiba çıkarmaları. Bizim dalgıç Mustafa’ya dedim ‘Gel, gidelim şu arıtmaya’, tekneyle gittik. İnanılmaz ve korkunç bir manzara var. Arıtmaya giden o devasa boru kırılmış, o pislik hani böyle pamuk sulama dönemlerinde su motoru su çeker ya, aynı onun gibi akıyor. Ben acayip fotoğraflarını falan çektim, videoya aldım.”

Yerel bir çevre derneğinden beklenen, kazayı ve kirliliği gösteren görüntüleri ülke gündemine getirmesiymiş. Ancak Bahattin Abi sorunun çözülmesi ve Kuşadası'nın turizminin zarar görmemesi için yapıcı ve çözüm odaklı bir yaklaşım tercih etmiş:

“Ben hemen bunu bir yazıyla kaymakamlığa geçince, belediye başkan yardımcıları gelmiş kaymakamlığa. Beni hemen kaymakam aradı. ‘Bak Bahattincim, burası turizm yeri. Sen bunu gündeme getirirsen biz mahvoluruz; gemi gelmez. Biz bunun tamiratını hemen yaptıracağız’ dedi. ‘İyi, tamam’ dedim, fotoğrafları paylaşmadım. Çünkü paylaşsam o kadar kötü görüntüler vardı ki, öyle bir çekimler yapmışım ki! Böyle pislik akıyor, arkada full Kuşadası, inanılmaz. Bir de öbür taraftan çekmişim, pislik akıyordu, arkada Güvercin Ada. Bir gören olsa belki acenteler bile turizmi keserdi. Bunu göze alamazdık, Kuşadası’nın rakipleri vardı. Düşündüm, ‘Burası turizm memleketi. Bunu yayınlasak kente kötülük yapmış olacağız, bu bir kaza. Aynı zamanda turizmcileri de karşımıza alacağız.’ ”

Bahattin Abi’nin sorunun çözümüne yönelik yapıcı yaklaşımı, EKODOSD’u kamu kurumları tarafından ciddiye alınan çözüm odaklı bir dernek konumuna taşımış. Bu konum, derneğin gündeme getirdiği çevre sorunlarında daha etkili olmasını sağlamış:

“Sonrasında bizi dikkate almaya başladılar. Her gelen kaymakam bizi ziyarete geldi ve çok ilgi gösterdi. Ondan sonra yavaş yavaş kurumlarla temas kurmaya başladık. Çünkü, kendim araştırmadan asla yazı yazmam, hepsi belgelidir. Bütün kurumlar güvenir bana.”

Fotoğraf 22: Tedavi edilen Puhu’nun Doğaya Salınımı (2017)

3.6.6. Medyayla İlişkiler

Bahattin Abi'nin diğer çevre derneklerine göre çok daha etkin ve başarılı olması çalışkanlığına ve tüm kurumlarla çatışmadan uzak uyumlu bir biçimde çalışmasına dayanır. Hem kamuoyunun hem de kurumların saygısını kazanabilmek için EKODOSD'un etkinliklerini gündeme getirebilmesi gereklidir (Eryılmaz, 2020). Bu çerçevede derneğin etkinliklerinin sosyal medya ve geleneksel medyada sunulmasında Bahattin Abi'nin hitabeti ve hikâye şeklindeki yazma becerisi önemlidir. İzleyen yıllarda yerel ve ulusal medyayla kurulacak sağlam ilişkilerin temelinde, derneğin kuruluş döneminden itibaren sorunları yerinde takip etmek kadar dernek etkinliklerinin sürekli e-posta ile duyurulması da var:

Fotoğraf 23: Latmos Sorunlarına Dair TRT Çekimi, Çavdar Köyü (2014)

“Derneği kurduk, faaliyetlere başladık, tanıtım yaptık. Tabi benim bildiğim birçok yer var ama insanlar bilmiyor araziyi. Keşifler, yürüyüşler yapıyoruz. Keşfe sadece yürüyüş için gitmiyorsun. Aynı zamanda oradaki bir eksikliği görüyorsun veya tahribatı görebiliyorsun. Hatta daha önceki gittiğin bir yerdeki değişikliği görebiliyorsun. Bunlar hep ilgi çekiyor, ama insanlara aktarman da gerekiyor. Aslında yazı yazmayı hiç sevmem. Fakat o hikayeleri yazmayı severdim. O yüzden yayınladığımız yazılar, fotoğraf altına yazılar, biraz hikâye tarzında. Bunları arşivledim, hepsi var. O zamanlar Facebook da yoktu, bu yazıları üç bin kişiye e-mail atıyordum. Kamuoyuna bunları yansıtmaya çalışıyorum. İnsanların daha çok etkilendiğini görüyordum ve çok iyi geri dönüş alıyordum. Bunları gönderdikten bana hep sorulmaya başladı: ‘Bu yazıları kim

yazıyor?’ Muhtemelen profesyonel birisinin yazdığını düşünüyorlardı. Bense ‘İşte arkadaşlarımız var, onlarla birlikte yazıyoruz’ falan diyorum, ‘Kendim yazıyorum demiyorum’. Çoğunu da düşünmeden doğaçlama yazarım.”

Fotoğraf 24: Dernek Binasında Geleneksel Çarşamba Söyleşileri

Çevre derneklerinin doğa koruma faaliyetlerini medyaya sunmalarında görsellik çok önemlidir. Profesyonel derneklere ayrı bir iletişim bölümü bu ihtiyacı karşılarken EKODOSD gibi yerel ve gönüllü çevre derneklerinde iş başa düşmektedir. Bu nedenle Bahattin Abi de ileri seviyede fotoğraf çekmeyi öğrenmiş. Emekli olmasına rağmen girişkenliğini kaybetmemiş, derneğin kuruluş dönemine denk gelen dijital fotoğrafa devrimini yakalamış ve uyum sağlamış:

“Çiçeklenme dönemlerinde çok çiçek fotoğrafı çektim. Fotoğraf çekmeyi biliyorum zaten, yıllardır çekiyorum ama elimizde işte çok dandik makineler var, filmli Fuji gibi. Bunlarla çekiyorduk, ama en sonunda dijital geçtik. Dijital makinaları ilk biz almıştık, başka kimsede yoktu. 3.2 piksel makineyi çok cüzi bir fiyata almak için İzmir’e gittik, Çankaya tarafından bir yerde bulduk, aldık. Ondan sonra herkes bizim makineye bakıyordu. Çektiğin fotoğrafı anında görüyordun, devrim yaratmıştı o zaman. Eskiden ne çektiğini anlamıyordun, bilmiyordun. Daha sonra bir tane Canon makine almıştık. Açıyorsun kapaktaki

ekrana bakarak eğilmeden, istediğin açıdan çekebiliyor. O müthiş bitki fotoğrafları çekiyordu, muhteşem çıkıyordu.”

Kamu kurumlarının saygınlığı kazanan dernek ve Sürücü, yerel ve ulusal medyanın da güvenini kazanmış. Bir çevre derneği olarak yerel basında ve TRT başta olmak üzere ulusal haber kanallarında sürekli yer alması bu güvenin göstergesidir:

“Yavaş yavaş basına çıkmaya başladık, basın da ‘Bunlar acayip değişik şeyler yapıyor’ diye düşündü, çünkü onların yaptığı haberlerden çok başka bizimkiler. Hatta bizim yüzümüzden yaptığı haberdan dolayı ödül alanlar var. Latif Sansür Hürriyet muhabiriydi, ana sayfada Menderes’le ilgili haberi çıktı. Basın hep bizim sosyal medyadan alır, bana sormadan. Aramızda öyle bir güven ilişkisi var. Noktasından virgüline kadar aynı yazıyı koyarlar. Ben hiçbir zaman kendi ismimi yazmam, dernek adıyla yazarım. Ama ne yazık ki basında hep benim ismim var.”

Fotoğraf 25: Leylek Koruma Çalışmaları (2011)

3.6.7. Günümüzde EKODOSD

Bahattin Abi, başkan ve en çok çalışan üye olarak derneği tüm işlerini yapmaktadır. Ayrıca diğer üyelere destek almaya da çalışmakta ve farklı konulardaki uzmanlardan yardım almaktadır. Örneğin kendi araba süremediği için hemen her gün dernek arabasını sürecektir bir gönüllü şoför bulmak zorundadır. Bu çalışma düzeni Bahattin Abi'nin çalışkanlığı kadar organizasyon yeteneği sayesinde devam edebilmektedir. Bu nedenle kendisinden sonra, derneğin nasıl devam edeceği konusunda endişelidir:

Fotoğraf 26: Deniz Kaplumbağası (Caretta caretta) Kurtama Çalışması Pamucak Kumsalı, Selçuk (2007)

“Burada on iki tane yönetim kurulu üyesi var, son seçimde dört-beş tane genç geldi. ‘Onlara bu işleri nasıl sevdiniz?’ diye düşünüyoruz ama onların gelecek kaygısı var. Aslında iyi çocuklar, birisi biyolog; doktora yapacak şimdi. Diğeri mimar ve yüksek lisans yapıyor. Bir diğeri peyzaj mimarı, öteki kamu yönetimi mezunu ama herkes iş peşinde. Zaman zaman bir şeyler yapsak da bana çok yardımcı olamıyorlar. Geri kalan üyelerin içinde çalışan, emekli olanlar var. Ben herkesi çalıştırmaya, herkesin gayret göstermesine çalışıyorum. Bir tane şoför lazım, yıllarca Ahmet ağabeyimiz vardı. Şimdi kimi bulursam götürüyorum. Bu aralar TRT muhabiriyle gidiyorum, benimle her gelişinde bir haber çıkartıyor. İşimiz sadece Kuşadası'yla sınırlı kalsa çok kolay, ama sınırlarımız geniş. Kurucu üyelerimizden Ercan Ersergin'in ve çalışma şartları uygun olduğu için Derya Koçyiğit'in çok katkısı oluyor. Son zamanlarda savunuculukla ilgili birçok dernek kuruldu ama biz onlardan farklıyız. Bizde

araştırmacılık da var. Birçok kurumun sorumluluğunda olan konularda iş yapıyoruz. Ben hep şey düşünürüm, 'Bana bir şey olsa, bu kadar sorumluluğu ne kadar daha sürdüreceğiz?' diye. Bu dernek aktif bile olsa deneyim ve tecrübe çok önemli."

3.7. Kültürel Varlıkların korunması

3.7.1. Latmos ve Anneliese Peschlow

Bahattin Abi, EKODOSD söyleşilerinde ve diğer etkinliklerinde doğal ve kültürel varlıklar için çalışanlara teşekkürlerini sunmayı ihmal etmez. Kendi gibi doğa ve tarih için çalışan insanlar için takdir edilmek önemlidir. Bu çerçevede, Latmos kaya resimleri için araştırma yürüten Anneliese Peschlow'la tanışmak için bir teşekkür belgesi hazırlamış. Zira Bahattin Abi kendisini tarihi Beşparmak dağlarının yerlisi olarak görüyor ve uzaklardan buralara gelip, Latmos için çalışan bir uzmana takdirlerini ve teşekkürlerini sunmak istemiş:

"Bizim kültür varlıklarıyla koruma üzerinde çalışmamız sanırım 2007'de başlar, Beşparmak dağlarında bir kaya resmi bulmuştuk. 'Acaba kayıtlarda var mı? Yok mu? Onu da bilmiyoruz. 'Konuyla ilgili çalışan arkeologla bir tanışalım' dedik. Bir tane teşekkür belgesi yaptırdım ona, çerçevesi; bu dağlara yaptığı hizmetlerden dolayı. 'Biz de bu dağlarda çalışıyoruz, buranın yerel sahipleriyiz' gibi düşündüm. Sonra sürekli onu arıyorum. Hep sürekli arazide, kendisiyle hiç kontak kuramıyoruz. Orada bir pansiyonda kalıyor, pansiyoncuya söylüyorum, bizi atlatıyor. En sonunda dedik ki 'Biz bugün geleceğiz.' 'Yok akşamüstü gelecek falan filan' dedi. Gittik, buradan İngilizce bilen bir-iki arkadaş aldım, biri arkeolog zaten şoför; diğerini hatırlayamıyorum şimdi. 'Kaldığı pansiyonu sen söylesene ya' dedim. 'Ne yapacaksın sen yorgun olup olmadığını, bizim geldiğimizi söylesen.' Kendisi dinleniyormuş, sonra gitti söyledi. Kendisi gelince çok mutlu oldu, konuştuk, Türkçesi de güzeldi. Yarım yamalak ama anlatabiliyordu kendini, 25-30 yıl burada kaldı yazları. İşte hediye verdik, çok sevindi."

Latmos'lu Bahattin Abi ve Latmos'a uzaklardan gelip gönül vermiş Peschlow alan için mücadele ettiklerini ve birbirlerine ihtiyaçları olduğunu fark etmişler. Aralarındaki saygı ve güven ilişkisi Latmos'un tarihsel ve çevresel değerlerinin tanıtılması ve korunması için iş birliğine yol açmış:

“Bizi çok etkilemişti, bize çok güven verdi. Onun da bize güvenmesinin en büyük nedeni bizim korumacılık anlayışımızdı. O, tek başına bir şey yapamayacağını biliyordu, yapmış olduğu bütün keşiflerin, araştırma bulgularının korunabilmesi lazımdı. Maden ocaklarının devamlılığını gördükçe çok üzülüyordu. O da bizi araştırmış, bakmış. Zaten bu dağlara sahip çıkacak birilerini arıyordu.”

Fotoğraf 27: Anneliese Peschlow ile EKODOSD binasında (2007)

Latmos'a öğrenciliğinde gönül veren ve hayatını adayan Peschlow'un hayatında iki önemli şey varmış; biri kızı diğeri Beşparmak Dağları. Peschlow öğrenciyken Latmos'a gelmiş ve hayatın geri kalanını burada geçirmiş. Bölgenin tarihi değerlerinin bulunması ve tanınması için öncülük etmiş:

“Buraya ilk öğrenciyken gelmiş ama sonraki ilk gelişi sanırım 1984. Buraları gördükten sonra ‘Benim burada kalmam lazım, çalışmam lazım’ diyor, hayran kalıyor, çok etkileniyor. Sonra işte 1994 yılında o kaya resimlerini buldu. O kaya resimleri Latmos için çok büyük bir fırsat oldu. Benim düşünceme göre onu o motive eden, bu kadar yıldır sürükleyen yaptığı çok önemli keşifler oldu. Hiçbir bilim insanının yakalayamayacağı şeyleri yakaladı burada. Mesela Miletos mermer ocaklarını buldu. Didim Apollon Tapınağı'nın bu mermerle yapıldığını ispatladı. Bafa gölü kıyısından bütün Latmos'u dolaşan antik yolları buldu, Karya döneminde yapılan Perslerin yaptığı yolları. Ama en önemlisi de 1994 yılında Söğütözü'ndeki kaya resimlerini buldu ve çok iyi çalışmalar yaptı.”

Peschlow'un Latmos'la ilgili Türkçe'de yayınlanan çalışmaları için Herakleia: Şehir ve Çevresi (2005) ve Tarihöncesi İnsan Resimleri: Latmos Dağları'ndaki Prehistorik İnsan Resimleri'ne (2006) bakılabilir. Peschlow, Bahattin Abi'nin hem takdirini hem de desteğini kazanmış. Latmos'un ve Peschlow'un çalışmalarının tanınması için EKODOSD aracı olmuş ve yerel ve ulusal medya ilişkilerini kullanmış:

“Bu dağları bilimsel olarak çalışan bir bilim insanının anlattıklarını, bu bölgenin değerini yıllarca burada çalışmış birisinden herkes duyması gerektiğini düşünüyordum. Latmos'un bu kadar tanınmasının en büyük nedeni EKODOSD, çok büyük etki yaptık. Anneliese onu yapamadı ve bunu fark etti. Bizim bu çalışmaların ne kadar etkili olabileceğini bilsen. Koruma çalışmaları yapıyoruz, bir yandan da tanıtım çalışmaları yapıyoruz. Televizyon programları ayarladım, birçok televizyondan Güven İslamoğlu'nu (CNN Türk) ayarladım. Anneliese'i birçok televizyona çıkardık, TRT ile yaptık, yerel televizyonlar vardı, başka televizyonlar vardı. Hepsini ben organize ediyordum, Anneliese'i alıyoruz, birlikte gidiyorduk.”

Fotoğraf 28: Anneliese Peschlow'la Latmos Dağları (2013)

Peschlow, tarihi eserlerin bulunması için yıllarca çalıştığı Latmos bölgesinde çevre yıkımına karşı mücadele etmiş. Bu mücadele, Bahattin Abinin alanın milli park olması gerektiğine dair fikrini perçinlemiş:

“Anneliese son zamanlarda bu çevre mücadelelerine çok taktı. ‘Bu dağın mutlaka korunması lazım. Benim bir kızım var, ikinci bir kızım da Beşparmak Dağları’ demişti. Latmos’un korunmasına yönelik madenlere karşı eylemler gerçekleştirdik. Türkiye’nin her yerinden 400-500 kişi geldi dağdaki yürüyüşe, başta da Anneliese vardı. Bir bilim insanı olarak Almanya’dan gelmiş; ‘Bu dağları hep beraber korumalıyız, bu dağlar bizim’ diyor ve milli park yapmamız gerektiğini düşünüyor. O an benim kafamda bir ışık yandı; ‘Burası milli park olmalı işte’. Ondan sonra o dağlarda çok araştırma yaptık ve bu araştırmaları sosyal medyada sürekli paylaştıkça oralar tanınmaya başladı. Tanındıkça yavaş yavaş çevre de değişmeye başladı.”

Fotoğraf 29: Anneliese Peschlow’la Maden Eylemi, Latmos (2012)

Latmos’un korunması için Bahattin Abi ile Anneliese Peschlow birlikte bir çalıştay düzenlemişler. Kamu kurumlarına harekete geçirmek için bilimsel bir altyapı hazırlamışlar. İnsan çağı anlamına “Antroposen” kavramının sırasıyla bilim, medya ve nihayet politik alanda inşa edilmesine (Eryılmaz, 2018a) benzer bir süreci arkeolojik bulgular, basın gezileri ve alanın koruma altına alınması çerçevesinde yürütmeye çalışmışlar:

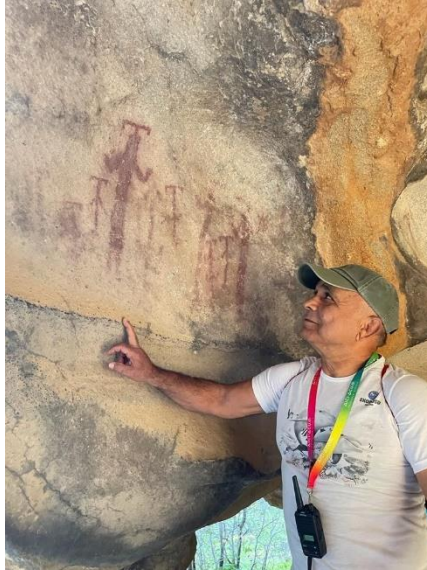
“Latmos’un milli park olması olmasına yönelik bir çalıştay düzenlemeye Anneliese’yle karar verdik. 2013 yılında, Anneliese’nin de dahil olduğu beş bilim insanıyla birlikte Korumar otelinde, tüm kurumların, muhtarların ve STK’ların katıldığı bir çalıştay oldu. Elli bin kişinin imzaladığı bir imza

kampanyası düzenledik. Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürünü, daire müdürlerini ve milli parkın en üst düzeydeki yetkililerini Latmos'ta gezdirdik, milli park olması için alana dikkat çektik. Bu çalışmalar halen devam ediyor.”

3.7.2. Kaya Resimleri Şenliği

Bahattin Abi 8000 yıllık kaya resimlerinin mevcut halde korunmasının imkânsız olduğunu görmüş. Korunmaları için insanlar tarafından tanınması ve ziyaret edilmeleri gerektiğini düşünmüş. Fabrika ve güreş kariyerlerinde yaptığı gibi girişkenliği göstermiş ve köylüleri ikna edip festival düzenlemiş:

“Bir kurnazlık yaparak dedim, ‘Buraya insan çıkarmamız lazım.’ Kendi başına kimse buraya gelmez, buraya insan çıkarmanın tek yolu festival yapmak. Ondan sonra ‘Ne festivali yaparız?’ diye düşündüm. 2009’da biz Karakaya’ya gittiğimizde, ‘Remzi Muhtarım’ dedim ‘Düz bir alan var mı burada?’ ‘Burada; dağda taştta düz alan olmaz ki. Bizim de her taraf kaya’ dedi. ‘Hiç böyle bir yer yok mu?’ dedim. ‘Mehmet abinin yeri var, gidelim’ dedi, gittik baktık. Anneliese’den öğrenmiştim: ‘Burada bir tane resim var, bak bu resmin içinde adamlar 8000 yıl önce ilk bahar şenliklerini yapmışlar, onu yansıtmışlar. Biz de bunu devam ettirelim: Karakaya tarih öncesi kaya resimleri şenliği olsun’ dedim. ‘Yok’ dedi, ‘Bu dağa kim çıkar? İnsan mı gelir?’”

Fotoğraf 30: Karadere Kaya Resimleri, Beşparmak Dağları (2015)

Hiçbir kişi ve kurumdan destek almadan yalnızca dernek üyelerinin ve köylülerin maddi destek ve emekleriyle şenlik organize edilmiş. Bahattin Abi bir yandan muhtarlar aracılığıyla köylüleri örgütlemiş diğer yandan da EKODOSD'tan para ve insan desteği sağlamış:

“ ‘Biz başlatacağız’ dedim, ‘yavaş yavaş’, hiç acele etmeden. Kuşadası’ndan, oradan buradan 3 araba, 3 otobüs topladım, götürdüm. Önceden örgütledik tabii oraları. Onlara dedim ki ‘Biz ekoturizm ekibi getiriyoruz, alıştıırız yavaş yavaş. Ama sen köylüleri toplayacaksın. Yemek olmadan festival olmaz. Bir tane koca but alıp keşkek yapacaksın. Buğdayı bizden, bilmem nesi oradan buradan diyeceksiniz’. Para topladık hep kendi (dernek) aramızda, yeter ki bu işi başaralım diye. Römork getirdik, çünkü afiş asacak yer yoktu dağda. Poster ayarlamaya çalışıyordum, kartonların üstüne fotoğrafları yapıştırıyordum. ‘Kaya resimleri şenliği’ yazan büyük bir tane pankart, ‘Ağaçları asarız’ diye. Muhtar ‘Davul zurna ekibi çok para ister’ dedi. ‘Ona da bir tane teşekkür belgesi veririm’ dedim. Teşekkür belgesi ile insanlar havaya girer. O insanları topladık festival alanında; davullar, zurnalar falan, güzel oldu.”

Fotoğraf 31: Karakaya Kaya Resimleri Şenliği (2009-2014)

Doğa ve kültür varlıklarının korunmasında yerel halkı sürece katmak ve gelir kazanmasını sağlamak çok önemlidir. Bahattin Abi, bir yandan şenliği düğüne benzeterek gerçekleştirirken diğer yandan da yerel halka maddi katkı sağlamaya çalışmış. Kırsaldan gelen Bahattin Abi bu gerçeği dikkate almış ve başarılı olmuş:

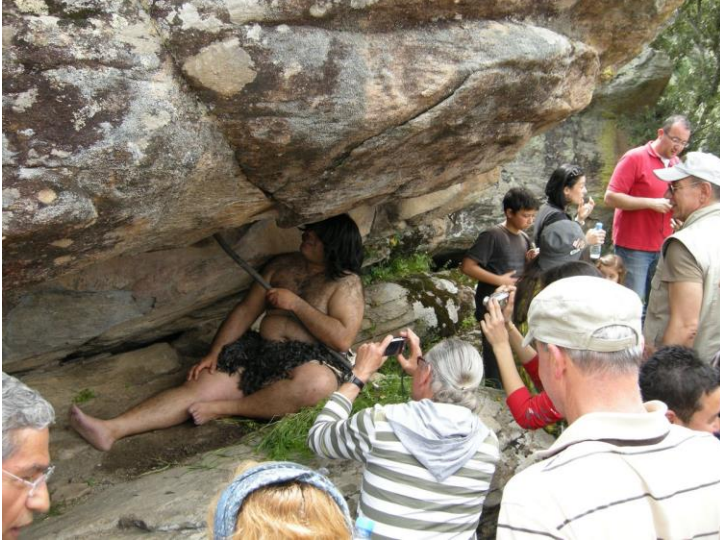
“Aynı düğün gibi. Ama ne mikrofonumuz var ne bir şeyimiz var. Bir tane sandalye getirdik, taşıyoruz sürekli yanımızda. Boyumuz ufak biliyosun, sandalyenin üstüne çıkıyorum. Fotoğrafları var, derenin orada anlatıyorum buranın tarihini halka, aydınlatıyoruz. Sonra Abdullah Kavak’ın (dernek üyesi ve çiftçi) çökertme oynaması köylülere oynatıyor zaten, düğün gibi. Keşkek ve pilavı da dışarıdan, bizden gelenlere köylüler parayla satıyorlar, 5 TL’ye. Standart bir menümüz vardı, o menü hiç değişmedi. Dana etli keşkek, yanında tavuklu pirinç pilavı veriyorsun. Bir de yanında irmik helvası, meşhur. Bu üçlü kombinasyon değişmedi, sırf onu yemek için gelenler bile vardı. Çünkü koca kazanlarda yapılıyordu.”

Şenliğin amacı kaya resimlerinin korunmasıymış. Bunun için köylülerin ve dışarıdan gelenlerin kaya resimlerini görmesi ve sahiplenmesi gerekiyormuş. Bahattin Abi hem alanında uzman olan Anneliese’nin resimleri şenliğe gelenlere açıklamasını sağlamış hem de dağın başında teatral bir uyarılama sunmuş. Bu uyarılama TRT’den övgü alarak Bahattin Abi’nin girişkenliğine ve becerisine başka bir örnek oluşturmuş:

“İnsanları ilk kaya resimlerinin bulunduğu yere götürdüm. Şimdi bu resimleri göstereceğim ama ilgi çekmesi lazım. ‘Ne yapabilirim? Ne yapabilirim?’ diye düşündüm. Burada bir arkadaş var, 130 kilo falan çocuk. Her tarafı simsiyah kullarla dolu, böyle kıl olmaz ya! Ondan sonra arkadaşta ‘Sana bir işimiz düştü, bir festival yapacağız. Burada bir mağara var, sen mağara adamı olacaksın’ dedim. ‘Sana bir tane koyun postu bulacağım, ‘kral çıplak’ olmayacaksın. Sadece şortun olacak ama onun üstünü biz kapatacağız. Sen yalnız saç, sakal bırakacaksın’ dedim. ‘Ben yapamam, gülerim abi, beni yapma’ dedi. ‘Bak en büyük kozum sensin Mustafa’ dedim. ‘Hayır’ da diyemiyor bana. Sonra TRT’yi çağırdım, mağaranın içerisinde kaya resimlerinin yanında elinde bir tane sopayla oturuyor, hiç kıpırdamıyor. Oturuyor fakat, gelecek insanlardan pek haberi yok. ‘Ben çekim yapılacak’ dedim. Öyle bir plan hazırladım; yani istiyorum ki tepkiler doğaçlama olsun. Dedim, ‘Sen insanların suratına hiç bakmayacaksın, gelen olursa filme çekecekler’. ‘Tamam abi’ dedi. Çünkü gözleri hep önde, arkayı hiç görmüyor ama sesleri duyuyor.”

Bahattin Abi’nin kurguladığı ve dernek üyelerinin hazırladığı mizansen şenlikte inandırıcı ve etkili olmuş:

“Ondan sonra ilk grup geldi, Karakaya köyünden kadınlar. Kadının biri bağırdı, ‘Çıplak bir mağara adamı gibi bir şey var’, paldır küldür kaçtı. Gören köylü kadınların hepsi kaçıyor, ondan sonra muhtar koşturuyor arkadan ‘Mağara adamı değil, o bizim arkadaş, gelin buraya’ ve kakkahadan patlıyorlar. Bizimki altta koyun postlu, üstü komple çıplak, ayaklar çıplak. Bak fotoğraflara, zaten omuzdaki kıllar simsiyah. O kadar büyük koyun postu bulamadık. Adam 130 kilo, nereden bulayım postu? Zorla bir yerden bulduk, kapattık yani kamufler yapıyoruz. Sonra çekimleri yaptık. Herkes geldi, tabii fitness salonundan gelenler de var, tanıyorlar bizim Mustafa’yı. Ama tanınmasın diye gittik kuaförden ‘15 TL, 25 TL mi ne?’ peruk kiraladık. Bir arkadaşı geldi, böyle bakıyor, ‘Bu bizim domuzcu Mustafa’ya ne kadar benziyor ya’ diyor. Mustafa böyle baktı geriye, ‘Adımı söyleme lan’ diyor.”

Fotoğraf 32: Karakaya Kaya Resimleri Şenliği (2009)

Binlerce yıl önce Latmos’taki gündelik hayatı bölgenin bugünkü sakinlerine tanıtmayı amaçlayan mizansen TRT’den övgü almış:

“TRT’de bir müdür vardı, Kâmuran’dı adı galiba. Aradı beni, ‘Bahattin Bey görüntüleri aldık, çok güzel. Çok ilginç bir gösteri yapmışsınız. Yalnız anlayamadığım bir şey var. Mağara adamının omzundaki kılları nasıl yaptınız?’ dedi. ‘Gerçek onlar, yapma değil’ dedim. Sonra çekimler TRT’de yayınlandı”.

Kaya resimlerini korumayı ve tanıtmayı amaçlayan şenlik, her yıl tekrarlandıkça büyümüş ve köylülerin gelir sağlayabildiği bir ekoturizm örneğine dönüşmüş:

“Her yıl katlayarak şenliği yaptık. 2009’da yaptık, 2010’da da yapınca baktık, bir sürü insan gelmeye başladı. Artık 2011’de gelen arabalara yer yetmedi, o kadar kalabalık oluyordu. Her seferinde geliştirdik, işi ilerletip bölge köylerinde üretilen ürünlerin satıldığı stantlar yaptık. Her köyden, köyün durumuna göre bir şeyler satıyorlardı. Çok güzel bir ekoturizm uygulaması oluyordu.”

Kaya resimleri şenliği Bahattin Abi’nin amacına ulaşmış. Yerlisi olduğu bölgenin tarihini ve kültürel değerlerini korumak için EKODOSD aracılığıyla örnek bir ekoturizm uygulaması gerçekleşmiş:

“Biz yaptıkça şenlikler her yıl artarak devam etti. Sosyal medya olarak Facebook üzerinden inanılmaz bir şekilde yayıldı. Her gelen Latmos sevdalısı olmaya başladı. O kadar çoğaldı ki; şu anda bile o kadar çok gezgin var Latmos’ta kalan, büyüü bir yer. Dediğim gibi, en büyük tanıtımını biz yaptık. İyi ki girmişiz bu işin içine, girmeseydik Latmos’un tamamı şimdiye tuz buz olmuştu. Çok etkili olduk gerek sosyal medyada gerek basında, televizyonlarda. En önemlisi de koruma çalışmaları yani arkeolojik sit çalışmaları oldu, bunlar çok etkiledi. Hocaların öğrencileri var, kazı evleri var; oralarda kalıyorlar yani. Anneliese son zamanlarda artık kazı başkanlığını bıraktı, sırf Latmos’un korunması için Türkiye’ye gelerek tescil çalışmalarına katkı yapıyordu.”

Fotoğraf 33: Milli Park Haberi (2011)

Bahattin Abi'nin bölgedeki kültürel varlıkları koruma ve tanıtmaya çabaları ilgili resmi kurulun da dikkatini çekmiş ve yardımını istemiştir. Azmini ve bilgisini kendi çalışmalarıyla birleştirmişler; nihayetinde koruma sürecinde faydalı bir iş birliği başlamıştır. Kendini “arkeoloji tutkunu” olarak tanımlayan Bahattin Abi, alanda akademik bir derecesi olmamasına rağmen arazi bilgisiyle uzman olarak kabul edilmiştir:

“2011 yılında Kültür Varlıkları Koruma Kurulu geldi, çünkü basında, televizyonda çıkınca dediler, ‘Burada bir şey oluyor.’ Kaya resimleri şenliği kimi ilgilendirir? Onları. Kimseye haber vermedik de onlar geldi, gelince gördüler. Sonra bir gün beni çağırdılar, ‘Bahattin Bey bir gün gelebilir misin? Aydın’da şu bildiğiniz tarihi yerlerle ilgili bir çalışma yapsak?’ ‘Olur’ dedim. Sonra işte açtılar, Google Earth’ü. ‘Nerede, ne biliyorsun?’ Hepsini gösterdim. ‘Bu şekilde sen gösteriyorsun, fakat bunları bulmamız mümkün değil. Bu konuda bize yardımcı olur musun?’ ‘Oluruz’ dedik, hakikaten 2009’dan günümüze kadar bak kaç yıl geçmiş, 13 yıldır onlarla sürekli çalışıyoruz. Ben ne dersem diyeyim, teklif edersem edeyim bugüne kadar hiç ‘Hayır’ dedikleri bir şey çıkmadı. Hepsini birinci derece arkeolojik sit yaptılar, bunları da yaptıracağız muhtemelen. Aramızda güvene dayalı çok güzel bir ilişki oluştu. Çünkü ben 13 yıl sonunda, artık nereyi nasıl bulacağımı çok iyi tespit edebiliyorum. Onlar bazen tereddüt edip bana soruyorlar. Çok arazi yaptığımızdan çok değişik şeylerle karşılaşabiliyoruz ve hemen onun ne olduğunu anlayabiliyorum. O konuda hakikaten okumamış olsak da bir alaylı uzmanlığımız var. Onlara da çok büyük faydamız oluyor.”

3.7.3. Tiyatro Yönetmenliği

Bahattin Abi, kaya resimleri şenliğindeki mizansenini daha geniş bir çaplı gösteriye dönüştürme fırsatını geri tepmemiş. Kuşadası’nda gençlerden oluşan bir tiyatro grubuna spontane bir oyun hazırlamış. Oyunun ilk gösterimi ise Latmos’ta yapılmıştır:

“Tiyatro kursu grubu diyor ki, ‘Bahattin Ağabey biz ne yapacağız orda? Nasıl bir tiyatro yapabiliriz ki?’ Dedim ki ‘Çok basit, siz tiyatrocusunuz. En azından bir toplum içerisinde nasıl hareket edeceğinizi, nasıl etkileyici bir rol yapacağınızı çok iyi bilirsiniz. Ben yazayım size metni.’ Tamam, tiyatrodan anladığım için değil! Onlar da anlamadığı için ne yapacaklarını bilmiyorlar.”

‘Bakın’ dedim, ‘Siz böyle tarih öncesini düşünün, o dönemler nasıldı bilmiyoruz ama en azından yansıtan bir şeyler yapalım, canlandırma yani. O dönemlerde genç kızlar buluş çağına girdiklerinde erkeklere bir gösteri yaparlarmış, ellerine böyle kırmızı boyayla boyayıp kayalara yapıştırırlarmış. O kayada el izi kalırmış’. Öyle bir hikâye uydurduk. Sonra bunu nasıl yapacağız? İşte 8 kişilik bir grup var. Onlara çuval bezinden elbiseye benzeyen giysiler yaptırarak, bu kostümleri giydiler, işte peruk meruk buldular. Sağdan soldan bulduk, değişik şeyler, beleşe olsun diye. Sonra defçi bir arkadaş (Ahmet Azbazdar) var, o ‘Dan dan dan’ yaptıkça bunlar ritüel yapıyor. O dönemi yansıtan sağa sola hareket ediyor, koreografisini ben yaptım. Ondan sonra kırmızı boya bulduk, işte eski çağdan bir seramik, bir kabuğun içerisinde. Ellerin izi çıksın diye bir büyük kaya bulduk. Kız oraya ‘Dan dan dan dan’ sesleriyle, seyirciyi heyecanlandırmak için geliyor ve elini boya kabına koyuyor. Müzik daha da hızlanıyor, insanlar böyle heyecanla bakıyor. Sonra kız hareket edince hepsi böyle elleri açıyorlar. İnsanları etkileyecek, dikkat çekecek konuşma hiç yok, çünkü nasıl konuştuklarını bilmiyoruz ki. Sonra yavaş yavaş gene o ritüel çerçevesinde sahneden çıkış yaptılar, alkışlandılar.”

3.8. Dilek Yarımadası

3.8.1. Milli Parka İsmi Verilen Dilek Hanım

Dilek Yarımadası ve Büyük Menderes Milli Parkı, milli park statüsünün yanı sıra doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanı özelliklerini taşımaktadır. Ayrıca Rio, Ramsar, Bern ve Barcelona gibi uluslararası sözleşmelerle korunmaktadır (Başar ve Miran, 2010, s. 242). Bahattin Abi’nin ve EKODOSD’un en çok önem verdiği ve korunması için mücadele ettiği bir doğal alandır. Zira 80’lerden bu yana kentleşme ve yapılaşma nedeniyle doğal değerleri yok olmuş Kuşadası bölgesindeki dokunulamamış tek alandır. Bu nedenle, derneğin kuruluşunda alanın korunması ihtiyacı önemli bir yer tutmuş. Bahattin Abi bu kadar çok değer verdiği yarımadaya ismini veren kişiyle sürpriz bir şekilde tanışmış:

“Geçen ay (2022 Kasım) derneğe bir kadın ve bir adam geldi. Adam yabancıya, kadın Türk’e benziyor. ‘Buyurun’ dedim. ‘Ben bitkilere karşı ilgiliyim’ dedi. Biraz endemik bitkileri anlattım, sıra Dilek Yarımadası Milli Parkı’na² gelince

² Dilek Yarımadası 1966’da Milli Park ilan edilmiştir, 1994’te Büyük Menderes Deltası milli parka dahil edilmiştir (Bekdemir ve Sezer 2011:326)

kadın birden duygulandı. 'Ne oldu' dedim. 'Ben ve eşim İsvaç'te yaşıyoruz, eşim İsvaçli. Dilek Yarımadası gibi benim adım da Dilek' dedi. 'Öyle mi? Tesadüf' dedim. 'Ama bu farklı bir durum. Dilek Yarımadası'nın ismini babam koydu. Babam Milli Park'ın ilk yollarını yapan müteahhitti' dedi. Yetmişli yıllarda bölgede çalışmış. 72 yılında 'Milli parkın ismi konusunda bir tartışma yaşanmış, bir ara ismi Samsun Dağı Milli Parkı olmuş. Onlar tartışınca 'Ben size öneri yapabilir miyim?' demiş, 'Yap bakalım' demişler. 'Benim kızımın adı Dilek, 'Dilek yarımadası' olsun' demiş."

3.8.2. Rosemary Baldwin

Bir alanın milli park ilan edilmesi korunması için yeterli olmayabiliyor. Milli park statüsüne rağmen Dilek yarımadasına yönelik tehditler ve Bahattin Abi gibi ilgili doğa korumacıların yaşadığı sorunlar yarım yüzyıl boyunca değişmedi. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, koruma ve kullanma dengesi kullanma tarafına çoğunlukla ve kolaylıkla kullanma tarafına kayabiliyor (Akbulut, Adaman ve Arsel, 2013, ss. 277-288). 50 yıl önce bir kadının adını alan yarımadayı, milli park statüsüne sahip olmasına rağmen yine bir kadın korumuş:

"1972'de milli parkın içinde Emekli Sandığı 10.000 kişilik tatil köyü yapmak istiyor. Alan 1966'da milli park ilan edildi, ama demek ki yapabiliyorlardı o dönemde. Bugün Uludağ'ı milli park alanının dışına çıkarıyorlar. Burada da öyle bir tehlike var, olabilir. İşte 1972'de kim karşı geliyor bu yapılaşmaya? Rosemary Baldwin. Bu insan İngiliz olabilir, Fransız olabilir benim için milliyeti önemli değil. Ne düşündüğü önemli. Sen kendi milli parkını koruyamıyorsun."

Dilek Yarımadası'nı yapılaşmadan kurtaracak Rosemary'nin Kuşadası'na gelişini Bahattin Abiye Diktan Aktay anlatmış:

"Rosemary, 1958'de Samos'a giderken yemyeşil milli parkın olduğu yeri görmüş. 'Burası neresi?' diye sormuş, 'Ormanlık' demişler. 'Çok güzel bir yer burası, dönüştü gidelim' demiş. Sonra kocasıyla altmışlı yıllarda buraya geliyor. Ama o zamanın Kuşadası küçük bir kasaba, daha doğru düzgün turizm yok, otel yok. Sonra adaya geldiklerinde kayıklarla uğraşan 1.90 boyunda bir adamla tanışıyor. Adam çatır çatır İngilizce biliyor, tanışıyorlar. 'Kent Kemal derler bana' diyor. Adam Amerikalı, Türkçeyi acayip biliyor. Kim

bilir o dönemlerde ne için geldi buraya? Bu adama âşık oluyor kadın. Sonra İngiltere'ye dönüyorlar. 3 ay sonra kocasını boşuyor, buraya geliyor, adamla beraber oluyorlar. Bu marinanın karşısında bir yer alıyor. En yakın arkadaşı da Kısmet Otel'in sahibi Hümeysra Sultan. O da son Osmanlı padişahı Vahdettin'in öz torunu. Hümeysra Sultan Halil Özbaş'la evli, Amerika'da evlenmişler. O dönemin hükümeti izin veriyor, padişah torunu gelebiliyor ülkeye. Sonra işte bu oteli yapıyorlar, Rose onunla tanışıyor.”

Milli parka yapılaşmaya karar veren yerel yetkililerden sonuç alamayan Rosemary, yurtdışındaki geniş ve seçkin arkadaş çevresinden faydalanmaya karar vermiş ve dönemin İngiltere Kraliçesi Elizabeth'e başvurmuş:

“Rosemary, o sırada Dilek yarımadasıyla ilgili projeleri duyuyor. Koylarda tatil köyü yapılacağını duyunca kaymakamlıkta tartışmalar oluyor. Rosemary, ‘Kaymakam Bey, siz ne yapıyorsunuz? Ben gittim oraya, arıcıların çadırında leopar sesleri dinledim, halâ leopar yaşıyor. Ben bütün dünyayı gezdim, buranın bitki zenginliği dünyanın başka hiçbir yerinde yok’ diyor. Rosemary, 1971 yılında Kuşadası'na gelen ve Kısmet Otel'de konaklayan İngiltere Kraliçesi Elizabeth ile sohbet etme imkânı buluyor. Kraliçenin eşi Prens Philip'e (o zamanlar Dünya Doğayı Koruma Birliği Onursal Başkanı) yarımadadaki doğa harikasından bahsederek destek istiyor. Prens Philip'in Ankara'daki yetkililerle konuşması Dilek yarımadasının lehine sonuçlanıyor. Sonraki yıllarda Rosemary, Türkiye Doğal Hayatı Koruma Derneğiyle çalışıyor. Bafa Gölü'nün tabiat parkı, Büyük Menderes Deltası'nın milli park olmasında çok önemli katkısı oluyor.”

Fotoğraf 34: Rosemary Baldwin'in Küllerinin Bafa Gölü'ne Serpilmesi (1993)

Dilek yarımadasını korumaya hayatını adayan Rosemary, vasiyeti gereği vefatı sonrasında adaya dönmüş:

“Nergis Yazgan WWF-Türkiye’nin (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) kurucusu. O zaman genç tabi, deltaya yükleniyorlar. Milli parka Bafa Gölü’nü ve deltayı ekleyelim istiyorlar. Fakat 1993 yılına kadar çalışıyorlar, yapamıyorlar. Rosemary 1993 yılında İtalya’da kızlarının yanında ölüyor. Vasiyetinde şöyle diyor ‘Ölürsem beni yakın, küllerimi bir kavanoza koyun, Bafa Gölü’nün en derin yerine serpin.’ Kızları kavanozu getiriyor buraya. Törene Hümeyra Sultan ve bütün arkadaşları katılıyor, Rahmi Koç ve dostları da geliyor. Yedi tane tekne çıkıyor göle. Önce külleri serpiyorlar, sonra da rengarenk gülleri serpiyorlar, adı Rose olduğu için.”

Bir İngiliz kadının çabalarıyla korunan milli park günümüzde de tehdit altındadır. Binboğa ve Daşdemir’in (2023, s. 393) araştırmasına göre yangına hassas olan milli parka yönelik tehditler orta ve yüksek ölçektedir. Bahattin Abiye göre ise milli park günümüzde yangın başta olmak üzere uzun devreli gelişim planına aykırı faaliyetler nedeniyle tehdit altındadır:

“Milli parkın devamı olan Samson Dağları da çok önemlidir, buraların milli parktan hiçbir farkı yok. Milli parka tampon bir bölge oluşturmak ve bu alanların da korunmasını sağlamak amacıyla yine Korumar Otel’de; vali yardımcısı, kaymakam, belediye başkanı ve bu konudaki ilgili kurumların hepsinin katıldığı bir çalıştay düzenledik. Bilim insanlarının sunumlarından sonra çıkan raporları milli park genel müdürlüğüne gönderdik. Orman işletme şefliği, bahsedilen alanlardaki ormanlık arazilerin milli parka tahsisi için izin verileceğini söylemesine rağmen, milli parktan bir sonuç çıkmadı.”

Rosemary Baldwin’i çok takdir eden ve adına bir anı evi yapılması için mücadele eden Bahattin Abi, doğal değerlerimizi koruyamayıp yabancıların korumak zorunda kalmasına üzülmekte ve hayatını Dalyan’ı korumaya adanmış Kaptan June’u örnek göstermektedir:

“İnsan üzülüyor, yabancı bir kadın gelmiş. Burada, senin topraklarını korumaya çalışıyor. Sadece bu değil, işte bak aynısı Kaptan June. Eğer bugün Dalyan-İztuzu sahili varsa, o ölen kadının hatırına. Otel yapacaklardı oraya, karşı çıktı. Dediler ki, ‘Biz bu kaplumbağaları keseriz. Bizim çocuklarımız o

otellerde iş bulacak.’ Fakat daha sonra ne oldu biliyor musun? ‘Çevrecilere taş atan insanlar, o Kaptan June’nun heykelini diktiler Dalyan’ın ortasına. Çünkü bütün her şeyi turizmden kazanıyorlar.’

3.9. Kuşadası’nın Yapılaşması ve Çevre Sorunları

Kuşadası, 1980 öncesinde küçük bir sayfiyeymiş. 1950’lerden itibaren turizm gelişmeye başlamış. Bahattin Abi’ye göre bugünkü aşırı nüfus ve yapılaşmadan çok uzak, şirin bir yermiş:

“Her hafta Kuşadası’na gelirdik, askerden sonra sürekli gelmeye başladık. Kuşadası küçük bir yerd. Söke’nin sayfiyesi olarak geçiyor Kuşadası, eski dönemlerde. Yavansu mevkiinde, Kadınlar Denizi’nde ve futbol sahasının önünde Söke’nin ileri gelen aileleri yalılar yapmışlar. 1950’lerde, 1960’larda bu evler yavaş yavaş çoğalmaya başlamış. Hatta 1960’larda Söke’nin daha da zenginleri oteller falan yapmaya başlamışlar. Mesela Kısmet Otel, 1965’te yapılmış. Kimlere ait biliyor musun? Sultan Vahdettin’in son torununa ait orası. Daha doğrusu Halil Bey’e ait de Halil Bey onun kocası oluyor. Rahmetli Hümeysra Sultan her yılbaşı öncesi bizim mağazaya gelirdi. Aydın Tekstil’in ürünlerini çok severdi. Hem kendisine alırdı hem de otelde çalışan işçilerine. Kendi yaptığı reçellerden bir kavanoz hediye getirirdi. Neslişah Sultan Kuşadası’na geldiğinde mağazaya getirir, bizim ürünleri över, ‘Bizim memleketin malları bunlar, çok güzel’ derdi. ”

Bahattin Abi’nin çocukluğunun Kuşadası’nda sakinler ve deniz arasında bugünkü yapılaşma ve gürültü yokmuş:

“Aydın diye bir arkadaşım vardı, rahmetli oldu, onların evi vardı burada. Derici ve İlayda Avangarde otelleri var şimdi, onun arka tarafında. Oradan, evin en üst katından plaj görülürdü. Annesi derdi ki ‘Ben balkona kırmızı bezi alınca gelin, yemek hazır’. Plajdan balkona bakardık, ‘Yemek hazır mı?’ diye. Sonra her taraf bina oldu, yapılaşma oldu. Zaten göremiyorsun da denizi artık. Eskiden onların evinde gece kalırdım, oradan balıkçının dokuzluk pancar motorunun sesi uyandırırdu beni, ‘Pat pat pat’. Ama şu anda duyamıyorsun. Pancar motorları var halâ, olmaz mı? Var da duyamıyorsun gürültüden. Bu yapılaşmaların yoğunluğundan hiçbir şey duyulmuyor.’”

Bahattin Abi, 1980'lerin başlarında, Kuşadası'ndaki yapılaşma öncesi dönemde takımın kaptanı olarak güreş kamplarına katılmış. Günümüzde yapılaşmaya yenik düşmüş Kuşadası'nın tarım arazileri (Arslan, 2023, s. 21) içinde özellikle Davutlar'ın o günlerini özlemle anmakta:

“O kadar güzel günlerimiz geçti ki orada. 83-84 yıllarında, biz orada güreş kampı yapıyorduk. Yan tarafımız İsmail amcanın domates tarlası, denize sıfırdı. Şimdi onun yerine beş yıldızlı otel var. Geceleri sürünerek gidip tarladan domates çalıyorduk. Sabah sporunda şeftali bahçeleri içerisinde koşardık, karpuz tarlasına girip karpuzların sadece göbeklerini yiyorduk, çünkü zaman yoktu. İşte o güzelim yerler yıllar sonra maalesef betona yenik düştü.”

Orhan Gencebay, 1970'lerin ve 1980'lerin şarkıcı filmleri (Kırık, 2014; Kaya, 2017) furçasının önde gelen isimlerindedir. Bahattin Abi'nin gençliğinde hayranı olduğu Gencebay, Kuşadası'nda da birkaç film çevirmiş. Gencebay'ın popülerliği Kuşadası'nın ülke çapında ünlenmesine katkı yapmış:

“Orhan Gencebay burada birkaç film çevirdi. ‘Batsın Bu Dünya’yı haturlıyorum, Müjde Ar’la çevirmişti. Milli parkta yatık bir ağaç vardır. Onun yanında film kameraları falan kurmuşlardı. Orhan Gencebay adaya gelmiş, biz kaçırır mıyız? Gittik tabii.”

1980'lerde turizmi hızla gelişen Kuşadası bir yandan kruvaziyer gemileri ağırlamaya başlarken diğer yandan da turizmin olumsuz etkilerine maruz kalmış. Yoğun bir kentleşme ve yapılaşma süreci içinde doğal güzelliklerini kaybedip aşırı bir nüfus artışı yaşamaya başlamış:

“O dönemki Kuşadası'nda, bu yukarıdaki binaların falan hiçbiri yok, düşünsenize. 1987-1996 yılları arasında tam 615.000 adet zeytin ağacı kesiliyor. Ve sonra o gördüğünüz bütün binalar yapılıyor. Her gittiğimizde farklılık görüyorsun, üzülüyorsun. Mesela o şeftali bahçelerinin yanından geçiyorsun. Fakat bu sefer, şeftalilerin yerinde dozerler falan görüyorsun. Bir de eski günleri düşünüyorsun, diyorsun ‘Ben buradan kopararak şeftali yiyordum.’ Şu anda bunlar tamamen yapılaşmış durumda.”

Kuşadası'nın yapılaşmasında, zeytinliklerin ve meyve bahçelerinin yerine kurulan meslek kooperatifleri önemli rol oynamış. Orta sınıfın

birikimlerini önce yazlık, sonra emekli konutu olarak değerlendirebileceği bir kıyı kasabası olarak Kuşadası, yoğun bir talep görmüş:

“Aslında 80’lerde, Özal’dan sonra başladı. Mesela sen öğretmensin, ötekisi sağlık çalışanı, ötekisi mühendis. Bir araya geliyorsun, 7-8 kişilik bir kooperatif kuruyorsun. Geliyorsun buraya, buradaki belediye başkanı kimse, onunla anlaşıyorsun. Ona buna avantaj verdiler; yıllarca böyle oldu bunlar. O siteler hep böyle oldu, birçok insan o kooperatiflerden ev aldı. Sonradan artık müteahhitler kendi yapmaya başladı.”

Ayrıca Denizli, Nazilli, Ankara gibi şehirlerden gelip birçok site kurmuşlar. Emekli öğretmenler ve makine mühendisleri kadar fabrikatörler de ev almış. Günümüzde ise İstanbul’dan gelenlerin yanında yabancılar da öne çıkmış:

“Hiç ummadığın insanlar buralardan ev alıyor. Şu anda inanılmaz bir yabancı furyası var. Özellikle Katar, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri ne bileyim Suudi Arabistan’dan. Buradan çok ev alıyorlar, yerleşiyorlar, hatta site alıyorlardır. Paraları çok değerli. Sonra Avrupa’dan var mesela. Almanya, Fransa, Belçika, İsviçre o bölgeden de var. Ama son yıllarda, özellikle bu savaştan sonra Ukrayna, hatta Rusya’dan da gelenler var ama Rusya biraz daha az.”

Fotoğraf 35: Tarım Arazilerinde Yapılaşma, Kuşadası (2015)

Bahattin Abinin Söke’den Aydın’a ve sonra Kuşadası’na doğru yolculuğu tamamlanmış. Artık Kuşadası’nda sivil toplumun önde gelen

isimlerinden biri olmuş. Bunda Kuşadası'nda doğal güzelliğinin yağmalanmasına tanıklık etmekle kalmayıp karşı çıkıp mücadele etmesi önemli rol oynamış:

“Kuşadası'na ben 95'te yerleştim. Ama Kuşadası'na çocukluğumuzdan beri geliyordum. Sökeli olduğumuz için burası bizim gibiydi yani. Ama o işte çocukluğumuzun ve gençliğimizin Kuşadası'yla 95'te geldiğim Kuşadası farklıydı. Bir de 95'ten günümüze kadar yaşadığımız süreçte Kuşadası bambaşka bir şey oldu, korkunç bir değişim var. Özellikle görsel olarak, doğal ve kültürel peyzaj anlamında bunu net bir şekilde görebiliyorsunuz. Yapılaşma o kadar yoğunlaştı ki. İnanılmaz bir şey zaten. Doğal peyzaj diye bir şey kalmadı. Karaova tamamen bitti. Kuşadası'ndan milli parkın kapısına kadar olan mesafe, kıyasal alan 20 km falan diyebiliriz. Bu 20 kilometrelik alanda doğal olarak kalabilmiş bir Kocagöl dediğimiz 200-300 metrelik bir uzunlukta olan bir yer. Bir de yaklaşık 600-700 metrelik bir Sevgi Plajı var. Gerisi tamamen, Kuşadası'ndan milli parkın sınırına kadar yapılaşma içerisinde.”

4. SONUÇ

Araştırmada yerel ölçekte çok etkin olan, medyada gündem oluşturabilen ve tüm kurumlarla uyumlu çalışan, aynı zamanda çevre ve kültür konularına odaklanan bir çevre derneği nasıl mümkün olabilir sorusuna yaşam öyküsü görüşmeleri ile cevap aranmıştır. Bu çalışma, bir yandan Bahattin Sürücü'nün hayat hikayesini kendi gözünden anlatmaya çalışırken diğer yandan da Türkiye'nin doğal ve kültürel değerlerini koruma mücadelesine tanıklık etme ve katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın amacına ulaşmak için yaşam öyküsü tekniği çerçevesinde alanda görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler ses kayıtlarından deşifre edilmiş ve tematik veri analizi yapılmış; bu çerçevede veriler “çocukluk, akrabalar, çalışma hayatı, güreş, sualtı ve dernek” kategorileri altında bulgular bölümünde sunulmuştur. Bulgularda görüşmelerden elde edilen doğrudan alıntılar ve özetler kategoriler çerçevesinde yorumlanmıştır.

Beş yaşında ailesiyle Bağarası nahiyesinden Söke'ye gelen Bahattin Sürücü, çocukluk dönemi boyunca babasının kasaplık ve hayvancılık işlerine yardım etmiştir. Söke'de küçük yaşta çobanlık yaparak sorumluluk almaya başlamıştır. Böylece iş disiplini edinmiş ve kırsal alanda doğaya yakın bir çocukluk geçirmiştir. Çocuklukta başarılı olduğu güreşe askerlikte de devam etmiştir. Askerlik sonrasında işçi olmak için Söke'den Aydın'a, köyden, kasabadan kente ve kasaplıktan fabrikaya geçmiştir. Fabrikanın kalkınma sürecindeki toplumlara modernleşmeci etkisi (Hannigan, 2006), Bahattin Sürücü'nün de kırdan kente geçişinde kendisini göstermiştir. 1980'lerde çalıştığı fabrikada sigara yasağına ön ayak olması hem modern kent yaşamının kurallarına bağlılığını hem de girişken ve öncü karakterini ortaya koymaktadır.

Bahattin Sürücü'nün hayatını güreş şekillendirmiştir. Söke'den Aydın'a, kırdan kente, çobanlıktan fabrikaya geçişi güreşteki başarısı ile mümkün olmuştur. Bir yandan Aydın Tekstil Fabrikası'nda işçi olarak çalışırken diğer yandan da Aydın'da güreşe devam etmiştir. Böylece Aydın'ın da dışına çıkarak ülke çapında kamplara ve turnuvalara katılma fırsatı bulmuştur. Güreşteki yeteneği ve çalışkanlığı ile milli takıma kadar yükselmiştir. Ancak hem askerlik

yaparken hem de fabrikada çalışırken büyük kulüplerde güreşme ve böylece profesyonel bir güreş kariyeri şansını çeşitli engeller ve imkansızlıklar nedeniyle kaçırmıştır.

Bahattin Sürücü, güreşteki yeteneğine ve yükselmesine ket vuran taşranın sınırlarını aşmak için 17 yaşında evden kaçıp güreşmek için İstanbul'a gitmiş, başarısız olup dönmüştür. Güreşteki çalışkanlığını ve başarısını etrafına da yansıtmış; Aydın ilinde diğer güreşçilere liderlik edip kamlara ve turnuvalara götürmüştür. Böylece hem spor kariyerlerinde hem de kişisel yaşamlarında kendi gibi taşradan kente gelenlere öncülük etmiştir. Askerlikte ve fabrikada güreşte profesyonel bir kariyer şansını kaçırmamasına rağmen Aydın'da dalış sporunun yaygınlaşmasına öncülük etmiştir. Güreş kariyeri bitince de yağlı güreşte hakem olup orada karşılaştığı yolsuzlukları önlemeye çalışmış ve başarılı olamamıştır.

Aydın Tekstil Fabrikası'nda geçen çalışma hayatı da zorlu ve başarılı geçmiştir. Sadece güreşmek için işe alındığını düşündüğü fabrikada ilk gün, taşradan gelmenin verdiği çekingenlikle bahçede yatmıştır ve 1980 öncesinin şiddet olaylarının gürültüsü ve korkusuyla uyanmıştır. İlk günlerin çekingenliğini atınca zorlu üretim hattıyla başlayan fabrika kariyerinde yükselmiş; fabrikada Türkiye'nin ilk sigara yasağının uygulanmasını sağlamış ve ihracat fuarlarına katılmıştır. Yenilikçi ve girişken yaklaşımı, sorumluluk almaktan çekinmemesi ve organizasyon yeteneğiyle fabrikanın satış mağazasını Kuşadası'nda başarılı bir şekilde kurmuş ve işletmiştir.

Spor kariyerinde ve çalışma hayatında içinde bulunduğu zorlukları aşmaya çabalamıştır. Bazen başarılı bazen başarısız olmuştur ama inatla çabalamaya devam etmiştir. 2004'ten bu yana yürüttüğü doğa korumacılık çalışmaları da bu inadı, çalışkanlığı ve yılmadan mücadele etme becerisini göstermektedir.

4.1. Kent ile Köy Arasında Yaşayan Biriyim

Bahattin Sürücü doğup büyüdüğü taşranın zorluklarını güreşteki başarısıyla aşmaya çalışmıştır. Spor hayatında eğitmenlerin ve imkanların

yetersizliği karşısında hem kendini hem de etrafındakileri eğitmeye çalışmıştır. Daha iyi imkanlar için Söke'den Aydın'a günübirlik gidip gelmiş. Spor salonundaki maddi imkanları geliştirmeye çalışmış ama engellenmiştir. Taşrada öncü olmak zorunda kalmıştır ve kendi deyişiyile “hep yalnız kalmış”tır. Bahattin Sürücü'nün kişiliğini ve hayata bakışını belirleyen en önemli konulardan biri bir yandan yetenekleri ve azmi diğer yandan kendisini engelleyen taşranın çatışmasıdır.

Bahattin Sürücü taşradan çıkma sürecinde kendi deyişiyile birkaç “kırılma noktası” yaşamıştır. İlki 17 yaşındayken güreş için Bursa ve İstanbul'a kaçıp eve dönmesidir. İkincisi askerlikte güreş kariyerinin engellenmesidir. Üçüncüsü güreşteki yeteneği nedeniyle Aydın'da fabrikaya girmesidir. Dördüncüsü ise milli takıma kadar yükselen güreş kariyerinde büyük şehirlerdeki köklü kulüplere geçişinin engellenmesidir. Bu dört kırılma noktasında da güreşteki yeteneği ve başarısına dayanarak Söke dışındaki fırsatları kovalamıştır ve başarısız olmuştur. Sadece Aydın Tekstil Fabrikası'na girip fabrika işçisi olma konusunda başarılı olabilmış ve kendi deyişiyile işçi sınıfına girmiştir.

Aydın'da fabrikada çalışmaya başlayınca farklı bir hayatı seçmenin getirdiği bir sonuç olarak aileden uzak yaşamış. Örneğin Aydın'da milli takımla güreşirken bile ailesi seyretmemiş. Söke dışına çıkıp Aydın'da ve çevresinde; güreş, fabrika, gezi ve ekoturizm ekseninde farklı bir hayat kurmuş.

Bahattin Sürücü kırsal bölgede doğmuş, büyümüş. Buna rağmen Söke'nin kıyıya yakınlığı nedeniyle “Batıdan geldiğini” vurgulamaktadır. Fabrika ve güreş yaşamında diğer köylülere kent yaşamına uyumda öncülük etmeye çalışmıştır. Doğup büyüdüğü kırdan kopmamış ve böylece “kent ile köy arasında yaşayan biri” olabilmıştır. Söke'deki aile ve iş ortamından çıkıp Aydın'a yerleşme, fabrikada çalışma, güreş ve dalış gibi spor ortamlarına girme, nihayet ekoturizm ve doğa korumacılığa yönelme sürecini yaşamıştır. Kırdan kente doğru yolculuğunda, kırdaki aile ve sosyal çevrenin ötesine geçip evlenmeyerek farklı gruplara girmiş ve farklı uğraşlarla yaşamını geçirmiştir. Bir yandan köylülerle hiçbir doğa korumacınının olmadığı kadar yakın ilişki kurabilmiştir. Diğer yandan da Kuşadası gibi bir turizm kentinde bir çevre

derneği kurup başarıyla yürütmüş; yurt içinde ve dışında çeşitli toplantılarda bir doğa korumacı olarak katılmıştır.

4.2. Doğa Korumacılık

Çocuklukta doğada geçirilen zaman ve yapılan etkinlikler, bireylerde çevreci eğilimi artırmaktadır (Eryılmaz ve Kıran, 2017, s. 191). Bahattin Sürücü'nün doğa korumacılığının kökeninde, çocuklukta kırsal bölgede yaşayıp çobanlık yaparken doğayla yakın olması yatmaktadır. Gençliğinde zıpkınla balık avı yaparken küçük balıkları kayırması dikkat çekmektedir. Asıl dönüm noktası ise Dalyan'da yurtdışından gelmiş ve yaşlı bir kadının (Kaptan June) tek başına deniz kaplumbağalarını koruma çabasına tanık olmasıdır. Çocukluğundan beri bildiği ve 1990'larda yerleştiği Kuşadası'nda, yapılaşma ve nüfus artışının doğal çevreye verdiği zarara tanıklık etmesi de etkilidir. Bu nedenle EKODOSD'un ilk çalışma alanlarından birinin Kuşadası'ndaki botanik parkın korunması olması şaşırtıcı değildir.

Fotoğraf 36: Karakaya Şenliklerinde Kaya Resimleri Tanıtımı (2012)

Çoğu doğa koruma derneklerinden farklı olarak EKODOSD, kültürel varlıklarının tanıtılması ve korunması yönünde çalışır. Bunda Bahattin Sürücü'nün çocukluktan gelen antik harabelere yönelik merakı etkilidir. Latmos bölgesinin bir yerlisi olarak hem doğasına hem de kültürüne sahip çıkmaya çalışır. Kaptan June'un Dalyan'da deniz kaplumbağalarına

korumasına duyduğu hayranlığın benzerini, yine yurtdışından gelip Latmos'taki tarihi değerleri korumaya çalışan Anneliese Peschlow'a duymuştur. Latmos'a gönül vermiş Peschlow'la birlikte, bölgenin kültürel varlıklarını korumaya ve tanıtmaya çalışmıştır. Birlikte kaya resimleri şenliği düzenleyip bölge köylülerin gelir sağlamasını hedeflemişlerdir. Derneğin gönübirlik gezilerinde ise doğal güzelliklerinin yanı sıra ören yerlerini de eklemişlerdir. Arkeoloji alanındaki bilgisi eksikliğini gidermek amacıyla dernek üyesi profesyonel rehberlerden yardım almaktadır.

Bahattin Sürücü'nün doğal ve kültürel varlıklara dair gezi merakı, güreş kariyeri ve fabrika yıllarında düzenlediği gezilere dayanır. Gezilerde öncü rolüyle insanları kaynaştırmayı, eğlendirmeyi ve yeni yerleri tanıtmayı sevmektedir. Fabrika dönemi, güreş kariyeri ve dalışa gittiği yıllar boyunca gezmeye ve gezdirmeye meraklı olan Bahattin Sürücü, Kuşadası'na yerleşip emekli olunca gezilere fitness salonundaki arkadaşlarıyla devam etmiştir. Burada düzenlediği gezilerle EKODOSD'un temelleri atılmıştır. Bu gezilerde Kuşadası ve çevresindeki doğa yıkımına dair bilgisi ve kaygısı artmıştır. Nihayet emekliliğin getirdiği boş zaman ile doğa ve kültürel değerlere olan ilgisi birleşince hayatı boyunca düzenlediği gezileri ekoturizme dönüştürmüştür. Spor salonundan arkadaşlarıyla birlikte denediği ekoturizm girişimi, kitle turizmi anlayışının hâkim olduğu Kuşadası'nda başarılı olamamıştır. Ekoturizm anlayışının 2000'lerin başında Türkiye için yeni olması ve kendisinde tüccar zihniyetinin eksikliği bu başarısızlıktaki diğer etkenlerdir.

Hayatı boyunca para kazanmak yerine kendisini ve çevresini geliştirmeye çalışan Bahattin Sürücü, ekoturizm şirketinde başarısız olunca bir doğa koruma derneği kurmayı düşünmüştür. Böylece doğa koruma çalışmalarını ve doğa-kültür gezilerini gerçekleştirebileceği gönüllü bir ortam oluşturma imkânı bulmuştur. Kendini çevreci olarak tanımlamayan Bahattin Sürücü'nün yaşam öyküsüne bakıldığında, derneğin kendisinin ilgi alanlarının ve yaşam deneyiminin ürünü olduğu görülmektedir. Günümüzde dernek Bahattin Sürücü'nün yaşamının tamamını kapsamaktadır. Güreş yıllarından gelen bir gruba liderlik etme ve gezdirme deneyimi, çocukluktan gelen yöreye ve antik harabelere ilgi, dalgıçlıktan gelen çevre koruma kaygısı; fabrika, spor

salonu ve ekoturizm girişiminde birleşmiş ve sonuçta dernek faaliyetlerinin altyapısını hazırlamıştır. Derneğin, diğer doğa korumacı derneklerden farklı olarak kamu ve özel kurumların yanı sıra medyayla sağladığı güven ilişkisi, çatışma yerine uyumlu çalışmayı ve kamuoyu baskısı oluşturmayı tercih etmesi, uzmanlığa ve bilime dayanması, çalışkanlığı ve idealizmi yine Bahattin Sürücü'nün kişiliğini ve yaşam deneyimini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 37: Anıt Anadolu Kestanesi, Samsun Dağı (2019)

KAYNAKÇA

- Akbulut, B, Adaman, F. ve Arsel, M. (2013). Türkiye’de çevre siyasasının ekonomi-politiği: Kurumlar ve devletin inşası. A. F. Aysan ve D. Dumludağ (Ed.), *Kalkınma Literatüründe Yeni Yaklaşımlar* (ss. 277-288) içinde. Ankara: İmge Kitabevi.
- Allen, W. (2013). *The good food revolution: Growing healthy food, people, and communities*. New York: Avery Publishing Group.
- Attenborough, D. (2022). *Gezeganimizden bir yaşam: Tanıklık ettiklerim ve geleceğe dair bir vizyon*. İstanbul: Kronik Kitap.
- Arslan, E. (2023). Kuşadası Turizminin Gelişimi: Tarihsel Bir Değerlendirme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3), 10-28. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3186093>
- Arslan-Özkan, A., Yıldız, E. ve Esen, O. (2023). Yerel halkın sürdürülebilir turizm tutumlarının incelenmesi: Kuşadası örneği. *Journal of Yaşar University*, 18(72), 425-448. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3223851>
- Barnet, A. (2018). *Visionary women: How Rachel Carson, Jane Jacobs, Jane Goodall, and Alice Waters changed our world*. New York: Harper Collins Publishers.
- Başar, H. ve Miran, B. (2010). Dilek Yarımadası-Büyük Menderes deltası milli parkında sonbahar ziyaretçilerinin özellikleri. *Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg.*, 47(3), 241-250. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/59350>
- Bekdemir, Ü. ve Sezer, İ. (2011). Dilek Yarımadası-Büyük Menderes deltası milli parkı ve yöre ekonomik faaliyetleri ilişkisi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19), 325-345. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2429/30883>

- Binboğa, G. ve Daşdemir, İ. (2023). Korunan alanlarda sürdürülebilir yönetim etkinlik düzeyinin belirlenmesi: Milli parklar örneği. *Turkish Journal of Forestry*, 24(4), 390-398. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tjf/issue/81907/1358403>
- Brundtland, G. H. (1987). Our common future: Report of the world commission on environment and development. [Adobe Acrobat Reader sürümü]. Erişim Adresi: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
- Cole, A. L. ve Knowles, J. G. (2001). Lives in context: The art of life history research. Oxford: AltaMira Press.
- Cunningham, L. (2015). Ocean country: One woman's voyage from peril to hope in her quest to save the seas. Berkeley, CA: North Atlantic Books.
- Demir, Ş. (2020). Kraliçe II. Elizabeth'in 1971 yılındaki Türkiye ziyareti, *Journal of Anglo-Turkish Relations (JATR)*, 1(1), 58-66. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/937526>
- Diani, M. ve Donati, P. R. (1999). Organisational change in western European environmental groups: A framework for analysis, *Environmental Politics*, 8(1), 13-34. Erişim adresi: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09644019908414436>
- Eryılmaz, Ç. (2018a). Antroposen kavramının toplumsal inşası: Nesnel bilim, popüler kültür ve çevreci politika, *Doğu Batı*, 93, 211-237.
- Eryılmaz, Ç. (2018b). Türkiye'de çevreci örgütlerin dönüşümü: Merkezi profesyonel lobici örgütler ve yerelde gönüllü protestocular, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73(1), 49-76. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/36302/409950>

- Eryılmaz, Ç. (2020). Bir yerel çevre derneğinin gündem belirleme süreci: haber olmazsa değeri yok. H. Hülür ve C. Yaşın (Yay. haz.). *Yeni Medya, Toplum ve Siyasal İletişim* içinde (ss. 579-600). İstanbul: Ütopya.
- Eryılmaz, Ç. ve Kıran, Ö. (2017). Üniversite öğrencilerinin çevre algısı: Sinop üniversitesi örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(61), 34-42. Erişim adresi: https://asosjournal.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=35197
- Goodall, J, Abraham, D. ve Hudson, G. (2021). The book of hope: A survival guide for trying times. New York: Celadon Books.
- Hannigan, J. (2006). Environmental sociology. London: Routledge.
- Gürpınar, T. (2016). “Uçarsa toy, kaçarsa ceylandır” Tansu Gürpınar: doğayla geçen yıllar. Ankara: Kalkınma Atölyesi.
- Kaya, S. (2017). 1970’li yıllarda Orhan Gencebay filmlerinde kent hayatı, *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi*, 25(3), 30-43. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/59640/859516>
- Kırık, A. M. (2014). Türk sinemasında arabeskin doğuşu ve gelişimi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(3):90-117. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/83939>
- Kümbetoğlu, B. (2020). Niteliksel araştırmalarda analiz. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers J. ve W. W. Behrens. (1972). The limits to growth: A report for club of Rome’s Project on the predicament of mankind. [Adobe Acrobat Reader sürümü]. Erişim Adresi: https://collections.dartmouth.edu/xcdas-derivative/meadows/pdf/meadows_ltg-001.pdf?disposition=inline

- Murray, J. (2002 3 Mayıs). Kaptan June: Dalyan'da hayatını kaybeden çevre aktivisti June Haimoff'un caretta caretta hikayesi. BBC Türkçe. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61216115>
- Mutdoğan, S. ve Öktem, K. (2024). Sürdürülebilir kalkınma için turizm olanaklarının geliştirilmesi: Kuşadası örneği, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 33(2), 135-162. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3842873>
- Neuman, W. L. 2010. Toplumsal araştırma yöntemleri – nitel ve nicel yaklaşımlar (Cilt 1). İstanbul: Yayın Odası.
- Rosemary Baldwin'in hayat hikayesi. (2023, 5 Temmuz) Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=m7RIUI7v2jM>.
- Roussopoulos, D. (2017). Politik ekoloji: İklim krizi ve yeni toplumsal gündem. İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- United Nations. (2022) What is the triple planetary crisis? Erişim adresi: <https://unfccc.int/news/what-is-the-triple-planetary-crisis>
- Watt-Cloutier, S. (2018). The right to be cold: One woman's fight to protect the Arctic and save the planet from climate change. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Yaşdağ, M. (2021). Şehrin bellek mekânı olarak Aydın tekstil yerleşkesi: Mimari ve yaşantı. *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 38-69. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1633974>

Bahattin Sürücü, Aydın yöresinde 2004'ten bu yana aşkın süredir doğal ve kültürel değerleri korumak ve toplumu bilinçlendirmek üzere çalışmalar yapmaktadır. Ekosistemi Koruma ve Doğayı Sevenler Derneği'nin (EKODOSD) başkanlığını yapan Sürücü, yörede halkın, kamu kurumlarının ve medyanın takdirini kazanmıştır. Türkiye'de en başarılı yerel çevre derneklerinden biri olarak sıklıkla yerel ve ulusal medyada (TRT, NTV, CNN Türk, ATV, A HABER, İZ TV, KANAL D, FOX TV, HABER

TÜRK, TGRT, SÖZCÜ TV, HALK TV, EGE TV, STAR TV, SKY TV vb.) yer almaktadır. Tekstil işçisi, milli güreşçi, dalgıç, ekoturizmcisi, arkeoloji tutkunu ve doğa korumacı gibi farklı kimlik ve deneyimlere sahip Sürücü'nün hayatı özgün bir yaşam öyküsü sunmaktadır.

Araştırmada yerel ölçekte çok etkin olan, medyada gündem oluşturabilen ve tüm kurumlarla uyumlu çalışan, aynı zamanda çevre ve kültür konularına odaklanan bir çevre derneği nasıl mümkün olabilir sorusuna yaşam öyküsü görüşmeleri ile cevap aranmıştır. Bu soruya cevap vermek amacıyla EKODOSD'u kuran ve ayakta tutan Sürücü ile 2022 Haziran-2023 Mayıs döneminde Kuşadası'nda yaşam öyküsü metodu çerçevesinde toplam on iki yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Deşifre edilen görüşmeler tematik veri analizi çerçevesinde çocukluk, akrabalar, çalışma hayatı, güreş, sualtı ve dernek başlıklı kategorilere ayrılmıştır.

Yaşamöyküsü bulgularına bakıldığında, derneğin Sürücü'nün ilgi alanlarının ve yaşam deneyiminin ürünü olduğu görülmektedir. Günümüzde dernek Sürücü'nün yaşamının hemen hemen tamamını kapsamaktadır. Çocukluk yıllarından gelen doğal ve kültür varlıklarına ilgi, güreş yıllarından gelen azim, liderlik ve gezme tutkusu, dalgıçlıktan gelen çevre koruma kaygısı ve farklı gruplarla birlikte olma deneyimi Sürücü'nün kişiliğini oluşturmakta ve EKODOSD'u yansıtmaktadır. Sonuçta hayvancılık, kasaplık, güreş, fabrika ve spor salonu yılları önce ekoturizm sonra da dernek faaliyetlerinin altyapısını hazırlamıştır.

ISBN: 978-625-367-965-1